

הדרה"ג קובי.

מועצת גדולי התורה של אגודת ישו א

דסם כמר בגליון החורף וזו לשלוח אחרים
לי החורח שעל יד חכמים לעזרה החרדית
לחזק את

תחנת התחנות

פריטים	מחירים
בשר	1.50
דג	2.00
חלב	1.00
סוכר	0.50
קמח	0.50
בצק	0.50
חמץ	0.50
סבון	0.50
שמן	0.50
קטניות	0.50
ירקות	0.50
פירות	0.50
בשר	1.50
דג	2.00
חלב	1.00
סוכר	0.50
קמח	0.50
בצק	0.50
חמץ	0.50
סבון	0.50
שמן	0.50
קטניות	0.50
ירקות	0.50
פירות	0.50

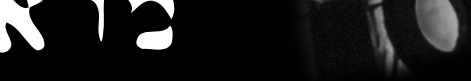
ק

החברות
המכירות והשיווק
היו בעבר ממונות
ועתה הן ממונות
ועתה הן ממונות

עמון חרדי שבו
סוכות אגודת

שנה שלישית
סוכות אגודת

מדינת ישראל

בענין יחס מרן ה

שר ארץ מאיר הכהן
 מח"ס
 חפץ חיים, גמטריה ברורה
 דארון על חשבון

1950

הנהגתו של המושל
היהודי

உயர்வு
உயர்வு
உயர்வு

ישראל ששיר זמלן קיטור

בְּתוֹמָהּ כִּי רָמַץ רוּחַ
וּמִשְׁכָּה בְּרָדִידָה

חיבת דת וישי.

אדר-ניסן ת-פ"ח

ב"ה. שנה שביעית

בית ועד לחכמים

רחוק לכל מקצעות התורה וחזק דת ישראל.

יהי ביתך בית ועד לתשמים
(אבות א. ד.)

העורך:

וסף שמעון פאללאק

RECEIVED

№ 22 (87) 22 ТР

מחזור הגליזן : טרדש נאצרי

קור
ישראל
עמון ספר

עת

VOL. III. JERUSALEM
FEBRUARY 1924

מרא"ה כהן

בענין יחס מרן ה"חפץ חיים" לראי"ה קוק

Rabin I. M. KAGAN
DUN. z. Wilenska.

RADUN, 2. Wilejski

1st March 1951

וְהָיָה כִּי יִשְׁמַע ה' אֶת הַקּוֹל
 וְהָיָה כִּי יִשְׁמַע ה' אֶת הַקּוֹל
 וְהָיָה כִּי יִשְׁמַע ה' אֶת הַקּוֹל
 וְהָיָה כִּי יִשְׁמַע ה' אֶת הַקּוֹל
 וְהָיָה כִּי יִשְׁמַע ה' אֶת הַקּוֹל

10
 11
 12
 13
 14
 15
 16
 17
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60
 61
 62
 63
 64
 65
 66
 67
 68
 69
 70
 71
 72
 73
 74
 75
 76
 77
 78
 79
 80
 81
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 90
 91
 92
 93
 94
 95
 96
 97
 98
 99
 100
 101
 102
 103
 104
 105
 106
 107
 108
 109
 110
 111
 112
 113
 114
 115
 116
 117
 118
 119
 120
 121
 122
 123
 124
 125
 126
 127
 128
 129
 130
 131
 132
 133
 134
 135
 136
 137
 138
 139
 140
 141
 142
 143
 144
 145
 146
 147
 148
 149
 150
 151
 152
 153
 154
 155
 156
 157
 158
 159
 160
 161
 162
 163
 164
 165
 166
 167
 168
 169
 170
 171
 172
 173
 174
 175
 176
 177
 178
 179
 180
 181
 182
 183
 184
 185
 186
 187
 188
 189
 190
 191
 192
 193
 194
 195
 196
 197
 198
 199
 200
 201
 202
 203
 204
 205
 206
 207
 208
 209
 210
 211
 212
 213
 214
 215
 216
 217
 218
 219
 220
 221
 222
 223
 224
 225
 226
 227
 228
 229
 230
 231
 232
 233
 234
 235
 236
 237
 238
 239
 240
 241
 242
 243
 244
 245
 246
 247
 248
 249
 250
 251
 252
 253
 254
 255
 256
 257
 258
 259
 260
 261
 262
 263
 264
 265
 266
 267
 268
 269
 270
 271
 272
 273
 274
 275
 276
 277
 278
 279
 280
 281
 282
 283
 284
 285
 286
 287
 288
 289
 290
 291
 292
 293
 294
 295
 296
 297
 298
 299
 300
 301
 302
 303
 304
 305
 306
 307
 308
 309
 310
 311
 312
 313
 314
 315
 316
 317
 318
 319
 320
 321
 322
 323
 324
 325
 326
 327
 328
 329
 330
 331
 332
 333
 334
 335
 336
 337
 338
 339
 340
 341
 342
 343
 344
 345
 346
 347
 348
 349
 350
 351
 352
 353
 354
 355
 356
 357
 358
 359
 360
 361
 362
 363
 364
 365
 366
 367
 368
 369
 370
 371
 372
 373
 374
 375
 376
 377
 378
 379
 380
 381
 382
 383
 384
 385
 386
 387
 388
 389
 390
 391
 392
 393
 394
 395
 396
 397
 398
 399
 400
 401
 402
 403
 404
 405
 406
 407
 408
 409
 410
 411
 412
 413
 414
 415
 416
 417
 418
 419
 420
 421
 422
 423
 424
 425
 426
 427
 428
 429
 430
 431
 432
 433
 434
 435
 436
 437
 438
 439
 440
 441
 442
 443
 444
 445
 446
 447
 448
 449
 450
 451
 452
 453
 454
 455
 456
 457
 458
 459
 460
 461
 462
 463
 464
 465
 466
 467
 468
 469
 470
 471
 472
 473
 474
 475
 476
 477
 478
 479
 480
 481
 482
 483
 484
 485
 486
 487
 488
 489
 490
 491
 492
 493
 494
 495
 496
 497
 498
 499
 500
 501
 502
 503
 504
 505
 506
 507
 508
 509
 510
 511
 512
 513
 514
 515
 516
 517
 518
 519
 520
 521
 522
 523
 524
 525
 526
 527
 528
 529
 530
 531
 532

ישיבת חסידות חב"ד
בקהל קדושים
ומשנה ברורה

אֶ/זִמְרָךְ בַּלְאֲמִים

א' ב' בהשקפה יהודית

קונטרס

מרא"ה כהן

בענין יחסו האמיתי של מרן ה"חפץ חיים"
לראי"ה קוק.

מאת: יואל אלחנן

יו"ל ע"י ארגון:

טבת התשע"ה

052-7687487 • ת.ד. 45 פתח תקוה 49100

www.yoel-ab.com • yoel@yoel-ab.com

(ניתן לסייע לפעילותנו באמצעות PayPal מס' החשבון הוא כתובת המייל הנ"ל)

הבהרה חשובה!

בקונטרס זה הובאו ראיות מצולמות מתוך מאגר הספרים הממוחשב אוצר החכמה שברשותי. והיות ובמאגר זה משמשים בעירבוביא ספרי רבותינו גדולי הדורות ולהבדיל אלף אלפי הבדלות בין הטהור ובין הטמא, ספרי מינות ודעות כוזבות יחד עם ספרים המסלפים ומשכתבים את קורות העיתים ותולדות ימי עולם של עם עולם אין לראות בשימוש בתכנה זו הוראת היתר למאן דהו להחזיקה או להשתמש בה וכל הרואה עצמו נזקק למאגר זה יעשה שאלת חכם הראוי להוראה לבל יסכן עצמו בסכנה החמורה של הימשכות אחרי דעות כוזבות ומינות שחמירי מעבודה זרה.

לְעִילּוֹי נִשְׁמַת

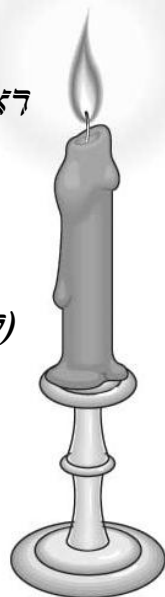
הַגָּאֹן הַגָּדוֹל רַבִּי הַלֵּל זְקַס זִצְק"ל

רֹאשׁ יְשִׁיבַת 'חֲבֵרוֹן-כְּנֶסֶת הַגָּדוֹלָה' מוֹדִיעִין עִילִית

נִכְד מֶרֶן ה'חֲפֶץ חַיִּים' זִצ"ל

(יז"ל עִם תּוֹם יְמֵי הַשְּׁבָעָה, עֶר"ח שְׁבַט הַתּשַׁע"ה)

ת.נ.צ.ב.ה

הקדמה

כפי שכבר צוין בקונטרס 'חזון לבם ידברו' (העוסק ביחס מרן החזו"א זצ"ל לראי"ה קוק), במהלך השנים תשל"ג-תשל"ו יצאו לאור שני ספרים אשר חשפו לראשונה בצורה מורחבת בפני הדור החדש שנולד אל המציאות הכואבת של מלכות המינות בארה"ק, את מאבקי היהדות החרדית אל מול נסיונות התנועה הציונית והעומדים בראשה להרוס עד היסוד כל זיק ושריד של חיי קדושה ושמירת תורה ומצוות בארה"ק ע"י נסיון השתלטות על הציבור החרדי בארה"ק במטרה לכפותו תחת השלטון הציוני, וכן את שותפותם המלאה של גורמים שלכאורה היו שייכים ליהדות החרדית עם התנועה הציונית ומטרותיה ובראשם הראי"ה קוק. הספר הראשון הוא חלקו השני של הספר 'מרא דארעא ישראל' (של מנחם מענדיל גרעליץ, ירושלים, תשל"ג) העוסק בדמותו של קברניט המלחמה בארה"ק כנגד התנועה הציונית והראי"ה קוק מרן הגרי"ח זוננפלד זצ"ל והספר השני הוא חלקו השלישי של הספר 'האיש על החומה' (תשל"ה) העוסק אף הוא בדמותו של מרן הגרי"ח זוננפלד זצוק"ל ומתאר בהרחבה את מאבקי אותן השנים שניהל מרן הגרי"ח לשמירת עצמאותה של היהדות החרדית ושמירת התבדלותה מן הציונים ומכל הקשור אליהם.

שני הספרים וביחוד האחרון שבהם^{*} גרמו מבוכה בקרב חוגי תלמידי הראי"ה קוק שעמלו תמיד למען החדרת ערכיות חיובית של רבם בציבור החרדי. בנסיון למעט את השפעת הספרים החלו תלמידי הראי"ה קוק ובראשם תלמידו הר' משה צבי נריה בהפצת מאמרים וסיפורים שהמכנה המשותף להם הוא הנסיון להראות באמצעותם על הערצתם או הערכתם של גדולי תורה מובהקים לרבם הראי"ה קוק.

והנה אחר שהפרכנו את דברי נריה במאמרו 'ראיה וחזון' בו ניסה להציג יחס של הערצה והערכה של מרן החזו"א לראי"ה קוק והוכחנו כי ההיפך לגמרי הוא הנכון, נתייחס לנסיון דומה של הרמ"צ נריה לשוות יחס חיובי והערכה מופלגת

^{*} תלמידי הראי"ה קוק תמיד הדגישו כי ההתנגדות לרבם היתה רק מקרב קומץ של קיצונים "קנאים" והעובדה שספר זה לא בא מקרב חוגי הקנאים ועוטר במכתבי ברכה של הגאון רבי יוסף שלום אלישיב זצ"ל והגאון רבי שלמה וולבה זצ"ל הביכה בפני עצמה (מלבד מה שגרם תוכן הספר למבוכה) את תלמידי הראי"ה קוק.

מצד מי שהיה אחד מגדולי הדור המובהקים ביותר בדורו של הראי"ה קוק והתקבל בכל תפוצות ישראל כסמכות תורנית עליונה-מרבית חפץ חיים-הגאון רבי ישראל מאיר הכהן זצ"ל. המאמר הראשון בנושא זה פורסם על ידי הרמ"צ נריה בספרו 'שיחות הראי"ה' שיצא לאור בשנת תשל"ט בנוסח הבא:

כשהתחילו קנאים בעלי-חצים — בעלי פלוגתא — לחלוק על דרכו הצבורית של הרב ופנו גם אל ה"חפץ חיים", התייחס לדבריהם כלשון-הרע, והזהיר את המקורבים לו להתרחק כמטחוני-קשת מן המחלוקת הזאת.

בהזדמנות נכבדה אחת, הגיב בחריפות מרובה על פגיעה בכבודו של הרב היה הדבר בכנסיה הגדולה של „אגודת ישראל", שהתקיימה בווינה (אלול, תרפ"ג): אחד הצירים השמיע דברים נגד הרב, לשמע הדברים נודעו ה"חפץ חיים", קם ממקומו בשולחן-הנשיאות ואמר: פגעו בכבוד מרא דארעא דישראל, בכבוד רבה של ירושלים! והוא עזב מיד את אולם הכנסיה, ובשום אופן לא הסכים לחזור ולקחת חבל בדיוניה, ורק קיבל פני הבאים אליו באכסנייתו.

גם המשלחת של „אגודת ישראל" הירושלמית באה אליו ורצתה לקבל ברכתו, אולם כשנכנסו והוצגו בפניו, סירב ה"חפץ חיים" להושיט להם ידו, ואמר: לאלה שמעליבים את רבה של ירושלים, מרא דארעא דישראל, גיב איך גיט קיין שלום-עליכם (אינני נותן שלום!).

א"י גיט קיין

קכו

ה"חפץ חיים" — עמוד אור

הוצאת החפץ חיים

למרות הנסיון להעלים את התגובה החריפה הזאת של צדיק-הדור, נסתננה העובדה ונודעה, וכעבור שנים הודו בדבר שנים מאנשי המשלחת. האחד הודה באי-רצון וענה „עס איז גישעהן" (זה קרה!), והשני שנשאל על כך על ידי רבי שמואל הכהן וויינגרטן הי"ו, השיב לו ואמר: „עס איז אמת!" (אמת הדבר!).

שמונה שנים מאוחר יותר, בשנת תשמ"ז, פורסם המאמר שנית באופן הרבה יותר מורחב בספרו של נריה 'בשדה הראי"ה'.

בשנת תשס"ח חזר והדפיס מנחם קמפינסקי את דברי הרמ"צ נריה המובאים בספר 'בשדה הראי"ה' בספרו 'בין שני כהנים גדולים' שכל כולו נדפס במטרה להראות את הקשר החם והקרוב שהיה בין מרן ה'חפץ חיים' לראי"ה קוק. להלן נביא את הדברים כפי שהם מובאים במקורם ע"י הרמ"צ נריה (במקור המורחב יותר והמאוחר יותר-בספר 'בשדה הראי"ה') ואח"כ נבחן את אמיתותם ומידת התאמתם למציאות.

וז"ל הרמ"צ נריה: "כאשר בעלי חצים- 'מארי פלגותא'—החלו פוגעים ברב, מערערים על דרכי הנהגתו שלא תאמו את השגותיהם ועל דבריו שבכתב ששגבו מבינתם, ניסו להביא את דיבתו רעה אל ה'חפץ חיים'. ואולם הוא לא שעה אליהם ואל דיבתם והתייחס לדברים כאל לשון הרע.

בעיצומו של קיץ תרפ"ג שלח הרב מכתב אל ה'חפץ חיים', בענין מסויים אשר תוכנו לא נודע לנו, ובתשובתו מיום ד' לפרשת שלח מתייחס ה'חפץ חיים' לפגיעה ברב. בדבריו מעודד ומחזק ה'חפץ חיים' את הרב, ומבקש ממנו שיהא מעביר על מדותיו וירדוף את השלום, וזו לשון המכתב:

בעז"ה יום ד' שלח תרפ"ג לפ"ק

אל כבוד הרב הגאון הגדול י"א וכו' וכו' כקש"ח מו"ה אברהם יצחק הכהן קוק נ"י
אחר"ש הדרי"ג.

מכתב כת"ר קבלתי בצירוף שני מכתבים מהרב ר' ישראל שיינקמאן הרב
דק"ק מאטלנטיק ואני שולח אותם בחזרה לכת"ר. כאשר ביקש כבודו הרם.
והנה יש לי צער גדול אמרתי אשיחה וירוח לי, והוא מענין המחלוקת
שנתהוה בא"י, אר"י מקורשת אצל כלל ישראל וכאשר נשמע ששם יש מחלוקת,
ובפרט בין גדולי ישראל מתחלל שם שמים עי"ז מאוד, ואין מן הצורך להאריך
בדבר העון הגדול הזה, כדאיתא ביומא דף פ"ז. ורבינו אליעזר ממין בספר
יראים שלו כשמגיע ללאו זה אומר, מקרא זה נוקב ויורד עד התהום עי"ש
שמאריך בזה מאוד וגם חז"ל אמרו אין מקיפין בחילול השם. ואפי' אנשים
קדושי עליון שמתברר אצלם שהדין עמהם וגם הקב"ה תובע עבור עלבונם
מהצד שכנגדם אפ"ה לבסוף נתבעים גם מאתם, כמו שמצינו שהיה שאול ורדף
את דוד בחנם ורדף עמו לחייו, ואפ"ה לבסוף א"ל הקב"ה לדוד עד מתי יהיה
העון הזה טמון בידך על ידך נטרד דואג האדומי, על ידך נהרג שאול ושלשת
בניו, והוצרך לקבל עליו יסורין לא עליכם כמו שאמרו חז"ל.

וע"כ ידיד נפשי מאז ומקדם התחזקו והתחזקו לרדוף אחרי השלום למען כבוד
ד' ותורתו, ולמען כבוד א"י שלא תתבזה בעיני כל העולם. ובזכות זה יאריך
הקב"ה ימיכם כדאיתא בר"ה דף י"ח שאמר הקב"ה לפמליא של מעלה אודות
רב הונה בריה דרב יהושע הואיל ולא מוקים במיליה לא תוקמו בהדיה. ותזכו
לכל טוב בזה ובבא כחפצכם וכחפץ ידידכם מאז

הצעיר שבכהונה

ישראל מאיר הכהן

ודרך אגב אזכיר אודות חתני הרב הגאון ר' אהרן הכהן נ"י אב"ד דעיר גאווה
שוויזראן שבדעתו ליסע לא"י, אם ביכולתו להטיב לו באיזה משרה מצוה גדולה
היא. שהוא אדם גדול בתורה וגם במעשים. הנ"ל

והנה בשלהי אותו קיץ, ניתנה הזדמנות לח"ח, לתבוע את עלבוננו של הרב, מידי שליחי הציבור, שייצגו את הפוגעים בכבודו, והוא עשה זאת במלוא ההחלטיות ובמלוא התקיפות, כפי שראוי למחות על זילותא דרבנן, על פגיעה חמורה בכבוד התורה, בכבודו של קדוש עליון.

סיפור המעשה דלקמן הגיע אלי, מפי ידידי רבי שמואל הכהן וינגרטן² ז"ל, שמסר לי את הדברים בשיחה שבעל פה. בגלל חשיבות המאורע וחובת הדקדוק שבו, פניתי אל הנ"ל ובקשתיו להמציא לי את הדברים בכתב, ואכן נענה לי ובמכתבו מה' מרחשון תשל"ג, כותב לי הר"ש שיחי: "אתמול רשמתי את הדברים והריני מצרפם כאן---וכך זוכר אני את העובדות: בזמן התכנסותה של 'הכנסיה הגדולה' הראשונה (בוינה בחדש אלול תרפ"ג), רבים היו שלא הכנסיה ענינה אותם, אלא רצו להכיר פנים אל פנים את גדולי התורה והחסידות שבאו מליטא ומפולין, ובין אלה הייתי גם אני.

אלה באו למחרת הפתיחה או למחרת מחרתה, כי ישיבת הפתיחה החגיגית גם לא ענינה אותם ומתוך כך גם לא השתדלו כלל להשיג כרטי כניסה, שניתן-בצדק-רק לאנ"ש.

בוינה גר באותו זמן הרב משה-דוד גרוס ז"ל, שלאחרי שיצא את ירושלים, התיישב שם והיה בעל הוצאת ספרים ובעל בית מסחר לספרים. בית מסחרו היה מקום מפגש בין אורחים שוחרי ספרים שבאו לוינה מארצות שונות, וגם בינם לבין בני ארץ ישראל שבאו לוינה והכירו את הרב גרוס מירושלים וסרו לבית מסחרו. מתוך כך היה הוא בעל אינפורמציה ראשונית מכל המתהלך במחנות החרדים, ב"מזרחי" וב"אגודת ישראל".

למחרת הפתיחה או ביום שלאח"כ, באתי לוינה וסרתי לחנות הספרים, והנה מספר לי הרב גרוס: "קרה בכנסייה מקרה מעניין, שהביך את מנהלי הפוליטיקה של 'אגודת ישראל', וביחוד את הצירים מא". בעל ה'חפץ חיים' שישב על יד שלחן הנשיאות, בשמעו מאחד הרבנים הרב שור מבוקרסט-דברי פגיעה במרן הרב קוק, קם מזועזע- ואמר "פגעו במרא דארעא דישראל!-מען דארף קורע זיין" ועזב את הכנסייה.

² כפי שניתן לראות לעיל, בפרסום הראשון של הדברים בס' 'שיחות הרא"ה' לא הזכיר הרמ"צ נריה כלל כי המקור לסיפור הוא הר' שמואל וינגרטן, ורק לאחר פטירתו של הר' וינגרטן חושף הרמ"צ נריה כי הוא המקור לסיפור וראה עוד בזה לקמן לגבי שאר ה"עדים" לסיפורו.

ה'חפץ חיים' החליט לא לחזור עוד לשיבות הכנסיה, ולמרות בקשות מרובות ישב באכסניא שקבעו לו, וחיכה לחבריו מפולין לחזור אתם יחד לביתו. מי שרצה איפוא לראותו או לקבל את ברכתו פנה לאכסניה, שנשמרה בשבע עינים, ולא כל מאן שהוא היה יכול להיכנס.

היה בזמן ההוא בוינה יהודי מירושלים - לעת עתה אני רשאי לפרסם את שמו - שבא לשם עם אשתו החולה, שהיתה זקוקה לרופאים. הוא רצה לקבל את ברכתו של ה'חפץ חיים' ולא נתנו לו לגשת אליו. הוא חיכה וחיכה, וכאשר נודע לו שהמשלחת הירושלמית עומדת לבוא אל ה'חפץ חיים', הצליח להצטרף אליה ונכנס. והנה כאשר האנשים נכנסו והוצגו כחברי המשלחת מא"י, לא רצה הח"ח לקבל אותם ואמר: "לאלה שמעליבים את הר' קוק, מרא דארעא דישראל, גיב איך ניט קיין שלום עליכם!".

אני לא הכרתי את אנשי המשלחת, אולם בעלותי ארצה בשנת תרפ"ט, עשיתי היכרות והתידדתי עם רבי רפאל קצנלבוגן ז"ל, שגם הוא היה חבר במשלחת, אך לא דברתי אתו על כך. והנה פעם בתוך שיחה עם רבי רפאל קצנלבוגן, על איסור היציאה מהארץ, סיפר לי איך אביו רבי אברהם משה ז"ל מנע ממנו לצאת לחו"ל אחרי מלחמת העולם, ואיך שהתיר לו לצאת כציר לכנסיה.

מצאתי אפוא בשיחה זו שעת כושר לשאול אותו על ה"תקרית" עם ה'חפץ חיים'. הוא ענה קצרות: "עס איז (אכן, זה) אמת!" - ראיתי שאין הנושא נוח לו ולא שאלתי עוד.

בזמן ההוא נודע לי, שבירושלים יודעים משהו על כך. אותו ירושלמי שנכנס עם המשלחת, מסר דברים קטועים לבני בריתו, אולם גם אלה מלאו את פיהם מים. ממנו גם נודע שאנשי המשלחת קבלו על עצמם בהסכמה, שלא לדבר כלל על כל הענין הזה אלא שהם שכחו לצרף אותו להסכמתם, והוא גילה את הסוד. וייתכן שהוא גילה את הדברים גם להרב גרוס.

גם רבי בן ציון יאדלר ז"ל - חבר המשלחת - אישר את הדבר לעת זקנתו, אבל רק במילים קצרות: "עס איז געשעהן" (אכן זה קרה!) - ולא רצה להרחיב את הדבור. - זה הוא מה שאני זוכר מכל הענין הזה!

סיפור המאורע המרשים הזה, הגיע אלי בשנת תשל"ג, ופרסמתי את עיקרו בספרי "שיחות הראי"ה, שנדפס בשנת תשל"ט (עמ' קכ"ו). והנה - כאמור לעיל - לא הורשה ר' שמואל הכהן ז"ל לגלות את שמו של איש ירושלים שנכח בשעת מעשה, ואשר מפיו נודע הדבר. ברם זכיתי ושמו נתגלה לי כעבור עשר שנים -

בשנת תשמ"ג- מפי הרב אברהם טוקר (מחבר ספרי "ביכורי ארץ"), והרא"י טוקר לא רק שידע למסור לי מי זה היה, אלא שגם ידע להוסיף בשמו דברי התוכחה שאמר ה'חפץ חיים', למשלחת הירושלמית. הרא"י שמע את הדברים בשם בעל הדבר מפי הסבא שלו-אבי אמו של הרא"י-הרב יעקב גדליה ולדנברג ז"ל (אביו של הרב אליעזר יהודה ולדנברג שליט"א).

ובכן: בעל הדבר היה הרב שלום זלוטניק ז"ל (אשר יחד עם הרי"ג ולנברג ז"ל הנ"ל, היו מרביצי תורה בישיבת "עץ חיים" בירושלים, וידידות גדולה היתה ביניהם). הוא שהגיע לוינה עם אשתו שהיתה זקוקה לניתוח, הוא שנלווה למשלחת בבואה אל הח"ח, והוא שראה ושמע מה שהיה שם. בשוכו ירושלימה לא פרסם את הדברים ברבים, שלא לפגוע בכבודם של חברי המשלחת, אולם הואיל והמאורע הרשים אותו מאד מצא להכרח למסור את הדברים לקרובים אליו ביותר, למען ידעו גם הם לשמור פיהם ולשונם.

וכך סיפר ר' שלום לר' יעקב גדליה: "ה'חפץ חיים' סירב להושיט ידו לאנשי המשלחת באומרו: "צוא דיא וואס מאכען מחלוקת קעגן דעם ירושלימ'ער רב, גיב איך ניט קיין שלום" (לאלה שעושים מחלוקת נגד רבה של ירושלים, אין אני נותן שלום!).

והח"ח הוסיף ואמר: "איהר זאלט וויסן אז ער איז א קדוש וטהור וכל הנוגע בו לא יינקא!"

לצערי נודע לי שמו של עד הראיה-והשמיעה למה שהתרחש רק אחרי שהוא הלך לעולמו, ולא יכולתי לחזור ולשומעם ממקורם הראשון, ברם נתברר לי שר' מרדכי זלוטניק ז"ל משכונת "שערי חסד" הוא אחיו, ושערתו בלבי שאם לידידו מסר ר' שלום את הדברים, לאחיו לא כל שכן (לא כדי לפגוע בכבוד אנשי המשלחת, אלא כדי להרחיק אותו מן העבירה שלא ייסחף במערבולת המחלוקת). הלכתי איפוא, ונפגשתי עם רבי מרדכי זלוטניק (שהכרתי אותו יפה כקורא בתורה ותיק, בביהכנ"ס הגר"א ב"שערי חסד"). כשמסרתי לו את הידוע לי ושאלתיו אם גם לו סיפר אחיו על כך? השיב לי: "ודאי שר' שלום אחי סיפר לי". אכן עשרות השנים שעברו עשו את שלהם, ור' מרדכי לא זכר את כל הפרטים, אבל הוסיף ואמר לי, שאחיו סיפר לו "אז דער 'חפץ חיים' האט אוף זיי מרעיש עולמות גיווען (שהח"ח הרעיש עולמות עליהם), ואמר איך הם מעיזים לפגוע בגאון וצדיק קדוש ה'". והשלים ר' מרדכי דבריו ואמר, כי אחיו ר' שלום ז"ל היה צדיק גמור, ובתום לב נתן ידו לא פעם לקנאים שפגעו בכבוד הרב, אולם אחרי ששמע את דברי ה'חפץ חיים',

החליט לפרוש לגמרי מכל חבריו הקנאים ומפעולותיהם, והקדיש עצמו רק לעבודת ד'.

הדברים שנאמרו לראשי המשלחת, יפה היה כוחם לגבי שומעיהם, לא כן לגבי קנאי ירושלים, בשבילם לא היה די גם בסמכותו של ה'חפץ חיים', והם המשיכו בשלהם - מדי פעם בפעם השמיעו קולם בכתבי פלסתר על הקירות ובכיוצא בזה. על פגיעות אלה הגיב חתנו של ה'חפץ חיים' הרב ר' אהרן הכהן זצ"ל במכתב מחאה חריף, מיום ו' עש"ק לסדר "ולא יחללו את שם קדשי" תרפ"ח וז"ל:

"אם כי תמיד התפלץ לבי בקרבי בשמעי שאנשים אשר בשם שומרי תורה ומצוה יתימרו יהינו לבזות את האי גאון וצדיק, חסיד ועניו, נשיא ארעא קדישא, מרן ר' אברהם יצחק הכהן קוק שליט"א, בכ"ז לא יצאתי ברבים להתריע על עלבונה של תורה, ביודעי שאדמו"ח החפץ חיים שליט"א המוקיר ומחבב מאד את כבוד מרן הגרא"י הכהן שליט"א, שנפשו היה דאבה מאד עליו בשמעו אודות הרדיפות עליו, בכ"ז לא יצא במחאה גלויה על זה, באמרו כי שתיקה בדברים כאלה ומיעוט פרסומם זהו תקנתם, להקטין ולמעט ערכם, (אם כי דברי שמצה הנוגעים בכבוד מרן הגרא"י הכהן שליט"א לא העיז אף אחד לאמר בפניו, ומכתבי הפלסתר היה סר עיניו בבזו מבלי לפותחם).

אולם בראותי עכשיו בירחון אשר הופיע (חוברת ניסן דנא) המעיז עוד להכנות בשם בית ועד לחכמים – דברי חירוף וגידוף נוראים על מרן הגרא"י הכהן שליט"א, שאסור להעלותם אפילו על הגליון, מצאתי חוב קדוש בנפשי לא לחשות (כמבואר ברמב"ם הלכות ת"ת פ"ו הל' י"א י"ב) שהמבזה תלמיד חכם אין לו חלק לעוה"ב, והרי זה בכלל כי דבר ה' בזה, ומחויבים לנדותו, ובפרט על עלבון ובזיון האי גאון וחסיד, שאסור לעבור בשתיקה על זה, ולצאת ולהתריע על האי עלבונה של תורה, ולהצטרף למחאתם ולהתמרמרותם הגדולה של רבני וגאוני אה"ק והגולה על דברי הנבלה הזאת, ולא לראות כבלע את הקדש ח"ו. והשי"ת יסיר חרפה מעל בני ישראל, וכבוד תוה"ק ירים. דברי הכותב בלב כואב ומורתח על כבוד התורה הק' הנתונה לשמצה.

אהרן הכהן חתן הרב הגאון הצדיק בעהמ"ח חפץ חיים שליט"א

לפני שנתייחס לדברים המובאים לעיל נרכז תחילה את העדויות המובאות לעיל בדברי הרמ"צ נריה כפי שהוא מציגן. אח"כ, נראה האם הן עומדות במבחן התאמתן למציאות או מוכחות על ידו:

עדות א': בקיץ תרפ"ג מתייחס מרן החפץ חיים בתשובתו למכתב הר' קוק לפגיעה בר' קוק תוך שהוא מעודדו ומחזקו ומבקש ממנו להעביר על מדותיו.

עדות ב': זמן קצר אח"כ, בראשית חדש אלול תרפ"ג, בעת פתיחת הכנסיה הגדולה הראשונה של אגודת ישראל בשומעו מהרב שור מבוקרסט דברי פגיעה בר' קוק קם מרן החפץ חיים מזועזע ואמר: "פגעו במרא דארעא דישאל"ל-מען דארף קורע זיין" ועזב את הכנסיה ולמרות בקשות מרובות, ישב באכסניה שקבעו לו, וחיכה לחבריו מפולין לחזור איתם יחד לביתו.

עדות ג': כשמשלחת הנציגים של אגו"י מירושלים מנסה להכנס למרן החפץ חיים הוא מסרב לקבלם ואומר: "לאלה שמעליבים את הרב קוק, מרא דארעא דישאל, גיב איך ניט קיין שלום עליכם!"

עדות ד': חברי המשלחת קבלו על עצמם בהסכמה שלא לדבר על התקרית המביכה עם מרן ה'חפץ חיים' אך שניים מהם (הגר"ר קצנלבוגן והרה"ג בן ציון יאדלר) הודו לעת זקנתם כי אכן היא התרחשה.

עדות ה': הדברים שנאמרו לאנשי המשלחת לא עשו כל רושם על קנאי ירושלים שעבורם לא היה די בסמכותו של מרן ה'חפץ חיים' והם המשיכו והשמיעו קולם בכתבי פלסתר וכיו"ב ועל פגיעות אלה הגיב חתן מרן ה'חפץ חיים' רבי אהרן הכהן במכתב מחאה חריף בשנת תרפ"ח.

עתה, נבחן את עמידתן של עדויות אלה בפני דרישה וחקירה על מנת לבדוק את מידת התאמתן למציאות על מנת לראות מה טיבן כשתחילה נעיר מספר הערות הנוגעות באופן כללי לכל העדויות (למעט עדות ה') ומחלישות מאד את אמינותן מבלי קשר לתוכנן:

א. מציג העדויות עצמו (הרמ"צ נריה) נחשף לעדויות רק חמישים שנים לאחר התרחשותן (ההתרחשות היא בשנת תרפ"ג וההיחשפות אל העדויות היא בשנת תשל"ג), כשכל עדי הראיה והשמיעה להתרחשות עצמה הינם בגדר "זכרוננו לברכה".

ב. גם שש שנים מאוחר יותר (תשל"ט) כשנחשף הקורא לראשונה לעדויות (בספרו של הרמ"צ נריה-"שיחות הראי"ה") הן מוצגות לפניו באופן שלא ניתן כלל לברר או לבדוק את אמינותן שכן לא מוצגים בפניו עדים כלשהם להתרחשות והמידע

היחיד שיש בידי הקורא הוא כי אחד מחברי המשלחת הירושלמית של אגודת ישראל אישר את ההתרחשות כשנשאל על כך ע"י הר' שמואל הכהן וינגרטן. ג. שמונה שנים מאוחר יותר כשהסיפור מוצג (בספרו של הרמ"צ נריה "בשדה הראי"ה) בהרחבה ובתוספת שמות העדים להתרחשויות גם מקור העדות העיקרי (הר' שמואל הכהן וינגרטן) דרכו נחשף הרמ"צ נריה לעדויות כבר איננו בעלמא הדין שניתן יהא לדרוש ולחקור אותו על עדותו, והמרחק בין ההתרחשות לפרסום העדות הוא לא פחות מ-64 שנים. תמוהה לא פחות היא העובדה שב'שיחות הראי"ה' הרמ"צ נריה לא רומז אפילו כי מקור הסיפור הוא הר' שמואל הכהן וינגרטן ומזכירו רק כבדרך אגב כמי ששאל את אחד מחברי המשלחת הירושלמית על התרחשות הדברים ורק לאחר מותו מציגו הרמ"צ נריה כמקור העיקרי לכל הסיפור. (נריה עצמו מרגיש בכך ולכן מנסה לצרף עוד שתי עדויות מלבד אלו של וינגרטן אבל גם מקורן של עדויות אלה הינו אנשים שבשעת פרסום הדברים כבר אינם בינינו באופן שנוכל לבדוק את עדותם, ולכל היותר יש בידי הר' נריה דברים ששמע מהרב אברהם יצחק טוקר שליט"א ששמע מסבו ז"ל ששמע מבעל המעשה ז"ל...)

כעת, נבדוק את העדויות עצמן על פרטיהן על מנת לבחון עד כמה שידינו מגעת את אמיתותן.

עדות א': בקיץ תרפ"ג מתייחס מרן החפץ חיים בתשובתו למכתב הר' קוק לפגיעה בר' קוק תוך שהוא מעודדו ומחזקו ומבקש ממנו להעביר על מדותיו.

הרמ"צ נריה מנסה להציג את ה'חפץ חיים' כמי שרואה בצד החולק על הראי"ה "פוגע בר' קוק" ומצדד בדרכו של הר' קוק ולכן הוא מחזקו ומעודדו להמשיך בדרכו אלא שמבקש ממנו להעביר על מדותיו כלפי הפוגעים. אך המתבונן במכתבו של מרן ה'חפץ חיים' רואה כי אין בו התייחסות כלשהי לפגיעה בר' קוק ואין בו שום נסיון מצד ה'חפץ חיים' לעודד או לחזק את הר' קוק כפי שטוען נריה וכל תוכנו הוא בקשה מהר' קוק לרדוף אחר השלום בכל יכולתו ולהימנע ממחלוקת. אגב, לדעתו של מרן ה'חפץ חיים', הפתרון הטוב ביותר להפסקת המחלוקת בירושלים בין הר' קוק ואנשיו להגרי"ח זוננפלד היה חזרתו

של הר' קוק ליפו ועזיבתו את ירושלים³ (כפי שגם סבר מרן הגר"ח זוננפלד שלאורך כל תקופת היותו של הר' קוק בירושלים כינהו "דער יפו רב")
 בתשובה למכתבו זה של מרן ה'חפץ חיים' מנסה הר' קוק להצטרך כאילו אינו קשור כלל למחלוקת ומשיב ל'חפץ חיים' במכתב⁴ את הדברים הבאים:

אורי אורים, מבין המצרים יאיר לכ"ק הוד רב רחיימאי, הגאון המובהק צדיק דורנו, כקש"ת מורי"מ הכהן שליטא, שלו' וברכה באה"ר.

מכתב קדשו הגיעני, ואותיותיו הק' האירו אל פני, ושמחת לב מלאתי לחזות בנועם דברי פי חכם חן. ואשר יהלמני צדיק חסד בדבר רדיפת השלו' בין הכתות השונות באה"ק, תמיהני אם לא ידע אדוני נאמנה, כי הנני תלי"ת תמיד מבקש שלו' ורודפהו, בכל לבי ונפשי וגם למחרפי ומבזי, אמינא שרי להו מרא, ואל יחשוב ה' להם עון, אמנם נמצאים ת"ח כאלה אשר לא יוכלו נשוא זילותא דצורבא מרבנן ויצאו בדברים מוחים. ואם ה' הדבר מגיע רק לגבי ידי אולי היו שומעים לקול תחנוני שאני מבקשם שלא להשיב דבר וחצי דבר למחרפים, אבל הם פוגעים ומבזים בבזוי עצום למספר גדול של ת"ח גדולי תורה ויראת שמים. ומה אוכל לעשות נגד המקנאים לכבודה של תורה, ובכ"ז יאמין האדון מר ניה"ר שליט"א שהנני תמיד מוחה על כגון דא ומבקש מהמתעבים בעניני חילוקי דעות שלא להעמיד על דבריהם, ולהיות מכלל טובי' למען דשמע ואדיש. (סנהדרין ז' א') וקצת פועלים הדברים אבל לא ככל חפצי, ומה אוכל לעשות עוד ולה' הישועה לישר את הלבבות לאהבת האמת והשלו' לכבודו ית' ולכבוד תוה"ק ואה"ק ועה"ק.

³ סיפר לי הגאון רבי שמואל זקס שליט"א, נכד הגאון רבי מרדכי שולמן (הגאון רבי מרדכי זאב שולמן זצ"ל- חתנו של הגאון רבי יצחק אייזיק שר זצ"ל (שניהם היו ראשי ישיבת סלבודקא) נפטר בכ"ז שבט התשמ"ב): כשנפטר הסבא (הגאון רבי מרדכי שולמן זצ"ל) הגיע לניחום אבלים נכדו של מרן ה'חפץ חיים' הגאון רבי הירשל זקס וסיפר את העובדה הבאה ששמע מאביו הגאון רבי מענדעל זקס (חתנו של ה'חפץ חיים'): בעת תחילת המחלוקת בירושלים בין הגר"ח זוננפלד והר' קוק כתב מרן ה'חפץ חיים' מכתב לר' קוק בו הוא מנסה לשכנעו כי הדבר הטוב ביותר להשקטת המחלוקת ולתועלתו האישית של הר' קוק הוא שיחזור ליפו. הר' קוק כתב קונטרס שלם המסביר מדוע לפי דעתו נצרך דוקא שיישאר בירושלים. כשהגיע הדואר אל ה'חפץ חיים' יחד עם הקונטרס שנשלח אליו ע"י הר' קוק ישב ופתח את המכתבים וכשהגיע למעטפה שהגיעה מהר' קוק וראה על גבה כי השולח הוא הר' קוק **דחפה באצילי ידיו מהשלחן לרצפה ואפילו לא פתח אותה.** (חתנו שהיה נוכח בשעת מעשה פתח אותה אח"כ וראה כי מדובר בקונטרס בו מנסה הר' קוק להצדיק את הישארותו בירושלים). (הדברים נאמרו ע"י הגר"ר שמואל זקס גם במחנה קיץ של ישיבת סלבודקא-בני ברק בקיץ התשע"ד והוקלטו ע"י הישיבה).

⁷ מיום כד' תמוז תרפ"ג, אגרות הראי"ה חלק ד'-נספחות אגרת א'קפז.

וכבר העירותי במכתב אחד^ה שכתבתי בתור תשובה על מכתב מר והגאון רח"ע שליט"א שראוי שתבוא מצדם איזה הערה נגד ההפקרות של בזוי ת"ח שאחזו בה בעוה"ר חלק מבעלי המחלוקת, ועד כה לא נודע לי אם באו הדברים ליד הדר"ג שי' וכבר כתבו הפוסקים דאפילו כה"ג דעובדא דדוד צ"ל דהוא באופן שיש קצת פשיעה ושגגה אבל באונס גמור מאי אית לן למעבד, רק למיבעי רחמין מאדון השל' ב"ה, להכניס רוח חן ותחנונים, ואהבה ואחווה ושל' ורעות בלב כל שאר עמו, ובלב כל יושבי ציון המקודשת בקדושת אדון עולמים ב"ה עדי עד.

והנני בזה חותם בכל חותמי ברכות, מצפה לתשועת ה' על עם קודשו וחבל נחלתו במהרה בימינו בקרוב.

הק' אברהם יצחק הכהן קוק.

המכתב אותו מציין הר' קוק בתשובתו ל'חפץ חיים', אותו הפנה ל'חפץ חיים' ולגר"ע הוא מיום 'מנחם אב תרפ"ב ובו פונה הר' קוק ומבקש: "מידי דברי, אמרתי להזכיר לכ"ג, שראוי ונכון יהי' אם יזכירו את אלה העוסקים פה, בענין אגדת-ישראל, שהם נסמכים הרבה על גדולי חו"ל, שיזהרו ממחלוקת, מלה"ר וביזוי ת"ח. ויהיו דבריהם כדברי חכמים בנחת נשמעים, אקוה שדברי קדשם יעשו רושם, וברכת ד' עליהם תבא. והנני בזה חותם בכל חותמי ברכות באה"ר, כנה"ר ונפש ידי"ע, קשור באהבתם ודוש"ת בכל לונ"ח, מהר הקדש מירושלים". ע"כ.

מסתבר, שלמרות בקשתו של הר' קוק פונה ה'חפץ חיים' דוקא אליו בבקשה לרדיפת השלום ורואה בו הגורם האחראי למחלוקת. כ"כ, מתשובתו זו של הר' קוק למרן ה'חפץ חיים' הבין מרן ה'חפץ חיים' כי הוא אינו מטה אוזן לדבריו ולכן לא כתב לו עוד כלל והעדיף לפנות עם דבריו לרבים ולפרסם מכתב בבטאון אגודת ישראל 'קול ישראל' אשר בפתיחתו מוכח כי הוא מגדיר את התיחסותו לתגובת הר' קוק למכתבו במילים: "קראתי ואין עונה"^ה

^ה ראה אגרות הרא"ה חלק ד' אגרת א'קמ.

^ה ראה צילום בעמוד הבא מתוך 'קול ישראל' מיום ה' בשבט תרפ"ד. אגב, בניגוד לדימוי השלילי שמנסה הרמ"צ נחיה ליצור לאגודת ישראל הירושלמית בעיני מרן ה'חפץ חיים' ניתן לראות במכתבו של מרן ה'חפץ חיים' את הערכתו לבטאון אגו"י הירושלמית. הוא מכנהו "עתון נכבד"

מכתבמאת מרן הנאון הצדיק בעל "חפץ חיים" שלישיא
ב"ה. יום ד' י"א סבת תרפ"ד, ראדון,
אל מערכת ה"קול ישראל" בירושלב ת"ו.
שלום וברכה!

הנני מבקשם בזה להדפיס בעתונם הנכבד את מאמרי הרצוף
בזה, אשר הנני שולח אותו לכל העתונים העומדים למשגב דחינו —
וחקוהי חזקה כי נפח יכלאו את שאלתי למען כבוד ד' ותורתו.
טוקירס ומכבדם ישראל מאיר חכהן
(מראדון, בעתמ"ה ס' חפץ חיים ומשנת ברורח)
(מקום החוחם)

למרנן ורבנן רבותינו הנאונים שלישיא
ואל כל יראי ד' החרדים על דברו!

הנה אחו"ל דאגה בלב איש יסיחנה, אמרי לה
מרעתו, ואמרי לה יסיחנה לאחרים, והנה ראגתי להסיחה
מרעתי א"א כ"ו שאדם עודו בחיים, כאשר יבואר לקמיו,
וזהסיחנה לאחרים גם זה נסיתי, ודברתי עם כמה אנשים
וקראתי ואין עונה, ע"כ אמרתי להביע צערי ויגוני לעיני
כל ישראל, ובודאי ימצאו אנשים שיכנסו דברי באוניהם
ואשיח וירוח לי.

"קראתי ואין עונה" מרן ה'חפץ חיים' מביע צערו ויגונו מהמחלוקת
בירושלים במכתב גלוי לאחר שנוכח כי הר' קוק מתעלם מבקשתו
להשקיט את המחלוקת.

לאחר שגם דברי מרן ה'חפץ חיים' הגלויים לא עשו רושם כלשהו על הר' קוק וסייעתו ולאחר שהמשיכו בהבערת אש המחלוקת ע"י כלי מבטאם העיקרי, העיתון 'קול יעקב', וסירבו לקבל את החלטות משלחת האדמו"רים שבאה להשכין שלום כ"פסק דין" וליישמן בניגוד גמור להצטדקות בפני ה'חפץ חיים' כי אין לו קשר לביזוי ת"ח כבר כתב מרן ה'חפץ חיים' למשרד הרבנים ישירות¹ בדברי תוכחה נוקבים ומאיימים וז"ל²:

ב"ה יום י"ג לחדש ניסן תרפ"ד

אל כבוד הרבנים הגאונים המפורסמים וכו'
במשרד הרבנים בירושלים שליט"א

אחד"ש כתר"ה בהדרת הכבוד

מה מאד שמחתי לקראת הבשורה הטובה שנתבשרתי זה לא מכבר כי בע"ה נתקיים השלום בין יראי אלקים בארצה"ק אחרי שבאו שני הצדדים לקו המשוה וקבלו עליהם לכל הפחות לחדול מלשלח ריב ומדנים איש על רעהו בלשון ובכתב, ע"י השתדלות והתעוררות האדמו"רים מגור וסאקאלאו שליט"א שהתענינו בזה אך מה נכפלה דאגתי וצערי בראותי כי אחרי כל אלה השטן עדיין מרקד עוד ביתר תוקף ושאת בראותי את עיתונכם "קול יעקב" גליון כ"ה יום חמישי י"ז אדר שנה זו אשר מלא חירופים וגידופים בנאצות גדולות לאנשים גדולים בתורה ויראה והלצות בגימטריאות אשר תגעל נפש כל שומע ולולא שראיתיו בעיני לא האמנתי מעולם על זאת שימצאו דברים כאלו בעיתון אשר קול החרדים מדבר מתוכו, ומה גם בהיות אשר כפי הנראה הצד השני עומד בדבורו בכגון זאת שלא לכתוב ולהדפיס דברי גידופים. וגם אם לו לא באתם לידי פסק דין וגמר בסכסוך שלכם, אך איפה בזה הותרה הרצועה להוסיף אש על המדורה עוד עד אשר תבערו בכל הגולה כשלהבת, אנא חוסו עליכם ועלינו כלל

¹ בניגוד למכתבו של מרן ה'חפץ חיים' לעיל הנכתב ישירות למערכת 'קול ישראל', כאן לא כתב מרן ה'חפץ חיים' ישירות למערכת העיתון 'קול יעקב' כדי לא לתת שום גושפנקא לעיתון ולעומדים מאחוריו (ובראשם הר' קוק). כמו כן לא נזכר בו שום שבח כמו "עיתונכם הנכבד" ומרן ה'חפץ חיים' לא מבקש לפרסם את מכתבו בעיתון, מה שמראה בפ"ע עד כמה סלד מרן ה'חפץ חיים' מכל הקשור לר' קוק ולפעולותיו ומוכיח כי מרן ה'חפץ חיים' היה בצד המתנגד לר' קוק.

² "מרא דארעא ישראל", חלק ב', עמ' שכ"ה, הרב מנחם מענדיל גרעליץ, ירושלים, תשס"ג.

ישראל כולנו, על מה חרבה עירנו ושמם בית מקדשנו על שנאת חינום שהיתה בנו ואם זאת היתה הסיבה שהחריבה את בתינו בודאי היא היא המעכבת לביאת משיח צדקנו וברור לי שאם ח"ו תלהט אש המחלוקת יותא ויותר ותוכל לעכב ביאת משיח צדקנו ולמה לכם להיות מעכבי הגאולה ח"ו, ע"כ בקשתי שטוחה אליכם ידידי, רוב שיחי וצערי לא אוכל להגיד לכם אשר אני סובל מזה, מנעו עצמכם מגיהנם הזה אשר תבער עד לשמים ושימו לבכם לדברי לכה"פ בזאת שלא להוציא ריב ומצה בדפוס לכל העולם למען לא יחולל שמו ית' בין העמים וידוע מאמרם ז"ל שאין מקיפין בחלול השם ואחד שוגג ואחד מזיד בחילול השם. והיה זה שכרכם בזה ובבא בבלימת פיהם בעת מריבה והיה כמאמרם ז"ל על מי העולם קיים על מי שכולם את פיו בשעת מריבה והיה כאשר אם לא תחושו לדברי זכרו נא אחי כי יש לאל ידיו בעוד איזה דברים אחרים, אשר תתחרטו לבסוף ואז לא אוכל לעזור לכם אך דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום ולתשובתם הנכבדה אחכה והי' זה שלום על ישראל.

ידידכם אוהבכם לנצח דורש טובתכם וטובת כלל ישראל
הקטן ישראל מאיר הכהן.

למותר לציין, כי למכתבו זה של מרן ה'חפץ חיים' כבר לא השיב הר' קוק או רב אחר מאנשי סיעתו כלל, ובניגוד להבטחתו למרן ה'חפץ חיים' במכתבו הנ"ל כי הוא תמיד מחפש שלום ורודפהו כתב יחד עם מזכירו אהרן וובר-עורך העיתון 'קול יעקב' הנ"ל לשמצה במכתבו של מרן ה'חפץ חיים' כמבזה ת"ח, מכתב חריף לנציב העליון הבריטי דאז ובו הוא מנסה לבטל לגמרי את סמכותה וכוחה של אגו"י וקובע כי היא אינה מייצגת כלל את היהדות החרדית ובין השאר מתייחס בזלזול לאותה הכנסיה הראשונה של אגו"י שהתקיימה בוינא בתרפ"ג בנשיאותו של מרן ה'חפץ חיים"^ט

^ט ראה צילום להלן מתוך ספרו של אריה מורגנשטרן, "הרבנות הראשית לארץ ישראל, ייסודה וארגונה", הוצ' שרשים, ירושלים-נתניה, התשל"ג.

כמו כן, נריה משמיט מהמכתב את סופו בו מבקש ה'חפץ חיים' להיטיב לחתנו ר' אהרן הכהן המתעתד לעלות לא"י בזמן הקרוב באיזו משרה. העובדה שמטרת ה'חפץ חיים' במכתבו היא דאגה לחתנו מראה כי הסבה שפונה לר' קוק היא לא מחמת חשיבות מיוחדת שמייחס אליו אלא מחמת יכולתו להיטיב לחתנו במשרה כלשהי (ועם כל זה לא חוסך החפץ חיים מעצמו את התוכחה לר' קוק לעשות יותר למניעת המחלוקת, תוכחה שלא ידוע לנו שנשלחה אל מרן הגר"ח זוננפלד) ולכן מעדיף נריה לצנזרה מהמכתב על מנת לנסות להציגו כמכתב שמטרתו "עידוד וחיוזוק הרב כנגד הפגיעה בו".

עדות ב': "זמן קצר אח"כ, בראשית חדש אלול תרפ"ג, בעת פתיחת הכנסיה הגדולה הראשונה של אגודת ישראל בשומעו מהרב שור מבוקרסט דברי פגיעה בר' קוק קם מרן החפץ חיים מזועזע ואמר: "פגעו במרא דארעא דישראל"-מען דארף קורע זיין" ועזב את הכנסיה ולמרות בקשות מרובות, ישב באכסניה שקבעו לו, וחיכה לחבריו מפולין לחזור איתם יחד לביתו".

עדות זו שהיא בעצם נקודת השיא של סיפורו של נריה מסבירה היטב מדוע נאלץ נריה לחכות חמישים שנה עם סיפורו ונתייחס אליה משלשה היבטים: א. האמת שמאחרי הסיפור על עזיבת מרן ה'חפץ חיים' את פתיחת הכנסיה הגדולה בעקבות פגיעה בר' קוק. ב. האמנם התייחס מרן ה'חפץ חיים' לר' קוק כ"מרא דארעא דישראל". ג. האמנם לאחר עזיבתו את פתיחת הכנסיה הגדולה נשאר באכסנייתו עד חזרתו לפולין.

א. כל מי שמכיר את ההתרחשויות הנוגעות לחיים הציבוריים של כלל ישראל באותה תקופה הן בחו"ל והן כאן בארה"ק יודע כי הכנסיה הגדולה הראשונה של אגודת ישראל עוררה התענינות רבה בקרב העיתונות העולמית והישראלית וככזו סוקרה בהרחבה לא רק ע"י העיתונות החרדית אלא גם ע"י עיתונות ה'מזרחי' והעיתונות החילונית שבעיקרה היתה עיתונות פרו-ציונית ואפילו ע"י העיתונות הנכרית המקומית והעולמית. רק במרחק חמישים שנה

¹ וראה לדוגמא בספר תולדותיו של מרן ה'חפץ חיים' 'החפץ חיים חייו ופעלו' של הרב משה מאיר ישר, חלק א' עמ' תנט-תסא' שם הביא ציטוטים מהעיתונים השונים וציין שאפילו בעיתונים

מההתרחשויות יכול נריה ללעוג לחכמת קוראי סיפוריו עד כדי הצגת מאורע כמו עזיבת מרן ה'חפץ חיים' את ישיבת הפתיחה של הכנסיה הגדולה הראשונה באופן מחאתי (לעיני כחמשת אלפי איש שנכחו בפתיחת הכנסיה הגדולה) כמאורע שרק באגודת ישראל יודעים ממנו עד כדי כך שאם המשלחת הירושלמית של אגו"י לא תדבר על כך, לא יידע איש על כך.

יתר על כן, בעתון 'קול ישראל' שייצג את אגו"י בכלל ואת זו הירושלמית בפרט ציינו⁸ (בגליון מיום יד' בתשרי תרפ"ד, ראה צילום לקמן) שגם כלי מבטאו הנ"ל של הר' קוק, העתון 'קול יעקב' התייחס לכנסיה הגדולה והיה שותף יחד עם שני עיתונים חופשים במגמה להשפיל ולהקטין את ערך הכנסיה הגדולה. והדבר ברור שאין דבר שהיה משרת מגמה זו יותר מסיפור על עזיבת מרן ה'חפץ חיים' בצורה מחאתית את כנס הפתיחה של הכנסיה הגדולה ועל אחת כמה וכמה כשהסיבה לכך היא פגיעה בכבוד הר' קוק, (שהעתון 'קול יעקב' ראה בכבודו את אחד מעיקרי היהדות) ואין שום ספק שאם היה מתרחש מאורע זה הוא היה מדווח בהרחבה אצל כל שונאי היהדות החרדית ובראשם בעיתון 'קול יעקב'.

גליון ב

מול ישראל

הכנסיה הגדולה

אינהו בדירתו ואנ?

בשעה שכל העתונות היהודית בארץ ובגולה התייחסה ביחס של כבוד להכנסיה הגדולה ובמעט כל העתונים הקרישו מקום רחב להפרשי-כלים, ובטאורים רחבים הביעו את השקפיהם על הכנסיה בהוקרה והכרת ערכה וביחוד בהערצה לגדולי התורה אשר השתתפו בה, נמצאו שלשה גוואים לאויבי היהדות החרדית ה"קוריער" בשיקנו (העתון החפשי הידוע בהתנפלויותיו על ירושלם וחרדיו) "קיד יעקב" בירושלם, (אורגנו של הרב קוק הי"ו), "אונזער פריינד", וילנא, (העתון החפשי הציוני) אשר לא ידעו מעצור לרוחם גם בשעה גדולה זו ויצאו לחרף מערכות ישראל ברברי שטנה ורעל, לסקד ודעפר בעפר את גדולי ומאורי התורה אשר בצלם אנו חיים, מתוך קנאה ושנאה ומתוך החפץ חזו להשפיל ולהקטין את ערך הכנסיה הגדולה שנואת נפשם השנאה הכבושה המכבצת מתוך כל שורה קיבעת בדיוק את ערך ההתנפלות ואת התחשבותו של הקהל אליי. וכבוד הכנסיה וגדוליה במקומה עומת.

נוקית של בית רבן...
זו יודע להעריך ערכן של התינוקות הללו? אנחנו את התינוקות האלו רק מפני עתידן דוקא, מפני ש אין הישים, אנחנו רואים בהבל פיהן של תינוקות זכי נשגב והני אדיר לנו, א"ל אביו לרבה דירי ול שאני הבל פיהם של תינוקות שאין בו חסא, קול יעקב קוד תינוקות מצפצפין בכתי כנסיות, אין הידים ידי עשו, ובכר זאת — אינהו ל השקפתם בחנוך הקטנים בעבור העתיד דוקא ין בחנוך הפעושות כשהוא לעצמו, הם עושים גלחם ויותר מיכחם לרכש להם השליטה החנוך הזה, הם שראו שאדה הילדים שנתכנסו אינם מניחים את מקומותיהם, התחכמו, והקימו חבי ארץ ישראל לצור לתוך רשותיהם את בקטן קטנותם, וכבר יש להם בארץ ישראל וכבר מתרגל היד הפעום לאכל כלי ברכה וזו מי שאמר והי' העולם, ואנ?

בנוסף לתיעוד הנרחב הנ"ל של הכנסיה הגדולה בכלל ונוכחות מרן ה'חפץ חיים' בה בפרט, נכחו בפתיחה אלפי אנשים שהיו עדים לסיפור עם מרן ה'חפץ חיים' באופן שנסיון כלשהו להסתיר מאורע זה אם התרחש ע"י אגודת ישראל היה שמה ללעג בפי כל, מעבר לעובדה שטכנית לא ניתן היה לגבש קשר של שתיקה באשר למאורע שכזה בין כל הנוכחים בחגיגת הפתיחה. העובדה שלמאורע שכזה אין כל עדות לא בעיתונות אותה התקופה ולא בשום מסמך, ובאורח פלא נודע הדבר רק למוכר הספרים משה דוד גרוס (שסיפר זאת רק לר' שמואל וינגרטן...) די בה כדי להכחיש עדות זו מכל וכל אלא שגם בלעדיה היא מוכחשת מחמת הנאמר בה בהמשך.

נראה מציין כי הסבה לעזיבה המחאתית של מרן ה'חפץ חיים' את פתיחת הכנסיה הגדולה היתה התבטאות של הרב שור מבוקרשט. בדיווח מפורט של הישיבה הראשונה (ישיבת הפתיחה) של הכנסיה הגדולה בה נכח ה'חפץ חיים', המופיע בגליונות העתון 'קול ישראל' (מיום יט' באלול תרפ"ג ומיום כו' באלול תרפ"ג) נראה בבירור כי הרב מבוקרשט כלל לא דיבר בישיבה זו, כך שלא היה למרן ה'חפץ חיים' כל סיבה "להגיב" על דבריו וכל שכן לעזוב את ישיבת הפתיחה בגלל דבריו. מה שכן התרחש בנוגע להתבטאות כלשהי של הרב מבוקרשט במהלך הכנסיה הגדולה אירע בדיון שקדם לישיבת הפתיחה של הכנסיה הגדולה וגם על כך מדווח העתון 'קול ישראל' (מיום כו' אלול תרפ"ג) וז"ל:

כר הרבנים והנאמים אשר נמפלו בשאלת הערה
החרדית בפומבי לפני הכנסיה הגדולה נוהרו לבדתי הזכיר
שמות שר אנשים פרטים, לבד הרב הנאון מבוקרשט אשר
מרוב התרגשותו על המצב גנע בכבוד רב אחד מה שגרם
למחאה מאחד מצירי פולניא, והיו"ר מצא לנכון לבקש
מאת הרה"ג הנ"ל לעבור לסדר היום ולא להזכיר שמות
פרטים.

כלומר, התבטאותו של הרב מבוקרשט היתה בדיון פומבי לפני הכנסיה הגדולה (דהיינו בכלל לא בנוכחותו של מרן ה'חפץ חיים') ולכל היותר היתה שם מחאה של אחד הצירים מפולניא שהובילה לבקשת היו"ר לעבור לסדר היום ולא להזכיר שמות פרטיים, ולמחאה זו לא נתלוותה עזיבתו של מאן דהו את הדיון, מה ששוב מוכיח כי סיפורו של נריה בדוי מן הלב.

ב. על פי הנטען בעדות זו הגדיר מרן ה'חפץ חיים' את הר' קוק בתואר: "מרא דארעא ישראל". הגדרה זו אינה תואר כבוד בעלמא אלא הגדרה שיש לה משמעות הלכתית כשם ש"מרא דאתרא" הינו מושג בעל משמעות הלכתית. ממספר מקורות שיובאו להלן משמע בפשטות שלא מרן ה'חפץ חיים' ולא אף אחד מגדולי אותו הדור ובטח לא מאלה שהיו בפועל את מועצת גדולי התורה של אגודת ישראל התייחס אל הר' קוק כ"מרא דארעא ישראל" או אפילו כ"מרא דאתרא" של העיר ירושלים.

ראשית, כשלש שנים לפני קיומה של הכנסיה הגדולה הראשונה של אגו"י, בימים י'-יג' אלול תר"פ התקיימה ועידת אגו"י בפרשבורג. בין הנוכחים בוועידה היה הגאון רבי יוסף שלמה כהנמן אב"ד פוניבז' שנמנה על האברכים מופלגי התורה שלמדו בכולל קדשים שיסד מרן ה'חפץ חיים' בשנת תרס"ה. אחת מהחלטותיה של ועידה זו שנתקבלה פה אחד היתה כי בכל שאלה הנוגעת לארץ ישראל יש לפנות לבית דינו של מרן הגר"ח זוננפלד. גם לקראת הכנסיה הגדולה הראשונה בתרפ"ג (שנתיים אחרי שנתמנה הר' קוק ל"רב ראשי" של ארץ ישראל ע"י החילונים והבריטים) פונה אגו"י לגר"ח זוננפלד הן באשר להמלצה על גדולי תורה מארה"ק הראויים להכניסם למועצת גדולי התורה של אגו"י והן באשר למשלחת נציגים מארה"ק לכנסיה הגדולה. הר' קוק אינו מוזמן כלל לכנסיה זו ואין שום עדות על התחשבות כלשהי בדעתו בכל הנוגע לארץ ישראל, דבר שלכשעצמו מפרץ בעליל את יחס גדולי דורו ובכללם מרן ה'חפץ חיים' אליו כ"מרא דארעא ישראל"

Zentral-Bureau
der
„Agudas Jisroel“
... ..

Programm der
„Agudas Jisroel“:
Die Lösung der jeweiligen jüdischen Ge-
sellschaftsaufgaben im Geiste der Tora.

לשכת המרכז
של
„אגודת ישראל“
... ..

מטרת המסדרות „אגודת ישראל“ היא:
לפתור ברוח התורה והמצוה את
השאלות השונות אשר תעלינה יום
יום על הדרך בחיי כלל ישראל.

Bureau central
de
„l'Agoudath Israël“
... ..

Programme de
„l'Agoudath Israël“:
La solution dans l'esprit de la Torah des pro-
blèmes juifs qui se produisent de temps à autre.

Telegramm-Adresse:
Agudazentrale Zürich
Postcheckkonto VIII 6697
Telephon: Seinau 72.99

ב"ה ציריך כ"ה אלול תר"פ

Zürich, 8/9 1920.
Bahnhofstrasse 35

כבוד ועד העיר לקהל האשכנזים בעה"ק ירושלם חובב"א

שלום וברכה !

רבותינו הנכבדים והוקרים שלימ"א !

נעים לנו להודיעכם כי ועידת "אגודת ישראל" שהיתה בפרסבורג (שנועדה להיות בקיר וג'נה) החליטה פה אחד על פי הצעותנו להכיר את בית דינו של רבנו הנאמן ר' יוסף חיים זוננפלד בתור ב"ד אשר אשר על "אגודת ישראל" לפנות אליו בכל עניני ארץ הקדושה. כסו"כ החליטה הועידה להסציא כך של ארבעים ל"ש מסכורת הכי"ד ללחודש (לעת עתה החליטה הועידה לתת את הכסף הזה בכל חודש לשנה חסימה) לסמן לא יתיר הכד"ץ תלוי בועד הצירים.

כן החליטה הועידה לשלוח בסודקם היותר אפשרי סלאכות לאה"ק לסמן התודע הייט על הטבע הנוכחי ועד כמה נוכל לבוא לעזר לאחינו החרדים שפה.

אי"ה אחר היום"ם הלך נ"כ סלאכות על "אגודת ישראל" לאסיריקא לעשות העבודה, ולאסוף כסף בעד הסוכות השונות וכסו"כ בעד גאולת החנוך באה"ק.

לשכת המרכז שלנו תתקן אם - כפי החלפת הועידה וע"י הצעותנו - את סקופה לעיר ל ו נ ד ו נ וסניף תהי" לה בעיר ו י נ ה . את זמן העתקת הלשכה נודיע לכם אי"ה בעה"ו.

והננו הסוקרים ומכבדים את ערככם הנעלה ומברכים אתכם במרבץ בוח"ש

לשכת המרכז של „אגודת ישראל“

“נעים לנו להודיעכם כי ועידת אגודת ישראל שהיתה בפרסבורג החליטה פה אחד על פי הצעותנו להכיר את בית דינו של רבנו הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד בתור בית דין אשר על אגודת ישראל לפנות אליו בכל עניני ארץ הקדושה”-מכתב לשכת המרכז של אגרי משנת תר"פ בעקבות ועידת אגרי בפרסבורג.

ב"ה יום י"א לחודש מנחם אב שנת תרפ"ג פעה"ק ירושלם ת"ו.

לכבוד הרבנים והא' הנכבדים, ועד הפועל של אגודת ישראל הי"ו בעיר פראנקפורט יע"א.

החבר המזכיר

ר, וא, נ.

מהר הקדש ירושלים שלו' וברכה לכניסתכם הנהדרה, השוכן בציון יופיע על עצתכם, וירומם וישגב את מעשיכם, ואת אשר תחליטו לכוון ולפעול להרמת קרן תוה"ק ולומדי' ושומרי מצותי', ולישוב ובנין ארץ הקדש חמדתנו וחבל נחלתנו, להיות הכנסי' למקור ברכה ושלום אמת לכל ישראל. וע"ד אשר שלחתם לנו מכתב הזמנה לבוא אל הכנסי' הגדולה ולהשתתף בפעולתיכם, הנה נפשותינו קשורות אל האספה הקדושה ולבותינו אתכם שם, ובאהבה ורצון נתמוך בידכם ונאמץ ונחזק את מעשיכם, ומעיר ואה"ק נהי' לכם לעזר בכל אשר ידרש, אולם נוכחותינו בהכנסי' היא נמנעת לרגלי מצב בריאותינו שא"א לנו לנסוע מעבר לים, והנה אתם הרבנים הנכבדים שלוחי דרחמנא ונבכרי העם יושב ציון ה"ה: הרב הגאון הרמ"ל רובין, הרב הגאון הר"מ קליערס, מוהרי"ב הלוי איש הורוויץ, הרה"ג ר"מ בלוי, הרה"ג רר"פ קאצנעלנבויגען, הרב יעקב מלכו, שליט"א. המה יבארו לפני מע"כ את המצב באה"ק בערים ובמושבות, ומהם יקבלו ידיעות ומושגים שלמים ובוררים מכל המתרחש באה"ק. גם בידם תכנית ערוכה ומפורטה בדבר המעשים אשר מוכרחים להעשות באה"ק להחזקת התורה והדת אשר נתקבלה בהועידה הארצית של אגו"י בפעה"ק ת"ו.

וע"ד בקשתם לקרוא בשם את גדולי ויקירי אה"ק וירושלים הראוים להכניסם למועצת גדולי התורה שע"י האגודה. יטיבו נא להודיענו את המספר הנכון שאפשר להכניס ואז נבחר בהם ונודיעם, לע"ע תוכלו לצרף למועצת גדולי התורה אשר תהי' על הכנסי' הגדולה, את החוט המשולש מהצירים הנוסעים אל הכנסי', את הרב הגאון רמ"ל רובין והרב הגאון ר"מ קליערס, ואת הרה"ג מוהרי"ב הלוי איש הורוויץ שליט"א — שלוחנו מקדמת דנא. ואתמחי גבורא בעבודתו הכבירה לטובת מוסדות הקדש, ואנו תפלה כי על כל פעולתיכם יופיע אור ה' ותשרה שכינה במעשה ידיכם, לרומם את מצב התורה והיהדות בכל ארצות פזורינו בכלל ובאה"ק בפרט, עד ביאת גו"צ מבד"צ בב"א, כעתירת וברכת המצפים לישועת ה' ומיחלים לחסדו לראות בצמיחת קרן התורה וישועת כלל ישראל, החותמים בכבוד רב ויקרא דאורייתא.

יוסף חיים זוננפעלד

יצחק ירוחם דיסקין

מכתב התשובה של קברניטי וזקני היהדות החרדית בארה"ק לועד הפועל של אגו"י לקראת הכנסיה הגדולה הראשונה בתרפ"ג ממנו ניתן לראות כי הבקשה להמליץ על גדולי תורה מא"י הראויים להכניסם למועצת גדולי התורה הופנתה למרנן הגר"י דיסקין והגר"ח זוננפלד ואל לרא"ה קוק שאפילו לא הוזמן כלל להשתתף בכנסיה הגדולה.

שנית, באותה כנסיה גדולה שהתקיימה בתרפ"ג דרשו צירי ארץ ישראל ממועצת גדולי התורה לשלוח אחדים מגדולי התורה לארץ הקדש לחזק את העדה החרדית ולשום קץ לרדיפות והנגישות אשר היא נרדפת מצד מתנגדיה, והתמרמרו כנגד העובדה שהר' קוק מתאמץ לקפח את זכותה של העדה החרדית כעדה מיוחדת ולא נרתע גם מלדרוש מאת הממשלה להכיר בועד הלאומי ובוועד העיר ליהודי ירושלים כל אחד משותף עם החפשים. הם דרשו מאת גדולי התורה להזמין את הר' קוק לדין תורה על דבר זה ובקשו מאתם שעד שיתקיים דין תורה יחדל הר' קוק מלהציק את רגלי העדה החרדית.

מועצת גדולי התורה הבטיחה למלא דרישתם של צירי ארץ ישראל והוא אכן הוזמן לדין תורה כשהאפשרויות העומדות לפניו הן דין תורה באופן של זבל"א או דין תורה בפני בי"ד של שלשה רבנים גדולי ישראל המפורסמים בתורתם ויראתם שישלחו ע"י מועצת גדולי התורה של אגו"י.

צירי ארץ ישראל דרשו מאת מועצת גדולי התורה לשלוח אחדים מגדולי התורה לארץ הקדש לחזק את העדה החרדית ולשום קץ לרדיפות והנגישות אשר היא נרדפת מאת מתנגדיה, מועצת גדולי התורה החליטה לפנות במכתב אל הרב קוק בדרוש ממנו שיעמוד לר"ת עם העדה החרדית או לפני זבל"א או לפני בי"ד של רבנים מהנולה אשר ידונו אם יש בכחי להברית את העדה החרדית להיות כפופה אל החפשים בעדה אחת כללית.

באותו מכתב החלט להודיעו כי גם פרס אשר יצא בפועל הר"ת הרי "ועד העיר האשכנזי" בחוקתי בתור עדה ואין לפגיע בזכויותיו ולהצר צעדיו.

העתון "קול ישראל" (שנה שניה, גליון מח' מיום כ"ב באלול תרפ"ג) מדווח על דרישת צירי ארץ ישראל בכנסיה הגדולה הראשונה בתרפ"ג

מועצת גדולי התורה של "אגדת ישראל" והרה"ג קוק.

בקיבלנו על תצול הנעשה לכם בזה שמקפידים וזוהם בתור קבלה מיוחדת ומכריזים אותם להתאחד בקהלה אחת גדולה נגד רצונם.

אמרנו בזה לפנות אל בתר"ה ולעורר אותו כי עד האליקים יבואו דברי הצדדים ועד עשרת חרשים מקריבו דבריהם לפני ב"ד אשר יוציאו דבר המשפט לאור ע"פ דתה"ק אם רשאים אתם להכריז את אנשי הקהלה האשכנזית לותר על זכותם בחיר עדה מיוחדת כאשר היתה עד כה, והכריזה כירכם או לדין לפני ב"ד של ובל"א ושני הצדדים יכחזו להם השליש או שאנחנו נשלח להם ב"ד של שלשה רבנים גדולי ישראל הספורמסים בתורתם ויראתם אשר ישנו כסאות למשפט בענין הזה.

אכן עד צאת המשפט לאור ע"פ ב"ד כאמור למעלה מוצאים אנו לנכון לנלות דעתנו דעת תורה ולעורר ולבקש למען השלום שאנשי העדה אשר בקהלת אשכנזים תניל הם בחוקתם ואין לקפח שום זכות שיהי להם בחיר עדה מיוחדת בכל עניני הקהל.

נקות כי בת"י ישמע לקולנו ובמקום שיש דין יש שלום ושלום יהי' על ישראל ועל רבנן שלמא רבא חיים וברכה עד העולם.

ואת שני הצדדים אנו מבקשים כי סעתה ושתדלו שלא יחלזו עוד אחר בכבוד חברו לא ברברים ולא בעתונים שזהו גורם אך חלול כבוד השם וכבוד-תורתנו הקדושה, וזאת הננו באים על החתום:

ולהעיר על יוסף ההעסקה באתי על החתום.

פנחס כהן

כאשר נתפרסם כבר בגליון החולף ודרשו צירי אר"י מאת מועצת גדולי התורה שעל יד הכנס' לשלוח אתרים מגדולי התורה לארץ הקדש לחוק את העדה החרדית ולשום קץ להרדיפות והננישות אשר היא נדרפת מאת מתנגדי' ביהוד התפרסמו על הרב קוק אשר הוא מתאמץ לקפח את זכות העדה החרדית בתור עדה מיוחדת ולא נרתע גם מלדרוש מאת הממשלה להכיר בוועד הלאומי ובוועד העיר ליהודי ירושלים כל אחד משותף עם החפצים. הצירים מירושלים דרשו מאת גדולי התורה להזמין את הרב קוק לדת על דבר זה ובקשו מאתם להחזיר את הרב קוק שגם לפני ישיב לדת יחדל מלהציק את רגלי העדה החרדית.

מועצת גדולי התורה הבטיח: להצירים לסלא דרישה זו ובשכוע זה נספר לנו העתק החומנה לדת אשר נשלח מאת מוכיר הכנס' הרב ד"ר פנחס כהן הי"ד להרה"ג קוק ח"י.

וחננו מוסרים בזה את העתקתו אות באות.

לשכת המרכז של אגדת ישראל וינה

ב"ת יום ט' לח' אלול פ"ג

שלמא רבא לפבור הרב חג' הג' הספידרס וכו' מו"ה

אברהם יצחק הכהן קוק אבכק"ק

ירושלים תוכב"א

בהתאמתני יחד פה וזיען במועצת הרבנים כמעט מכל המוצאות הנולה לרגלי ישיבות הכנה"ג של אגדת ישראל באו לפנינו צירי אגדת ישראל שלוחי הקהלה האשכנזית אשר בקרתא קרישא ירושלים תויב העוסרת תחת נשיאות הרבנים הגאונים הנרי"ד והנרי"ה ז"ל שלישי"א

העתון 'קול ישראל' (מיום ז' בתשרי תרפ"ד) מפרסם את מכתבה של מועצת גדולי התורה לר' קוק בעקבות דרישת צירי ארץ ישראל. מכתב המראה בעליל שלא רק שלא התייחסו אליו כ"מרא דארעא ישראל" אלא אפילו את סמכותו כלפי קהילות בעיר ירושלים דרשו לברר עפ"י דין תורה (שהר' קוק סירב לקיימו).

בפועל, לא רק שלא שיתף הר' קוק פעולה כלל בנוגע לדין תורה זה אלא שאף הזדרז לפנות במכתב חריף (יחד עם מזכירו אהרן וובר-עורך עיתונו 'קול יעקב' הנ"ל) לנציב העליון הבריטי הרברט סמואל בו הכפיש את אגודת ישראל וגדולי התורה שבראשה, מיעט את משקלם בעולם היהדות דאז והתייחס בזלזול גם לכנסיה הגדולה הראשונה שלה וז"ל²:

197 מכתב הרב הראשי לנציב העליון בשאלת אגרי

ג. החברה "אגודת ישראל" בהרכבתה הנוכחית איננה בשום ענין ואופן ביאת-כחה של היהדות החרדית, ואיננה אלא חברה אחת מהמון החברות שבישראל, בשם שמצד אחד עומדת הסתדרות "המזרחי" מגד לה כך מצד השני עומד החלק הכי גדול והכי מכריע של היהדות החרדית הקצונית בהתנגדות גמורה ובולטת אליה, וכאשר, למשל, יוכל ה.מ. להוכיח גם מהקריאה הרצופה שיצאה בימים האלה כלפי החברה "אגודת ישראל" אחרי האספה שהיתה לה בוינא. על הקריאה חתומים רבנים גדולים ומפורסמים משורה הראשונה של היהדות החרדית הקצונית לאסור באסור דתי חמור על כל יהודי מלהשתתף בחברה זו מטעמים דתיים ומצפוניים, וביחס זה של התנגדות גלויה עומדים למולה הרבנים הגדולים והחשובים של כל מרכזי היהדות החרדית שבעולם כלו כמעט, וגלוי הדבר שגם האספה שהיתה לחברת "אגודת ישראל" בוינא התנהלה והושפעה מרוחם של אנשים בינונים למודים רוח ספראטיסטי מגרמניה, באופן שמשום צד אין כלל מקום להחשיב את החברה הזאת בתור מדברת בשם היהדות החרדית.

גם כשהגיעה בשנת תרפ"ד משלחת של האדמו"רים מגור, מבענדין ומסאקאלאו רק מרן הגרי"ח זוננפלד הסכים לקבלם כבי"ד ולפעול עפ"י הוראתם. הר' קוק בחר בדרך של פניה לנציב הבריטי העליון הרברט סמואל כדיבת דברים כלפי אגודת ישראל והרבנים העומדים בראשה כדלהלן. שלישיית, לעיל בעמ' ח' הובא מכתבו של מרן ה'חפץ חיים' אותו מזכיר גם הר' נריה בדבריו. מכתב זה נכתב בסיון תרפ"ג כשנתיים אחר שקבל הר' קוק מאת הבריטים והחילונים את משרת "הרב הראשי לארץ ישראל", והנה בעוד שאת

² מתוך ספרו של אריה מורגנשטרן, "הרבנות הראשית לארץ ישראל, ייסודה וארגונה", הוצ' שרשים, ירושלים-נתניה, התשל"ג, עמ' 197. חשוב להדגיש כי כל הרבנים שהר' קוק מציגם בפני הנציב הבריטי כמתנגדים לאגו"י התנגדו בהתנגדות גדולה בהרבה מהתנגדותם לאגודת ישראל לשיטתו של הר' קוק ולאישיותו ולהעדפתם על פני הרבנים התומכים באגו"י יש השלכות חמורות באשר להעדפת יחסם לר' קוק על פני יחסם של רבני אגו"י אליו, מה שמכריע את היחס לר' קוק ליחס שלילי ביותר אף לדעת הר' קוק עצמו.

הרב ישראל שיינקמאן הנזכר במכתב בדרך אגב מזכיר מרן ה'חפץ חיים' במכתבו כ"הרב דק"ק מאטלנטיק", אל הר' קוק שהוא מכתבו העיקרי הוא לא פונה כלל כ"מרא דארעא ישראל" ואפילו לא כ"הרב דק"ק ירושלים" או בתואר המכיר בסמכות כלשהי שלו.

בעז"ה יום ד' שלח תרפ"ג לפ"ק
אל כבוד הרב הגאון הגדול י"א וכו' וכו' כקש"ח מו"ה אברהם יצחק הכהן קוק נ"י
אחד"ש הדור"ג.
מכתב כת"ר קבלתי בצירוף שני מכתבים מהרב ר' ישראל שיינקמאן הרב
דק"ק מאטלנטיק ואני שולח אותם בחזרה לכת"ר. כאשר ביקש כבודו הרם.

*מכתבו של מרן ה'חפץ חיים' לרא"ה קוק- בעוד שאת הר' ישראל שיינקמאן מגדיר
מרן ה'חפץ חיים' כ"הרב דק"ק מאטלנטיק", את הרא"ה קוק הוא לא מגדיר כלל
לא כ"מרא דארעא דישראל" ואפילו לא כהרב דק"ק ירושלים.*

לסיום עדות זו, נריה טוען כי לאחר עזיבתו את ישיבת הפתיחה נשאר מרן ה'חפץ חיים' באכסנייתו וסירב לחזור ולהשתתף בכנסיה הגדולה. האמנם? בספרו של הרב משה מאיר ישר "החפץ חיים, חייו ופועלו" מתייחס כאמור לעיל גם לכנסיה הגדולה וכותב שם מפורשות²¹ כי "במשך הישיבות הרבות נאם ה'חפץ חיים' פעמים רבות בפני הנאספים" ואף מביא מהדברים שאמר באחד מנאומיו. לפי העולה מבידיקת פרוטכלי הישיבות של הכנסיה הגדולה הראשונה לא דייק הרב משה מאיר ישר בדבריו ומלבד דברי הברכה שנשא בפתיחת הכנסיה הגדולה לא נאם מרן ה'חפץ חיים' פעמים רבות כי אם פעם אחת נוספת בישיבה הרביעית, אם כי גם פעם אחת נוספת בלבד מפריכה את טענת הרמ"צ נריה שה'חפץ חיים' הסתגר בחדרו לאחר עזיבת פתיחת הכנסיה ולא השתתף בשום דיון.

²¹ חלק א' עמ' תנח'.

ישראל.

הישיבה החמישית

(יום ראשון ז' אלול 10¹ לפני הצהריים)

היוזם הרב הראשי ר"א לוי סמבור.

הרב רח"ש שור ביקארעשט מכאיר בקצרה את המספרה אשר אנדת ישראל צריכה להתוות לה בעתיד ואשר אותה היא צריכה להשיג ע"י העברה על כל המכשולים. ד"ר דעא יונג מדבר ע"ד שמירת שבת בכל העולם היהודי בכלל ובאמריקא בפרט, גם במקצוע זה נעשו כבר ההתחלות אך העבודה היא יותר גדולה וההוג הוא יותר רחב כאשר להסתפק בהנעשה כבר, הוא מציע החלטות שונות בענין הזה אשר לפי דעתו צריכה אנד"י לשפול בהם.

הרב הראשי לוי סמבור מרצא ע"ד השחיטה, השחיטה משמשת לשונאי ישראל אשר בכל העולם לחמך הסתה נגר היהודים, את השחיטה המצוינה של היהודים הכי היגיינית ואנישית התעיבו כ"כ עד שהרחיבו להסתיע בה עד חוסר השכנה בהרת היהודית. חוצפתם הגיעה למרגה כזו עד אשר הרשו להם להשתמש במעופים שונים של הלכות שחיטה בתור הוכחה להנחתם זו, וכאשר תחבולתם זו נתפוררה זכינו לשמע בהפרלמנט הפולני מענה מורה שהשחיטה הנחונה איננה מחאימה עם דיני התלמוד, הנואם מרגיש בהתלהבות רבה כי כל החברים היהודים בחסים הפולני היו מאוחדים בשארה זו ושיהיו מאוחדים גם להלן, שאלת השחיטה בצורתה שהוכנסה בחסים היא פגיעה ישרה בחוקת הארץ המבטיחה לכד דת ואמונה חפש נמיר, אבל לא רק במדינת פולין עוררו צוררי ישראל שאלת השחיטה כ"א בכמה מדינות באירופא משהמשום בזה להתקש בנימוי נשמת, חעם וחוררת, ולכן מוכרח

הרב דר' ריטער, ראטרראם: עם ישראל נקרא עם סגורה מפני שבחלקו עלתה הקריאה בשם השם ופרסום מציאותו בין כל העמים, העם הישראלי הוא הקשר המקשר את הכורא עם הגבראים, ותפקידו זה הנשגב מטיל עדינו את החוב לא ללחום כ"א לאהוב, אהבה לא רק להקרובים כ"א גם להרחוקים, גם הרחוקים יחורו וישובו אלינו.

הר"ר יצחק מאיר לוי, ורשא, היא אינני רואה שום מקום לחלוק דעות בתכניתה של אנדת ישראל, אנחנו מומינים את הכל לבא אלינו ומי שנשאר בחוץ מקבל בעצמו

הנאון בעד "חפץ חיים" שליט"א עולה עד הבימה תחת רעש של מחיאת כפים, האולם מתמלא מקדושתו, הוא אומר: חודשת קולי איננה מפרעת משמוע אותי, כל הרוצה לשמוע שומע.

לפני יותר מששים שנה בקר אלכסנדר השני את מחו וילנא, בהכנסו אל הפלך הוטל על מושל הפלך אחריות בטחון הפלך ובני ליתון, בהכנסו אח"כ בנבול מחו העיר הוטלה אותה האחריות עד מושל המחוז ואח"כ על מושל העיר וגם זקן כל כפר קטן היה צריך לקבל עליו אחריות זו בעת אשר המלך בא בנבול, ההמון השתומם על זה, אבל באמת הוא נכון מאד, כל נשיא וראש בתחומי הוא נושא אחריות בהגדול שבגדולים, לא חמרגה מסמנת את הגדלות כ"א האחריות, וכן הרבר עם שומרי הרעיון האלקי, תפקיד נעלה זה קבל תחלה משה איש האלקים, אחריו יהושע, מני משה כפני חמת, מני יהושע כפני לבנה, אחריו השופטים, חמרכים, התנאים, וכו', אבל גם הם היו לפי ערכם כפלאכים, עד שברורנו כל פרט ופרט מישראל

הבטאון 'קול ישראל' (מיום ז' בתשרי תרפ"ד) מביא את דברי מרן ה'חפץ חיים' בישיבה הרביעית של הכנסיה הגדולה הראשונה-מה שמפריך את טענת הרמ"צ נריה כי מרן ה'חפץ חיים' הסתגר בחדרו ולא שב עוד להשתתף בדיוני הכנסיה הגדולה

עדות ג': כשמשלחת הנציגים של אגו"י מירושלים מנסה להכנס למרן החפץ חיים הוא מסרב לקבלם ואומר: "לאלה שמעליבים את הרב קוק, מרא דארעא דישראל, גיב איך ניט קיין שלום עליכם?"

עדות זו תמוהה מיסודה אפילו לפי סיפורו הבודי של נריה, שהרי לפי סיפורו הסיבה לעזיבתו של מרן ה'חפץ חיים' את פתיחת הכנסיה הגדולה כמחאה על הפגיעה בכבודו של הר' קוק באה כתוצאה מדבריו של הרב מבוקרשט וא"כ מה אשמים חברי המשלחת הירושלמית בעלבון שנגרם ע"י הרב מבוקרשט? אך גם תמיהה זו אין צורך ליישב לאור העובדה הפשוטה שתתברר להלן כי גם התרחשות זו של סירוב מרן ה'חפץ חיים' לקבל את המשלחת הירושלמית היא שקר שבדה מלבו הרמ"צ נריה.

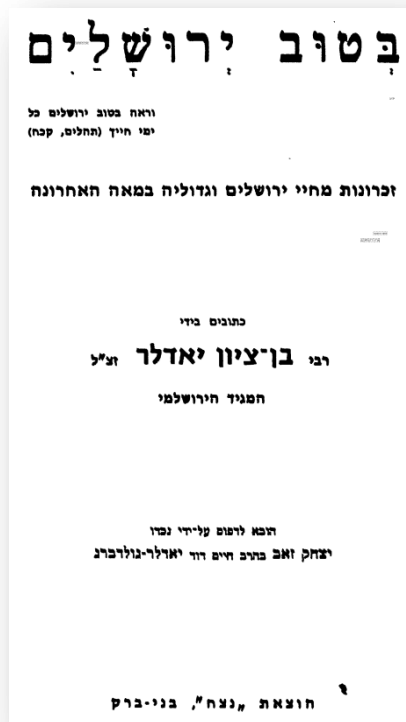
ראשית, העתון 'קול ישראל' (מיום כו' באלול תרפ"ג) המסקר את הכנסיה הגדולה מדווח על ביקורם של צירי א"י אצל כל גדולי ישראל כולל מרן ה'חפץ חיים' וז"ל:

צירי ארץ ישראל בקרו בביתם את גאוני הזמן :
הגאון בעל "חפץ חיים", האדמו"ר מגור, הגאון ר' חיים
עיוזר גראדיונסקי, הגאון ר' שרמה בריער, שליט"א, ובאו
ברברים עם כל גדולי וצדיקי הדור בדבר המצב בארץ
ישראל, ביחוד בנוגע למצב העדה החרדית, הם מצאו אצל
כולם התענינות מרובה והתברר שכל היהדות החרדית
בגולה בקיאה בהמצב ויודעת את הדברים לאשורם.
הרב רפאל קצינלינבויגין עורך "קול ישראל" נתקבל
בהביכות יתירה ובהכרה טובה מאת כל גדולי ישראל,
האדמו"ר מגור שליט"א עורר אותנו לעשות
תעמולה בהכנסיה לטובת העתון
"קול ישראל".

בפגישה שז אחד מגדולי הדור בליטא עם הרב
משה בלוי אמר הראשון: ל"צערי שולחים לי את ה"קול"
יעקב", לצערי אינם שולחים לי את ה"קול ישראל", אולם
מה קוד יעקב" יודע אני להוקיר את מע"כ והנני אומר
די שהנני שבע רצון מאד ממנו".

הדברים מקבלים חיזוק נוסף גם מזכרונותיו של אחד מחברי המשלחת, המגיד הירושלמי המפורסם הגה"צ רבי בן ציון יאדלער זצ"ל המפריכים את סיפורו של נריה (שעוד מנסה להשתמש ביאדלער כ"עד" המאשר את סיפורו).

בשנת תשכ"ז נתפרסם ספר הזכרונות של רבי בן ציון יאדלער "בטוב ירושלים" ושם מתאר במפורש את ביקורו אצל מרן ה'חפץ חיים' ואת שמחתו של מרן ה'חפץ חיים' בדבריו וז"ל¹⁷: "אח"כ נכנסתי אל הגאון הצדיק בעל ה'חפץ חיים' זצ"ל וספרתי לו שבעזה"ש מקיים אני זה הרבה שנים את דבריו¹⁸, ונוסע לערי ומושבות ארץ ישראל לחזק את תושביהם לשמירת התורה והמצוה, ושמח בי הרב שמחה גדולה."

שער ספרו של הגר"צ יאדלר זצ"ל-בטוב ירושלים (תשכ"ז)

¹⁷ עמ' קסז'.

¹⁸ כוונתו לבקשת מרן ה'חפץ חיים' בסיום דבריו בפתיחת הכנסיה הגדולה הראשונה מכל הנאספים שכל אחד יקבל על עצמו לנסוע לכל הפחות חמישים מיל סביבות עירן, כדי לדרוש ולעורר על חיזוק הדת, ויקויים בנו דברי חז"ל: "המזכה את הרבים זכות הרבים תלוי בר'".

ביום א' נפגשתי שם לשיחה עם הגאון ר' חיים עוזר גראדזענסקי בוילנא זצ"ל, ובתוך הדברים, בשישוחחנו על משרתי כמגיד דמתא ירושלים, ותוכן דרשותי, ספרתי לו שישנם הטוענים על קיצוניות מרובה בדרשותי, ולכן שאלתיו מה דעתו עליהם. לאחר שישמע קצת מתוכנן, אמר לי שחובה מוטלת עלי לדרוש אך ורק בדרך זו, וגם לזעוק מרה על ההידושים בעניני הדת, בפרט בענין החינוך.

ואמר לי: „אתם מחוייבים לדרוש כפי דעתכם, שכן כל אחד מישראל יש לו חלק בתורה, ומי שיש לו כשרון לפרסם את דברי התורה עליו לעשות זאת, על כן אתם מחוייבים לפרסם דעתכם, כי גם לכם יש חלק בחינוך לא פחות מכל הרבנים, ולא תפחד לקול המון כלל, ואני אומר לך בפירוש שאם חלילה אחדש דבר בחנוך נגד החנוך שקיבלנו מאבותינו, עליכם לפרסם ברכים שזהו נגד התורה.”

אח"כ נכנסתי אל הגאון הצדיק בעל ה„חפין חיים” זצ"ל, וספרתי לו שבעזרי"ש מקיים אני זה הרבה שנים את דבריו, ונוסע לערי ומושבות ארץ ישראל לחזק את תושביהם לשמירת התורה והמצוה, ושםח בי הרב ישמחה גדולה.

עדותו של הגרב"צ יאדלר בספרו (עמ' קסז) 'בטוב ירושלים' על פגישתו עם מרן ה'חפץ חיים' בכניסה הגדולה הראשונה, עדות המפריכה הן את טענתו השקרית של נריה שמרן ה'חפץ חיים' סירב להיפגש עם המשלחת הירושלמית או אפילו לתת לה שלום עליכם והן את טענתו השקרית לפיה הגרב"צ יאדלר הודה בנכונות סיפורו הבדוי והשקרי של נריה.

עדות ד': חברי המשלחת קבלו על עצמם בהסכמה שלא לדבר על התקרית המביכה עם מרן החפץ חיים אך שניים מהם (הגר"ר קצנלבוגן והרה"ג בן ציון יאדלר) הודו לעת זקנתם כי אכן היא התרחשה.

עדות זו מופרכת לעיל מדברי הגאון רבי בן ציון יאדלר עצמו בספרו "בטוב ירושלים" השוללים את עצם התקרית המביכה וממילא את "קבלתם" של חברי המשלחת שלא לדבר עליה וממילא עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה ולאור השקרים הרבים הנוספים הנ"ל של הר' נריה מסתבר מאד שגם לגבי הגאון רבי רפאל קצנלבוגן זצ"ל לא היו דברים מעולם.

עדות ה': הדברים שנאמרו לאנשי המשלחת לא עשו כל רושם על קנאי ירושלים שעבורם לא היה די בסמכותו של מרן החפץ חיים והם המשיכו והשמיעו קולם בכתבי פלסתר וכי"ב ועל פגיעות אלה הגיב חתן מרן החפץ חיים רבי אהרן הכהן במכתב מחאה חריף בשנת תרפ"ח.

ראשית, גם כאן ניתן לראות את הנסיון לאחז עיני הקוראים. כל הקורא את מכתבו של חתן מרן ה'חפץ חיים' מבחין מיד כי התייחסותו במכתבו ומחאתו הינה לדברים שפורסמו בירחון "בית ועד לחכמים". ירחון זה יצא לאור בקהילת סאטמאר ברומניה, ובגליון המדובר הדברים הנכתבים בגנותו של הר' קוק נכתבים ע"י בנו של עורך הירחון שגם הוא מתושבי סאטמאר ברומניה. למרות זאת מביא הרמ"צ נריה את הדברים כ"הוכחה" למחאת חתנו של חתן מרן ה'חפץ חיים' נגד... קנאי ירושלים ולהציגם כמי שדברי מרן ה'חפץ חיים' לא עשו עליהם כל רושם.¹⁰

שנית, כשנה לפני מכתבו של חתן מרן ה'חפץ חיים' פורסמו בכל העולם היהודי וכן כאן באה"ק מכתבים חריפים מאד ממספר גדולי ישראל בחו"ל כשביניהם האב"ד של ק"ק סאטמאר אז, הגאון רבי אליעזר דוד גרינוואלד בעל שו"ת "קרן לדוד" הכותב במכתבו בלשון חריפה מאד את הדברים הבאים :

¹⁰ ולעיל הוכח כי בדיוק ההיפך הוא הנכון ודוקא הר' קוק הוא זה שדברי מרן ה'חפץ חיים' כמו גם דברי שאר גדולי זקני דורו לא עשו עליו כל רושם וראה עצמו חכם בעיניו יותר מכל גדולי ישראל.

קול נהי נשמע מציון איך שודדנו כי יצא איש אחד מאנשי בליעל למעול מעל דרך לשונו קבר פתוח גרונו מלעיב במלאכי ה' קולו כנחש, נחש שרף ועקרב לעקר ולהרס ולסתור יסודי אמונתנו הק', ויסודי תוה"ק בדברו כפירה ואפיקורסות ומיקר שם עבודה זרה נקוב בשם רשעים ירקב אברהם יצחק קוק חובר חברים ספרי מינים וספרי אפיקורסות מלאים על כל גדותיהם דרשות של דופי ופורש רשת ופח יקוש להצידי ציד ולהביא בחורי ופרחי ישראל לכפור באלקי ישראל ובתוה"ק רח"ל ודין גרמא להסית ולהדיח כי עטף מעיל חסידות ודמיו עוזרים לו, כי פזר להבאים אליו לשמוע בקול דבריו הארסיים השורפים את נשמת ישראל וכמה אלפים מישראל נלכדו ברשת אשר טמן להם.

והנה שלחו מתם מספריו לראות מה כתוב בהם ואיך תסמור שערת ראש הפותח ספרו הנקרא "אורות מאופל" סי' ל"ד וז"ל: "ההתעמלות שצעירי ישראל עוסקים בה בארץ ישראל לחזק את גופם בשביל המגמה להיות בנים אמיצי כח לאומה היא משכללת את הכח הרוחני של הצדיקים העליונים העוסקים ביחודים של שמות הקדושים להרבות האור האלקי בעולם ואין גילוי אור אחד עומד בלא חברו כלל עבודת הקדש הזאת מעלה את השכינה מעלה מעלה כעליתה ע"י שירות ותשבחות שאמר דוד מלך ישראל בספר תהלים"¹⁷ עכ"ל. והכי יש מינות

¹⁷ פרסום דברי הר' קוק בשבח ההתעמלות הביכה מאד אותו ואת תלמידיו שהתאמצו מאד לפרשם אם כי פירושיהם רק העצימו את ההבל שבדבריו והוסיפו להם את ההבל שבנסיונותיהם לתרץ את דבריו כ"יהודה ועוד לקרא". ובספר אוצרות הרא"ה חלק ב' ר'זו הר' משה צוריאל את דבריהם והביא עשרה תירוץ שונים לדבריו שגם הוא עצמו לא נחה דעתו מתשעה מהם (לא הארכנו להביא את כולם מהטעם הפשוט שיבואר להלן המשמיט את הקרקע מכל תירוץ ההבל לדבריו אפילו אליבא דשיתו) עד שהביא את התירוץ העשירי וז"ל: (אוצרות הרא"ה, חלק ב' ביאורים לשיטותיו-שינויי הבנה בבטויי הרב אות כג): "אבל הביאור הנכון ביותר בענין זה נאמר ע"י דר. יהושע בארי (בספרו "אוהב ישראל בקדושה", ח"ג עמ' 130-124) המוכיח כי כינוי "התעמלות" היה מלת צופן בשביל אימונים גופנים שעשו הבחורים כדי להתכונן לשמור על נפשות היהודים מפני הערבים הפורעים. הוא מביא ראיה לכך מהעתון "הפועל הצעיר" (כסלו, תרס"ט). ויש לזכור כי דברי הרב ב"אורות" נלקחו מן ח' קבצים (קרא סי' תשט"ז) שנרשמו כשהיה הרב בתקופת יפו (תרס"ד-תרע"ד), כלומר בימים שהשתמשו בסיסמה זו. וכך העיד יצחק טבנקין בספרו "דברים" (ח"א דף 489) כי "התעמלות הוא שם סתר ל'הגנה". וגם הסופר אורי ברנר, בספרו "הקיבוץ המאוחד בהגנה, 1923-1939" (עמ' 9) מפרש תקנות ההסתדרות (המצוטטות שם) "התעמלות, שם הסוואה לפעילות הגנתית בלתי ליגלית (בלתי חוקית) שהיה מקובל אז". ודר. בארי מביא עוד כמה הוכחות. בזה מבוארת כוונת הרא"ה, שהוא התכוון לפעילות הבחורים "להיות בנים אמיצי כח לאומה" כלומר להגן על האומה. ולכן הביא מאמר חז"ל הנ"ל (סנהדרין מט ע"א) שם מוזכר ענין יואב שהיה מנן על עמו. וזה כמעט מפורש בסוף דבריו "על ידי המעשים המאמצים את גוף היחידים לשם הכלל" כלומר כדי להציל ולהושיע את הכלל. והרי זה מפורש למי

שיש לו לב מבין. ואם אמנם הרב עצמו לא ביאר דבריו, הוא מפני שבימים ההם היה תחת שלטון המנדט האנגלי, ולא היה יכול להודות שהיה מעודד פעילות בלתי חוקית. ע"כ.

המתבונן בדברי הר' צוריאלי יראה בנקל את הסתירה שבדבריו שבסיפא מברא כי דברי הר' קוק היו מכוונים כלפי אנשי ה"הגנה" המחזקים את גופם לשם הכלל והסיבה שהר' קוק לא ביאר דבריו היתה מפני ש"בימים ההם היה תחת שלטון המנדט הבריטי ולא היה יכול להודות שהיה מעודד פעילות בלתי חוקית" ואילו ברישא ציין בעצמו כי "יש לזכור כי דברי הרב ב"אורות" נלקחו מן ח' קבצים (ק"א סי' תשט"ז) שנרשמו כשהיה הרב בתקופת יפו (תרס"ד-תרע"ד)" שזה בזמן שעוד לא היה כלל ארגון ההגנה והבריטים עוד לא נכנסו כלל לא"י (ואם התירוץ הכי טוב הוא שקר גלוי אשר תחילתו סותרת את סופו מה נאמר על התירוצים הגרועים...) ומכ"מ עצם העובדה שהר' צוריאלי מודה (והודאתו זו מקבלת חיזוק גם מדברי הרמ"צ נריה תלמידו של הרא"ה קוק המובאים בספרה של בתו "שחר אורי") שהר' קוק תמך בטרור הציוני ועודד את פעילות ההגנה (פעילות שבעטיה נרצחו ע"י ארגון זה לא מעט יהודים וביניהם ר' יעקב ישראל דה-האן שנרצח ע"י ארגון ההגנה בשל החטא הנוראי שהעז לעמוד לימין היהדות החרדית ולייצגה בהצלחה קבל עם ועולם בהיותו בקיא בדרכי הפוליטיקה, התקשורת והמשפטים) יש בה כדי להאשים את הר' קוק גם בשותפות לשפיכת דם יהודי. מעבר לכך, כל ילד יודע כי משחקי הספורט וההתעמלות לא היו כלל חלק מאימוני ארגון ה"הגנה" או שאר ארגוני הטרור הציוניים אלא חלק מהתרבות החדשה שייסדה הציונות בארץ הקדש להשתעבד לפלחן הגוף במקום לעבודת האדם על רוחניותו, ומעבר לכך הרי משחקים אלו היו תמיד בלויית קהל רב שבא לצפות בהם וא"כ גם אם הספורטאים עצמם גרמו בהתעמלותם ל"העלאת השכינה" הרי ע"י "ביטול התעמלות" של עשרות ומאות צופים שהיו למשחקים אלה שלא התעמלו כלל ולא חזקו את גבורת האומה נגרמה החטאת הרבים ע"י הספורטאים כך שממה נפשך גם לשיטתו הבדויה מלבו של הר' קוק היו משחקי ספורט אלה החטאת הרבים בביטול התעמלות (ועוד גבו מהם על כך תשלום בנוסף למה שהחטיאו אותם). ומעבר לליצנותא דעבודה זרה הנ"ל כבר הבאנו בחלק ב' של "דת הציונות" את דברי מרן בעל ה"לשם שבו ואחלמה" בספר הכללים (חלק א' כלל ח' ענף ה' ו') אחר שהביא שכל עניני העולם [דהיינו כל המאורעות והתהליכים העוברים על כל באי עולם ועל כל חלקי הדצח"מ (דומם, צומח, חי, מדגר)] הם תיקונים וז"ל: "אמנם לא ניתן להאדם להתחזק עליהם ולהתבונן בזה כלל כי הם כולם מכשיו של עולם ומסדרי כוונתו הנעלמה של יוצר בראשית ית"ש אשר לא ברא ולא יסד בהטבע שום ענין לבטלה ולו לבד נתכנו עלילות..אך לא ניתן להאדם להתחזק ולהתבונן אלא רק מה שנוגע להתורה והמצוה לבד. אבל זולתם אין להתבונן בזה כלל אלא רק לזעזע בידעה כללית שהכל ברא לכבודו ית"ש וכל הנברא לכבודו ברא ונעשה כל מה שנעשה רק בכוונה ורצון ממנו ית"ש..". ע"כ. והרי לנו ברור כי אי אפשר לדבר על שום "תיקון" שנעשה במלאכה כלשהי או לתת לה ערכיות כלשהי ובטח לא להשוותה לדברים נעלים הנשגבים מהשגתנו (והלואי והיינו יכולים להשיג אפילו שיחת חולין של דוד המלך).

דבר נוסף- במקור הנזכר לעיל (באוצרות הראי"ה חלק ב') הביא אגרת שכתב הר' קוק לרב משאש בה ניסה להסביר גם את דבריו בענין ההתעמלות וז"ל: "ואנכי מעת באתי לאח"ק זאת היא מגמתי כפי כחי, לקרב גם את הרחוקים ולדבר על לבם שיתקרבו לתורה ומצות. ואפילו אלה הצעירים שרוצים להתפתח בבריות גופא, כדי שיהיה כחם חזק להגן על אומתנו הקדושה בעת זעם חס ושליו, בעת אשר צרים ואויבים קמים עלינו, דרכי להגיד להם שיכולים לכוון מעשיהם לשם שמים, להוסיף אומץ וגבורה בכנסת ישראל כדי שקדושת הש"ת ואור שכינתו הקדושה תהי' מופיעה בגבורה בעולם. ואז שכרם רב וחלקם יהי' חלק צדיקים קדושי עליון, כמו שהיו אבותינו הגבורים, חיילותיו של בית דוד, גבורי כח ואזורים גבורה ובה חזקו את אור הקדושה. ודברים כאלה ראויים כל חכמי ישראל צדיקי הדור להגיד לדורנו, ויקרבו הרבה לבבות לאבינו שבשמים. ואיזה חסרון יש בזה? וכי עד כאן לא למדנו, כי ' בכל דרכיך דעה' הוא היסוד שכל גופי תורה תלויים בו? ואם אפשר להכניס רוח קדושה גם באלה שהם מתגדרים בגבורה גופנית, הלא נוציא יקר מזולל, ובה כוחם של צדיקים מתעלה, וגבורת הקודש מתרוממת בתפארת עוזה. והלא כל דברים נאמרים רק בתנאי ובקשר של שמירת תוה"ק (תורתנו הקדושה) ושל תגבורת קדושת האמונה והדבקות בתורה ובמצוות באהבת הש"ת ויראתו". ע"כ.

ושוב מתגלה צביעותו של הר' קוק במלוא "הדרה". מחד גיסא הוא כותב ומפרסם ברבים כי ההתעמלות של צעירי ישראל היא עבודת קדש המעלה את השכינה (כשהוא יודע היטב כי

גדול מזה שההתעמלות הפאטבאל הוא מעלה את השכינה כמו ע"י אמירת תהלים שנאמר ע"י דוד מלך ישראל. ושם בספרו הנ"ל בסי' מ"ג כתב וז"ל: "הנפש של פושעי ישראל שבעיקבתא דמשיחא אותם שהם מתחברים באהבה אל עניני כלל ישראל ולתחית האומה היא יותר מתוקנת מהנפש של שלומי אמוני ישראל שאין להם זה היתרון של ההרגשה העצמית לטובת הכלל ובנין האומה והארץ"^ח עכ"ל. וז"ל בספרו אגרות רא"י צד 47 "הנצרות חפצה באמת למחוק את מדת השנאה הממוסכת בתוך האריג של האור האלקי אשר לישראל" עכ"ל. זהב רותח יוצק לתוך פיו שהעיד על עצמו שהוא מכת המיסיאנצרים להחשיב שם עבודה זרה. ובספר זה צד 63 כתב וז"ל וכבר דברתי כמה פעמים שדוקא זה הדור הנראה כ"כ ריק ופורק עול הוא היותר מוכשר לאור תשובת אמת באהבה ובגבורות קודש"^ט בבא עתה בעז"ה ע"כ צריכים למשוך את הכל

המתעמלים הם פורקי עול ומחללי שבת בפרהסיא ומשחיקהם מלווים בחילול שבת המוני) מבלי לציין אפילו ברמז כי "עבודת קדש" מותנית בכוונת מעשיהם לשם שמים, וכשרבנים תמהים על דבריו הוא פתאם נזכר להדגיש (רק בפני הרבנים ולא בפני קוראי דבריו או בפני הספורטאים פורקי העול עצמם) כי כל הדברים נאמרים רק בתנאי ובקשר של שמירת תורה"ק (תורתנו הקדושה) ושל תגבורת קדושת האמונה והדבקות בתורה ובמצוות באהבת הש"ת ויראתו" (וכאילו לספורטאים הללו שהיו ברובם פורקי עול מוחלטים היה איזשהו קשר כלשהו לשמירת תורה). היש צביעות גדולה מזו??

^ח וכן הוא ב"שמונה קבצים" קובץ ב' אות כא'. ובתוך הערתו (של הר' קוק) לספר "הגלות בתוך הגאולה" של ד"ר דרכמן (ירושלים, תר"פ, עמ' 42, נדפס גם ב"מאמרי הרא"ה חלק א', עמ' מג') הוא כותב וז"ל: "והנה אנשי החול שבינינו יוצרים הם את ערכי החול, עסוקים הם בטיפולם בלא הרף, זה עשירות בשנים, ובעצם הדבר הם מביאים בזה ברכה לאומה ולארץ. כי הלא ערכי החול הלאומיים נשתכחו ממנו לגמרי כמעט, וצריכים אנו לכח חלוני שיחזיר אותם לנו. אבל החסרון הוא מצד אחר, מצד אותם הראויים ליצור את ערכי הקודש, שאמנם הם לא נשתכחו ממנו מעולם, אבל הלא הם צריכים עכשיו להיות מועמדים בצורה לאומית חיה ומשפעת. ועל כן תחת להתרגז או להתחנן מן אלה שבתכונתם הנם ראויים ליצור ולהעריך רק ערכים חלוניים, חובתנו היא להתרומם למדרגה של יצירה [ב]כל אותו החיל המוכשר ליצור ולשפר את ערכי הקודש. ואז תהיה תחיתנו תחיה שלמה, ובמערכות ישראל ישמעו הדי הקול של החיים השלמים משני צדדיהם, חיי החול וחיי הקודש בכל שלמותם, שההרמוניה השלמה שלהם יחד תהיה ודאי כליל תפארת של קודש קודשים". ע"כ.

כלומר, החסרון הוא לא אצל החילונים פורקי העול המביאים רק "ברכה לאומה ולארץ" שהרי זקוקים אנו לכח חילוני שיחזיר לנו את ערכי החול הלאומיים של אומתנו, אלא אצל הדתיים שלא עוסקים ב"שיפור" ערכי הקדש כדי שיתאימו לתחיה הלאומית. כלומר, החילוני יוצא ידי חובתו בכך שתורם את חלקו לתחיה הלאומית ורק מחכה שגם ה"דתי" יעשה את עבודתו...לא יאומן כי יסופר.

^ט חשוב לציין כי לא רק את מצבם בהווה רואה הר' קוק באופן חיובי אלא גם את הסיבה להגעתם למצב זה וכמש"כ במאמר "הדור" (בתוך קונטרס "עקבי הצאן", עמ' קי-קיא', יפו, התרס"ו): "כשהדור הוא שפל, כשמוסרו העצמי הוא נשחת, כשמושגי הצדק והיושר הטבעי אינם מפותחים בו כראוי, אין המחשבה פועלת עליו לא לטובה ולא לרעה, או פועלת פעולה חלושה. אבל כיון

שהוא מתעלה, כיון שהוא מרגיש בקרבו **אצילות ועדינות**, נטיה חזקה להשכיל ולהטיב והכרה פנימית בהרבה נתיבות ודרכים של ארחות החיים, אע"פ שאינם גמורים ומשוכללים, מכל מקום הרי הוא כבר צמא למחשבה והגיון, ועם זה גם לרגש ישר שמן ורטוב, רענן וחיו. אמנם במסיבות הקדומות, מצד התכונה, שהלמוד התורני, המוסרי והמעשי, היה מורגל להיות לבוש בה בימים שעברו, - באותם הימים בכלל עוד לא היה כללות הדור מוכשר לדמות שהוא ראוי לשאיפות גדולות, וכל תחלואיו המוסריים היו יכולים להתכנס רק באיזו שפלות של תאוות מאיזה סוג שהיא. - ועכשיו הכלל נתרומם על חשבונם של האישים הפרטיים, - שזהו בכלל מהלך התולדה האנושית. ברובי תקופות ההסטוריה אנחנו מוצאים חכמים נעלים גדולי רוח בדורות הראשונים, שאנו משתאים על גדלם ועז רוחם, אבל הכלל הוא היה נתון בשפל המצב, בין בדעת בין במוסר, אמת כי נעלה מכל המון היה המון עמנו מצד הקדושה האלהית החופפת עליו, ויהי לנס. בדורות האחרונים התחילו הענקים להתמעט והכלל הולך ומתעלה. בעמנו נתמעטו הבורים, ולעומתם נתמעטו, והוקטנו הגאונים והצדיקים. בתקופה הנמהרה של עכשיו הדבר בולט למאד. וזאת העליה של הכלל ההמוני הסבה ג"כ ירידה, שהדור שהוא מוצא את כל מה שהוא שומע ורואה מהורים ומורים קטן מערכו, אז מוסרם אינו לוקח את לבבו ואינו משביר את צמאונם. גם אינו מטיל עליו שום אימה ופחד, שכבר התעלה בתכונתו מלהיות מעמיד אופי לחייו מפני בריחה מפחד איזה שהיה, בין מוחשי בין ציורי, בין חומרי בין רוחני. הצרות והתלאות הנוראות עשוהו לנוקשה ועז, עד שכל בלהות ופחדים לא יזעזעוהו. הוא מוכשר רק להתרומם, ללכת באורח חיים ההולכת למעלה למשכיל, אבל לא יוכל גם אם ירצה להיות כפוף ושוחח, נושא עול ונטל, אשר לא יוכל למצא בתוכו רושם של אור חיים, לדעה ורגש; הוא לא יוכל לשוב מיראה, אבל מאד מוכשר הוא לשוב מאהבה שיראת הרוממות תתחבר עמה. בפועל עוד לא הוציא שום דבר למעשהו דורנו הנרעש. אבל בכח יש לו רב, דור כזה היוצא להורג, בעז נפש בשביל מטרות שהן נשגבות לפי דעו, וחלק רשום ממנו רק מצד רגש הישר, הצדק והמדע שבקרב, לא יוכל להיות שפל, אפילו אם המטרות הן לגמרי מוטעות, אבל רוחו הוא נשגב, גדול ואדיר". ע"כ.

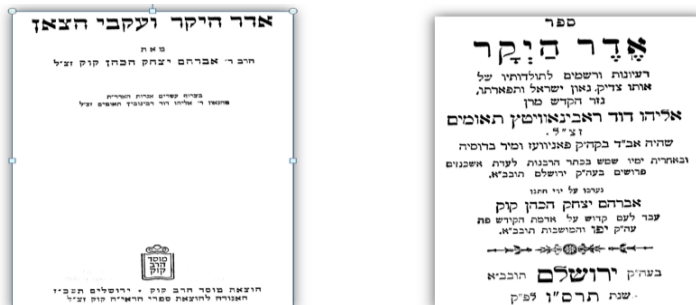
כלומר, בעוד שחז"ל הורונו במפורש (סוטה ג.) כי אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנס בו רוח טטות (וכפירה בעייהם היא תעדיפו את נטישת חיי הדת על חיים דתיים מתוך "יראת העונש". כ"כ לפיה מקור הכפירה הוא דוקא מחמת התעלות הדור...אצילותו ועדינותו...נטייתו החזקה להשכיל ולהטיב...צמאון למחשבה והגיון ולרגש ישר שמן ורטוב, רענן וחיו... ומחמת שהוא "מוכשר רק להתרומם" הוא כבר לא יכול להטות אוזן למוסר הוריו ה"שפלים" העובדים מיראה ולכן "הוא לא יוכל לשוב אלא מאהבה שיראת הרוממות תתחבר עמה" מחמת רוחו ה"נשגב" ה"גדול" ו"האדיר". בדברים אלה של הרא"ה במאמרו "הדור" (שאגב, נחשב לאחד האמארים היסודיים והנחשבים ביותר שלו בקרב תלמידיו ובבחירת תמצית כלל משנתו) מונח למעשה אחד השרשים העיקריים לחורבן היהדות ושמירת התורה והמצוות בקרב תלמידיו ושומעי לקחו שכן דבריו אלה גרמו לתלמידיו לראות את הכופר מ"רוממות" כמדרגה ממוצעת בין העובד מיראה לעובד מאהבה השמה את הכופר ופורק העול ממעל לעובד מיראה. תפיסה זו הפכה את מושג "יראת העונש" למילת גנאי בקרב חוגי תלמידי הרא"ה קוק ובעקבותיהם בקרב הצה"ד בכללותה וכיון שמדרגת יראה מאהבה היתה רחוקה מהם ולו רק מחמת המציאות של המרחב את התקיימו ארחות חיהם הם תעדיפו את נטישת חיי הדת על חיים דתיים מתוך "יראת העונש". כ"כ התייחסותם אל "יראת העונש" כאל מושג שלילי שהוא חלק מה"אופי הפחדני של הגלות" ואין מקומו בדור של "תחיה" ו"זקיפות קומה" גרמה לכך שסייגים וגדרים רבים בהלכה נפרצו על ידיהם שכן בדמיונם נמצאו הם בשיא הרוממות של דור התחיה ולא נותר להם אלא להעלות גם את שותפיהם הכופרים למדרגתם ולדרגת התשובה מאהבה, ומה להם ולסייגים וגדרים המצביעים על חשש ופחד מגופה של עבירה. (כמובן שפריצת הגדרים והסייגים הביאה לבסוף ברוב התחומים גם לעבירה על גופי תורה ומצוות דאורייתא). בנוסף, היה בתפיסה זו לחזק אצלם את הנאמנות לכופרים בעיקר ואת העדפת הנגהתם על פני ההנהגה התורנית של גדולי ישראל ה"עובדים מיראה" (רחמ"ל...).

בעבותות אהבה וחסד ולהחזיק בכל עוז בדרך ד' הטובה הזאת. ולא להתפעל מכל אלה החפצים להגביר סיטרא דדינא אפי' אם יהי' צדיקים וגדולים בתורה² עכ"ל. ובספרו "ערפילי טהר" ד' י"א כתב וז"ל לפעמים כשיש צורך בהעברה על דרך התורה ואין בדור מי שיוכל להראות את הדרך בא הענין ע"י התפרצות

² והר' קוק קיים למעשה את דבריו שלא להתפעל גם מדבריהם של צדיקים וגדולי תורה וכשדבריהם היו עשויים לעורר התפעלות לא בחל גם בזיופם. כך למשל, בשנת התרס"ו הוציא הרא"ה קוק לאור את חיבורו "אֶדְרֵי הַקָּר" (רעיונות ורשמים לתולדות מרן האדר"ת זצ"ל שהיה חמיו). ללא כל בושא הוא מזייף את צוואתו של חמיו האדר"ת ומשמיט ממנה דברים עקרוניים מאד העומדים בסתירה מוחלטת לבסיס משנתו הרעיונית. הוא מביא את דברי האדר"ת הבאים העוסקים במידת האהבה וז"ל: "אהבת תוה"ק ולומדיה, וביחוד לגדולי הת"ח ויר"א אמיתיים, היא בלבי ונפשי. מאד הנני צמא עוד גם היום לעמוד לשרת אחד הגאונים האמיתיים, צדיק גמור, פשוט לשמשו כעבד לאדוניו, אך בעונותי עוד לא זכיתי לזה, במקום שמכירים אותי הוא מן הנמנע, ובמקום אחר לא נזדמן לי עד היום למגינת נפשי". - הלאה יאמר, "מעודי לגדל עיני מאמר חז"ל הק' "יהי כבוד חביך חביב עליך כשלך", וגם המאמר "כל היודע בחבירו שהוא גדול ממנו אפילו בדבר אחד חייב לנהוג בו כבוד". ולכן אני נזהר הרבה בכבוד זולתי, יהיה מי שהוא, ובפרט למי שיש לו יתרון עלי בדבר מה, שהטילו רבותינו חובה לנהוג בו כבוד". ע"כ.

במקום שבו מכניס הרא"ה קוק בהבלעה את המילים "הלאה יאמר" כדי לטשטש את זיפּו המחפיר, מופיעות בצוואת האדר"ת המקורית השורות הבאות: **"ביחוד גדלה אהבתי לגדולי הדור, צדיקי עולם, גם אשר לא ראיתים ממש, לשמם ולזכרם תאות נפשי, לא יתואר באומר דברים ואני עומד ומצפה לעת אשר ימלא ה' משאלות לבבי, עדיין לשרתם אם הרבה אם מעט. ואת הרשעים פושעי ישראל, החוטאים ומחטיאים, המלגלים על דברי חז"ל, שנאתי תכלית שנאה, אותם ואת כל אשר להם וההולכים בדרכיהם, לא אוכל להסתכל בפניהם ככל דבר נמאס משוקץ ומתועב, כן לא אוכל ראות פניהן במלוא מובן המילה אך את שאינם בני ברית, כל אשר איננו שונא לישראל, אין לי שום שנאה על שום איש, רק למי שנצטוונו מרבותינו לשנאותו [פסחים (ק"ג): תד"ה שראה, אבות דרבי נתן סוף פרק טז]."**

אגב, מי שחשף את זיפּו של הרא"ה קוק היה לא אחר מאשר תלמידו הרמ"צ נריה שהביא את הנוסח המלא כעורך ההוצאה החדשה של הספר "האדר"ת-סדר אליהו, נפש דוד [תולדות האדר"ת], הוצאת מוסד הרב קוק התשמ"ד, (ונדפס שוב בשנת התש"ע ע"י ניניו של האדר"ת בהוצאת מוסד הגאון אדר"ת). ועכ"ז המשיך גם הרמ"צ נריה בדרכי רבו ובדה מלבו סיפורים שלא היו ולא נבראו כדי לגדל את אישיות רבו בעיני תלמידיו.

ספרו של הרא"ה קוק "אדר היקר" (במהדורתו הראשונה בחי' הרא"ה ובמהדורת השניה בחי' הרצ"ה) בו זייף את צוואת האדר"ת והשמיט את דבריו, הן באשר לאהבת גדולי הדור והן באשר לשנאת הרשעים, אהבה ושנאה שבהיותן מודרכות עפ"י תורה"ק היו מנוגדות בתכלית ליסודות תפיסתו הרעיונית.

עכ"ל. ובא וראה איך נתן יד לפושעים לפרוץ גדרי תוה"ק ומי יוכל להעתיק כל דבריו הבוטים כמדקרות חרב דברי מינות ואפיקורסות. ואחינו שבארץ הקדושה מבקשים לעמוד להם לעזרה נגדו להחלישו כי גדול הוא אצל הממשלה ואין בכחם לעמוד נגדו כי המדבר עליו קשות אחת דתו לאסרו בבית האסורים-ודינא דהאי גברא אברהם יצחק קוק מבואר בשו"ע יו"ד סי' רס"ו ס"ח וש"ך סק"ח שאין לבקש תורה מפיו ועי' יו"ד סי' של"ד סמ"ג שהן הדין היה מן המחויב נדוי מה שאין בכחנו עתה, ועי' מהר"ם שיק בתשו' או"ח סי' ש"ה שאיש כזה אינו בכלל היהודים כמו שביאר הרמב"ם בכמה מקומות. ואין לו נאמנות בשום איסור והיתר ודין ודת בתוה"ק. וכ"ש שאינו נאמן להורות להיות למורה ורב או מורה ומחנך ילדי ישראל ושחיטתו נבלה ופסול לעדות ולדין וממילא הגיטין והקידושין שלו אינם כמו שכתב הרמב"ם פי"א מעדות. וכיון שגוי גמור הוא בנותיו ובניו אסורים לנו והם בכלל לא יסיר את בנך כך כתוב בתשו' מהר"ם שיק הנ"ל ועי"ש שאסור להתפלל בבית תפלתם.

ע"כ דינא דהאי אברהם יצחק קוק שאין לו נאמנות בשום איסור והיתר וכש"כ שהוראתו אסורה וסדרי קדושין או גיטין שלו הם בטלים וספריו ידונו בשריפה כספר מינים ואסור להתחבר עמו ולא עם סיעתו וכל אשר בשם ישראל יכונה יתרחק ממנו ומכת דיליה בכל מיני ריחוק בעולם כמבואר בתשו' מהר"ם שיק סי' ש"ו וכל המתחברים אליו דינם כמותו.

ע"כ כל אשר יראת ד' בלבבו יתחבר את מקהלות האשכנזים שבא"י אשר כבר נפרדו ממנו, ומכת דיליה ועומדים תחת דגל הרב הגאון הישיש הצדיק וכו' כש"ת מו"ה יוסף חיים זאנענפעלד שליט"א. והשומע תבוא עליו ברכת טוב. פה סאטמאר יצ"ו ב' בסדר לתת נקמת ד' למען ציון לא אחשה.

אליעזר דוד גרינוואלד

כמובן, שלאור דברים אלה של ה"מרא דאתרא" של קהילת סאטמאר (שנאמרו גם ע"י גדולי ישראל לא מעטים נוספים וביניהם מרן הרוגוטשובער, מרן הגאון רבי שאול בראך, מרן ה"מנחת אלעזר", מרן ה"דברי יואל" (שנבחר אחרי בעל ה"קין לדוד" לרבה של סאטמאר) ועוד רבים וגדולים מגדולי ארה"ק וחו"ל) ניתנה הרשות לעורכי ה"בית ועד לחכמים" להתייחס לראי"ה קוק כפי שהתייחסו רבותיהם ולפרסם גנותו ברבים

בִּיה

פסק דין של גאוני ארץ

העתק מתשובת רב האי גאון עלים שר החודה ישכבה'ז כקפית מורריר יוסף ראזין שלימ'א (ראטשאווער עלוי).

[illegible]

1234567 ח"חח

חשובת הרה"ג סאוו"ג הצ' השמר וכו' מרן ר' אליעזר רוב גרינוואלד שליט"א.
(אביד דק"ק סאטמארער ודגלול)

כ"ה

[illegible][illegible]

מחיר: 100 ₪

[illegible]

עב דינא דהא אברהם יצחק מה שפאן לו נאמנות בשום אסור הדת וכלשן שדוראן אצור
וסדרי הורשין און גיטין של דם בשלים ופשוט דעטן בשירשם כשם מינים אסור להתחבר עמו. ולא ע
סיעת וכל אסור בשם ישראל יתרחק משט ומסת ריח בכל מיני ריחוק בשום כפאור נאסר מרחם
שק מי וכל אסור בשם ישראל יתרחק מן אסורין וכל אסור בשם ישראל יתרחק מן אסורין

הרב הגאון הישיר הדגיק בשר כהן יוסף חיים ואנצנפעלד שליט"א. והשופע חבוב עליו ברכת כוב, פה סאטמאר יצ"ו כבר חתם נקטא ר' שמעון ציון אל אשתו.

אליעזר דוד טייטלבוים (אב"ד דק"ק פאראייניקט ווילנא)

חשובה תהיה הצי הספר וכל וכל ספרים שאלו ברוך שלישי

ב"ה י"א חשרי תרפ"ז לפ"ק פה קאשר יע"א

[illegible]

(א) וזו כי כל שפוגעת פלאו קי א וגו' רית קיא אברהם יצחק קוק. ועי' חולין ד' סיג ע"א חסבנאר ש"ס כי קוק מין עוף טמא (אד"י קאת זה הקוק).

[illegible]

מכתבו הנ"ל של הגאון רבי אליעזר דוד גרינוואלד זצ"ל בעל ה"קרבן לדוד"

ואבדק"ק סאטמאר נגד הר' קוק כפי שפורסם בשעתו יחד עם מכתביהם החריפים

של הגאון רבי שאול בראך אבדק"ק קאשוי והגאון הרוגוטשובער רבי יוסף ראזין

דבה של העיר דוינסק זצ"ל.

ואין בכך שום חשש של איסור לשון הרע או ביזוי ת"ח^{כא} באופן שיצדיק מחאה כלשהי נגד דבריהם.

דבר נוסף, למרות שהטענה המופיעה במכתבו של חתן מרן ה'חפץ חיים' היא באשר לביזוי ת"ח ע"י הירחון "בית ועד לחכמים", מכתבו אינו מופנה למערכת

^{כא} ועיין בספר "חפץ חיים" בכלל ב' סעיף י"ב שהאריך לבאר גודל האיסור להלעיג מדברי הדורש בביהכנ"ס ובסוף דבריו כתב בהגהה דכל דבריו הם בתנאי שלא נתערב בדברי הדרשן דברי אפיקורסות, אך אם יש בדבריו אפיקורסות כתב ה'חפץ חיים' שבאיש כזה אין אנו מדברים והפנה לכלל ח' סעיף ה' שם כתב וז"ל: **"אבל אותן האנשים שמכירים שיש בהם אפיקורסות, מצוה לגנותם ולבזותם בין בפניהם ובין שלא בפניהם בכל מה שהוא רואה עליהם או שומע עליהם"** [ועיין במה שכתב מרן החפץ חיים בביאור הלכה בפתיחת המשנה ברורה (ריש סי' א' ד"ה הוא כלל גדול בתורה וכו') אחר שהביא דברי ספר החינוך וז"ל "ובכלל אפיקורסות הוא כל מחשבות זרות שהם הפך דעת התורה"]. ובספר משכנות הרועים חלק ג' עמ' א'עו הביא מעשה ששמע הרב ממילדוי זצ"ל (הג"ר רבי שלום דב טעננבוים, מתלמידי מרן הגר"צ דושינסקי זצ"ל, בנו של הרב ממילדוי רבי משה טעננבוים בעל ה"מסעות משה" ונכדם של בעל ה"נטע שורק" ובעל ה"נטע אפרסמון", נלב"ע ב' דר"ח אלול התשנ"א) מבחור אחד שלמד בישיבת תורה ויראה של הנטורי קרתא שהיה סועד בשב"ק אצל הרב הערמאן זצ"ל ופעם בסעודה הוזכר שמו של הר' קוק ואמר אותו בחור "קוק ימ"ש" ושמע זאת הרב הערמאן והיה קשה בעיניו לשמוע כך ואמר לאותו בחור שלא יבוא אצלו עוד עד שיבקש מחילה מהר' קוק על קברו (של הר' קוק). הבחור סיפר על כך לרבי אהרן קצנלבוין זצ"ל והלה אמר לו שיאמר לרב הרמאן כי רוצה ללכת עמו לרב לברר האם על פי דין תורה חייב לבקש מחילה ורוצה ללכת לאחד משלושת הרבנים: מרן הגר"ז מבריסק או מרן הגר"ר בענגיס או מרן הגר"צ דושינסקי. הרב הערמאן בחר ללכת למרן הגר"ז מבריסק ופסק להם הגר"ז שהיות שיש כת יראים ושלמים הסוברים שהוא (הר' קוק) אפיקורס אין צריך לבקש מחילה. וכשיצאו ראה מרן הגר"ז כי הרב הערמאן יוצא כשאינו מרוצה מן הפסק וקראו מרן הגר"ז בחזרה ואמר לו: **"אינכם שבעי רצון מהפסק שלי, ואומר לכם: "חלק (מהאנשים) החזיקו כי הוא הרב של יפו, ורק בירושלים הוא נחמץ. אחרים סברו כי לא היה בסדר כבר ביפו. אחרים סברו כי כבר בלונדון החמץ. אחרים סברו כי החמץ בבווסק. אבי (רבי חיים מבריסק זצ"ל) אמר לנו כי היה אפיקורס מרחם אמר". (ונלע"ד דכוונתו במלים "רחם אמר" הוא ליישיבת וולאז'ין ששם הכירו מרן הגר"ח מבריסק וכיון שכשם שרחם הינה בית הגידול של העובר כך הישיבה היא בית הגידול של ת"ח והיציאה מהישיבה בתום הלימודים בה היא כעין לידה של הת"ח, ולכן כינה את הישיבה "רחם אמר").** וספר לי אחד מגדולי זוקני ראשי הישיבות בארה"ק מה שספר לו רבי אברהם יהושע סולובייצ'ק (נכד מרן הגר"ז) המעשה הבא (המובא גם בספר משכנות הרועים חלק ג' עמ' א'עו'): כשמלאו לגאון רבי אלחנן וסרמן הי"ד גדול תלמידי מרן ה'חפץ חיים' וממשיך דרכו המובהק ביותר חמש עשרה שנים היגרה משפחתו לעיירה בווסק שבה כיהן כרב העיירה הרא"ה קוק. רבי אלחנן וסרמן שהיה אז נער צעיר התוודע לרא"ה קוק מקרוב, ומעשה שהיה כך היה: לעיירה הגיע אדם בשם ר' משה געווירצמאן אשר פניו היו מועדות לבריסק. בטרם יצא לבריסק בקשו רבי אלחנן וסרמן להעביר דרכו מסר למרן הגר"ח מבריסק והוא כי רב העיירה [הרא"ה קוק] יושב פרוש בטלית ותפילין ומתענה תעניות אך הוא **בדעה אחת עם אחד העם** והיות וישנו אדם כזה רבי חיים מבריסק צריך לדעת אודותיו. תשובתו של מרן הגר"ח מבריסק לא אחרה לאז. הוא בקש מהשליח למסור לרבי אלחנן כי הוא יודע מהרא"ה קוק ומדעותיו אלא שטעות אחת יש לרבי אלחנן וסרמן והיא לגבי מה שאמר שצם תעניות.

ובמהלך מחנה קיץ של ישיבת סלבודקא בני ברק שהתקיים בקיץ שעבר (תשע"ד) סָפַר הרב ישראל מאיר שושן שליט"א מה ששמע מהג"ר דוד אויערבך שפעם נכנס אצל מרן הגר"ז מבריסק ומישהו שאל אז את הגר"ז איך זה ש"כ"ה הרב ואפילו הרוב בירושלים הלכו עם הר' קוק בשעתו? ומרן הגר"ז נאנח ואמר: **"דאס איז קלאר"** [זה ברור] שהטעמפל [החותמות] של התורה שנתן הר' קוק על הציונות הוא חורבן לדורי דורות ועון בל יכופר ואלה ששתקו כנראה שלא ידעו או עד היכן הדברים מגיעים".

הירחון או לנמען אחר כלשהו, מה שהופך את מכתבו למכתב חסר תכלית כלשהי דהרי לא נשלח לאיש. ועל כולנה תוכן המכתב מעלה תמיהות לא מעטות:

א. רבי אהרן פותח בתחילת מכתבו וז"ל: "אם כי תמיד התפלץ לבי בקרבי בשמעני שאנשים אשר בשם שומרי תורה ומצוה יתימרו יהינו לבזות את האי גאון וצדיק, חסיד ועניו, נשיא ארעא קדישא, מרן ר' אברהם יצחק הכהן קוק שליט"א, בכ"ז לא יצאתי ברבים להתריע על עלבונה של תורה, ביודעי שאדמו"ח החפץ חיים שליט"א המוקיר ומחבב מאד את כבוד מרן הגרא"י הכהן שליט"א, שנפשו היה דאבה מאד עליו בשמעו אודות הרדיפות עליו, בכ"ז לא יצא במחאה גלויה על זה, באמרו כי שתיקה בדברים כאלה ומיעוט פרסומם זהו תקנתם, להקטין ולמעט ערכם, (אם כי דברי שמצה הנוגעים בכבוד מרן הגרא"י הכהן שליט"א לא העיז אף אחד לאמר בפניו, ומכתבי הפלסתר היה סר עיניו בבז מבלי לפותחם). ע"כ.

לעיל ראינו כי ההיפך הוא הנכון. ה"חפץ חיים" לא שתק כלל ולא נמנע ממחאה גלויה. הוא פנה בשלב ראשון באופן אישי לר' קוק שימנע מהמחלוקת. כשזה התעלם והתנער מאשמה ומדרישת ה'חפץ חיים' פנה ה'חפץ חיים' לעיתון קול ישראל ובקש לפרסם את דבריו וכשעיתונו של הר' קוק ביזה את גדולי ישראל פרסם ה'חפץ חיים' מחאה גלויה את דבריו באופן גלוי ביותר בעיתון 'קול ישראל'. עפ"י עדות נכדו דווקא מכתב מהר' קוק מורחק משלחנו של ה'חפץ חיים' מבלי לפותחו כלל. כל זה היה בשנים תרפ"ג-תרפ"ד. שנה אח"כ חלה התדרדרות נוספת ביחסו של מרן ה'חפץ חיים' לראי"ה קוק בעקבות דבריו המזעזעים של הר' קוק בהשתתפותו בטקס הפתיחה של האוניברסיטה העברית²². דברים אליהם הגיב מרן ה'חפץ חיים' בחריפות ובפומבי בזה"ל:

²² ראה נספח ב' בסוף הקונטרס באשר לדברים שאמר הר' קוק בפתיחת האוניברסיטה והנסיגות לטשטשם ע"י תלמידיו.

הודעה לבית ישראל

הנה ידוע מעולם שירושלים עה"ק היא העיר אשר בה בחר ד' להשרות שכינתו והיא היתה תמיד מלאה תורה ועבודת ד' ובה ה' בנוי בית המקדש לשם ד' כידוע לכל יושבי תבל, וכתוב מפורש בנביאים ובכתובים. וע"י בית המקדש נתפרסמו אמונת ד' ותורתו בעולם, וכל ישראל מצפים ומחכים מתי יבנה המקדש השלישי, כמו שהבטיחנו ע"י נביאיו הק', וכהיום נמצאים אנשים אשר מבלי דעת ותבונה מכנים ומדמים את האוניברסיטה אשר בנו בעה"ק בשם "בית המקדש השלישי" ואכסני' של תורה, והרעיון הזה מפרסמים ומפיצים אותו בקרב בית ישראל. וזה חילול בית מקדשינו ותורתינו הק' אשר לא נשמע מעולם כמותו, או לאזנים שכך שומעות! מחויב אנכי להגיד לכל כלל ישראל כי האומרים את זה והמסכימים לזה הם רוצים לעקור את כל התורה כולה ומצותיה ואסור לילך בשיטותיהם. וכל המאמינים ומחזיקים בתורת ד' ית' מחויבין למחות נגד בזיון קודש כזה.

ישראל מאיר הכהן

המחבר ספר "חפץ חיים"

ו"משנה ברורה"

יודעתי גם ידעתי שימצאו אנשים משיטתם אשר ילעגו לזה ולא ארכש לי כבוד מהם אבל כבר נאמר אשרי המוותר כבודו מפני כבוד המקום.

הנ"ל

מעבר לדבריו אלה של מרן ה'חפץ חיים' הוא ניתק קשר באופן מוחלט עם הר' קוק. הגאון רבי נפתלי טרופ זצ"ל ראש ישיבת ראדין שפעלה תחת חסותו של מרן ה'חפץ חיים' היה נוהג לצרף את חתימתו של מרן ה'חפץ חיים' כשפנה להמליץ על בחור משיבתו בפני ישיבות בארה"ק על מנת שישלחו דרישה עבורו במטרה להעלותו לארה"ק. לפני פתיחת האוניברסיטה, הוא עוד פונה (וזאת הפניה היחידה של הגרנ"ט לראי"ה קוק המתועדת ע"י תלמידי הר' קוק ב"אגרות לראי"ה"³²) לר' קוק במטרה שישלח דרישה עבור תלמיד ישיבתו. מרן ה'חפץ חיים' לא מצרף חתימתו למכתב והגרנ"ט מצרף למכתב את חתימת הגרנ"ע.

³² "אגרות לראי"ה", אגרת קעח'.

אחרי פתיחת האוניברסיטה, כבר לא פונה הגרנ"ט לר' קוק לצורך שליחת דרישה עבור תלמידיו, אלא לראש ישיבת חברון הגאון רבי משה מרדכי עפשטיין זצ"ל, ואז מצרף גם מרן ה'חפץ חיים' את המלצתו בכתב ידו ובחתימתו.

מתיבתא רבתא "חפץ חיים"

בראדון פלך ווילנא

ב"ה יום ח' לחדש שבט תרפ"ה ראדון

כבוד הגאון האמיתי, סוע"ה, מדברנא דאומתי, כקש"ת מוהר"ר אברהם יצחק שליט"א קוק, הרב הראשי לעדת ישראל בירושלים.

אחדשהדר"ג ברגשי כבוד כמשפט.

בקשתי שטוחה לפני הדר"ג בעד תלמיד ישיבתנו כמר ישראל נ"י ביארסקי

הלומד פה כשלשה שנים, לקבלו אל ישיבתם בירושלים ולשלוח עבורו סארטפיקאט, הבחור הנ"ל הוא גדול הערך במדרגתו, כי הוא בעל כשרון נעלה חד ושנון, וכבר רכש לו בקיאות חשובה וצולל במים עמוקים בדברי רבותינו הראשונים ומשכח מרגניתא, את תמצית דבריהם, בטוב טעם ודעת, ויש תקוה גדולה לעתידותו כי יהי' לאיש גדול בתורה ומורם מעם, ולכן ראוי והגון מאד לספחו אל ישיבתם.

ובכלל חוב קדוש מטל על הגאונים הגדולים נשיאי ישראל לשים לב למצב תלמידי הישיבות בגולה, בני העליה, שהם מתי מספר, ומעט מזעיר אשר הקריבו את מבחר שנות עלומיהם על התורה, שלא יאבדו דרך מפני המכשולים הגדולים המונחים לפנייהם בגולה, וכל תקותם להתקבל בהישיבות בארצינו הק'.

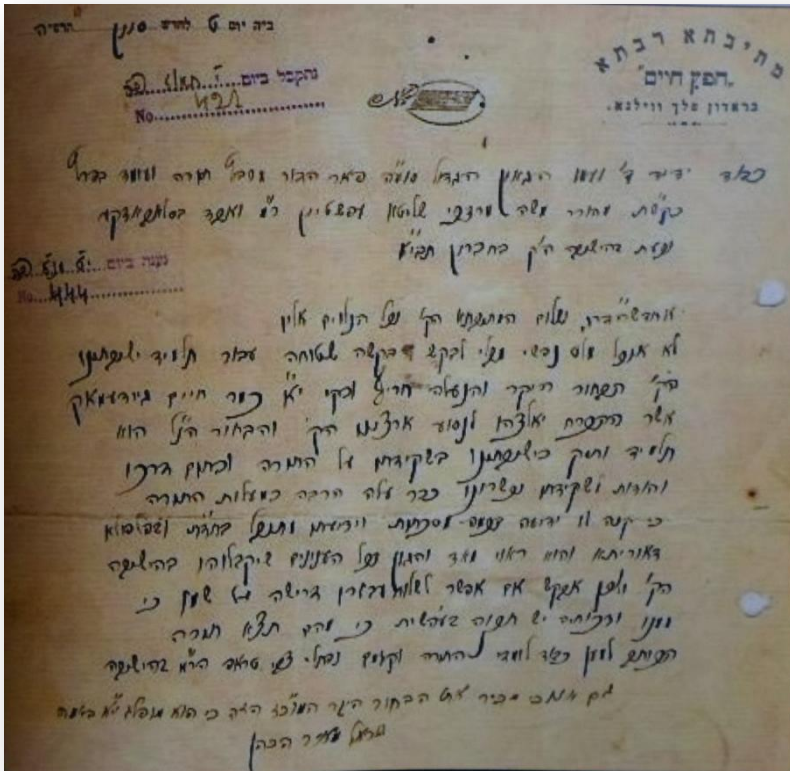
הכותב למען קיום לומדי התורה

נפתלי צבי טראפ ר"מ בהישיבה¹

אחד"ש הדר"ג שי', הנני לאשר בזה תעודת הרב הגאון מו"ה נפתלי צבי טראפ נ"י ר"מ בראדון, ולבקשו להיות לפה ולמליץ לשלוח הדרישה עבורו... והנני מוקירו ומכבדו הדוש"ת.

חיים עוזר גראדזענסקי

לפני השתתפותו של הר' קוק בפתיחת האוניברסיטה-פניה יחידה של הגרנ"ט לר' קוק לשלוח דרישה עבור תלמידו כדי שיוכל לעלות לארה"ק-מרן ה'חפץ חיים' לא מצרף חתימתו לבקשה כשהמכתב מיועד לר' קוק.

חדשיים אחרי השתתפותו של הר' קוק בפתיחת האוניברסיטה העברית בירושלים
 שעוררה תגובה חריפה ביותר מצד מרן ה'חפץ חיים' - הבקשות למשלוח דרישה
 עבור תלמידים כבר לא מופנות אל הר' קוק אלא אל הגאון רבי משה מרדכי
 עפשטיין ואז מרן ה'חפץ חיים' מצרף גם את חתימתו לבקשות.

שנה לאחר מכן, יחד עם רוב מניין ובנין של גדולי הדור בחו"ל ובארה"ק חותם
 מרן ה'חפץ חיים' על ההוראה המפורשת לפרוש מקהילה ה'ועד הלאומי' שהיא
 הקהילה שמטעמה כיהן הר' קוק כרבה הראשי של ארץ ישראל. קריאה
 שפירושה התעלמות מוחלטת מדעת הר' קוק והזדהות מוחלטת עם הנהגתם של
 מרנן הגר"ח זוננפלד והגר"י דיסקין מתנגדיו של הר' קוק. מכתבו של חתן מרן
 ה'חפץ חיים' הנ"ל נכתב למעלה משנה אחרי כל ההתרחשויות הנ"ל בזמן
 שקשה מאד להגדיר את יחס מרן ה'חפץ חיים' לר' קוק כיחס של "חבה
 והוקרה".

פ ס ק ד ין

מאת רבותינו הגאונים והצדיקים ראשי אלפי ישראל וגולת אריאל
שבארץ הקדש ושבתחיל

חובה קדושה מוטלת על כל מי שכבוד ה' וכבוד תורתנו הקדושה יקרים בעיניו ונוגעים ללבנו לדרוש בכל חוקה שיסירו את שמו מתוך רשימת עדת החפשים, למען לא ישאר חבר בעדה אשר בתקנותיה מרימה יד בתורת משה, ובהיות וכל המתירשל נשאר עפ"י תחוקה ממילא חבר לעדת החפשים, מחויב כל בר ישראל על פי דין תורתנו הקדושה להיות זריז ונשכר לעשות את כל הדרוש על פי חוקי הממשלה יריה ששמו יוסר מתוך רשימת עדת ועד הלאומי.

יצחק ירוחם דיסקין איסור זלמן מלצר גאב"ד סלוצק משה קליערס גאב"ד מכריא
בהגאון החסיד מוהרר"ל ר"מ ראשי בישיבת עין-חיים

יוסף חיים זוננפלד רב ואב"ד פעה"ק ירושלים	שלמה אלישאו בעט"ח לשם שו"א	אברהם ליב זילברמן כד"צ
אלי' קלאצקי גאב"ד לובלין	משה נחום ואלענשטיין	אברהם וינגוט אשכנזים
יצחק פרנקל פנחס עפשטיין	רפאל אברהם דוב שקאל רב גיופארשיוס	חיים פעפער צפת
שמחה בונם וסערנר	אליעזר שולאביץ ר"מ לומזא ידידה גראנניאנסקי וניקלא	אברהם צבי ברודנא רב ברעזין
ישראל זאב מינצברג	שרגא מאיר, ליזטראויטש רב לונדון	הושע אלתר וילדמן רב קאנסקיאוואל
מרדכי דוד לזין	אריה ליב ברוידא	יהושע העשיל מרגלית רב רחובות
דוד כהר"ן	דוד טקטין	אברהם משה הלוי קצינלנבוין
יוסף בנימין שמעוניבין	ישראל לוריא	ישראל לוריא
שלמה ליב אליעזראו	שלמה מנחם וינטרויב	אלי ברוך פרילמן
רב דחקרין	משה יוסף הופמן גאב"ד פאסא	גדלי' ניימן
שמשון אהרן פולנסקי	מרדכי ליב רובין דוסיץ פעה"ק	ישראל דוד מקובנה
ישעיה וינגוראד	שאול משה זילברמן רב וירשוב תל-אביב	בנציון יאדלר
יהודה ליב אשלג	זרח ראובן בראוערמאן	יחיאל מתת' דיוויס
דובער הלוי עפשטיין	דובער אבראמזוביטש רב ספירואיס	חיים מן
משה פראנקענטאל	דוב צבי קארעלנשטיין דמ"צ פעה"ק תוב"א	דוד הלוי וינגרייז
יחיאל מיכל טוקאצינסקי	ישראל ניסן רב סמקוב, יפו	אשר דוב זוסמן
שלמה זלמן זלאזניק	משה ליב בערינשטיין רב אליובעס	צבי הירש כהנא שפירא
בן ציון אלפס	גרשון יהודה זילבערמאן רב פראגא	ישראל יצחק רייזמן
אברהם אלישאו רב הומל		
בנימין שווארצמן רב טשאסניק		
מרדכי ראשקעס רב יאנישאק		

גדולי ישראל בארה"ק מחייבים לצאת מרשימת עדת הועד הלאומי (קהילתו של
הר' קוק) המרימה יד בתורת משה.

רבני העדות הספרדיות

שלמה אליעזר אליפנדרי ס"ט	יעקב חי זריהן	שלום יוסף אלשיך
שאל דוויד הכהן	ד"ץ עיה"ק סבריא	רב עדת תימנים עיה"ק
רב עדת החלבים בעיה"ק	חיים אלחדוף	הצעיר דוד ב"ר סעיד אלקאפיה
יוסף ידיד הלוי	ד"ץ עיה"ק סבריא	ס"ט
ראב"ד עדת החלבים בעיה"ק	מאיר וואקנין	הצב"י לוי בן ישועה חמרי הלוי
יעקב חיים סופר	ד"ץ עיה"ק סבריא	ס"ט
רב עדת הכבלים עיה"ק ת"ו	מכלוף שטרית	הצעיר יודא במו' אברהם
אברהם אמינוף	ד"ץ עיה"ק סבריא	שלום חבשוש
רב עדת הבוכרים עיה"ק ת"ו		ס"ט
אליהו ילזו	ישעי' הכהן	סלם יחיא הלוי
ראב"ד עדת הספרדים בסבריא	ישועה וואיש	הצעיר חיים בן דן אלגמל ס"ט
יוסף חיים שלומוף	ישועה פלגי	יצחק זורמי גויר
מ"מ עדת הבוכרים ירושלם		
	בר"צ	
	ספרדים	
	צפת	

הרבנים הגאונים הגדולים והאדמו"רים מחוץ לארץ

ישראל מאיר הכהן, ראדין	אברהם מרדכי אלתר מגור	(אדמו"ר מגור)
(בע"מ משנה ברורה וחפץ חיים)	הק' אהרן מבעלזא	(אדמו"ר מבעלז)
מאיר שמחה כהן חופ"ק דווינסק	הק' יצחק זעליג מארגנשטרן	(אדמו"ר מסוקלוב)
יוסף ראזין רב דפה דווינסק	הק' ישראל ביה"צ מוהר"ב	(אדמו"ר מוויזניצה)
חיים עוזר גראדזינסקי וילנא		
מנחם מנדל זאק ראב"ד ריגא		
יו"ר אגודת הרבנים בלשביא		
שלמה זלמו ברויער		
שומר משמרת הקדש בפרנקפורט		

גדולי רבני ארה"ק הספרדים יחד עם גדולי הרבנים והאדמו"רים בחו"ל כשבראשם מרן ה'חפץ חיים' מצטרפים לפסק המחייב לפרוש מקהילתו של הר' קוק (עדת ה'ועד הלאומי')

ב. חתן מרן ה'חפץ חיים' ממשיך וכותב: "אולם בראותי עכשיו בירחון אשר הופיע (חוברת ניסן דנא) המעיז עוד להכנות בשם בית ועד לחכמים – דברי חירוף וגידוף נוראים על מרן הגרא"י הכהן שליט"א, שאסור להעלותם אפילו על הגליון, מצאתי חוב קדוש בנפשי לא לחשות (כמבואר ברמב"ם הלכות ת"ת פ"ו הל' י"א י"ב) שהמבזה תלמיד חכם אין לו חלק לעוה"ב, והרי זה בכלל כי דבר ה' בזה, ומחויבים לנדתו, ובפרט על עלבון ובזיון האי גאון וחסיד, שאסור לעבור בשתיקה על זה, ולצאת ולהתריע על האי עלבונה של תורה, ולהצטרף

למחאתם ולהתמרמרותם הגדולה של רבני וגאוני אה"ק והגולה על דברי הנבלה הזאת, ולא לראות כבלע את הקדש ח"ו. ע"כ.

ובכן, אם הדברים הנכתבים ב"בית ועד לחכמים" הגיעו עד כדי "דברי חירוף וגידוף נוראים" כלפי הר' קוק באופן שחתן מרן ה'חפץ חיים' מצא חוב קדוש בנפשו שלא לחשות ולצאת ולהתריע על האי עלבונה של תורה וכו', מדוע שלא ימצא חוב קדוש זה בנפשו גם מרן ה'חפץ חיים'?? כיצד יעבור על כזה ביזוי ת"ח מרן ה'חפץ חיים' שהיה אז (שנת תרפ"ח) בחיים ויכל להגיב ולמחות בדיוק כפי שפעל ועשה כנגד ציתונו של הר' קוק 'קול יעקב' כשביזה ת"ח??

שנית, חתן מרן ה'חפץ חיים' מציין כי הוא מצטרף למחאתם ולהתמרמרותם הגדולה של רבני וגאוני אה"ק והגולה" ומשום מה מכתבו הוא מכתב המחאה היחיד הנדפס בספר אגרות לראי"ה באשר לדברים שהובאו בגליון ניסן של הירחון "בית ועד לחכמים", וא"כ לאיזה גדולים הצטרף??

כל התמיהות הנ"ל מחזקות את החשד הסביר כי מכתב זה נדרש מחתן ה'חפץ חיים' בלחץ מקורביו של הר' קוק ולא נשלח לגורם כלשהו אלא הופקד בידיו של הר' קוק. בהיותו באה"ק ייתכן וחייב היה חתן ה'חפץ חיים' למחות כנגד בזיונו של הר' קוק ויתכן וסירבו לעשות כן היה יכול להסב לו נזק.⁷² אך גם אם

⁷² כשכתב הגאון הרוגוטשובער את מכתבו התקיף מאד נגד הר' קוק בו כינהו אף הוא בתארי גנאי הגרועים ביותר וביניהם "כופר בהשגחה העליונה" איימו על בתו שגרה אז בפתח-תקוה כי אם לא יפסיק אביה לכתוב נגד הר' קוק תקופח פרנסתה (קפוח פרנסה באותם ימים בארה"ק פירושו היה פקוח נפש עבור אנשים מסוימים) ולכן הפסיק מאז לכתוב נגדם וכמו שמספר נשיא אגו"י בארה"ק רבי משה בלוי ז"ל (ראה כתבי הרב משה בלוי, עמ' 67) לאחר שבקר אצל הרוגוטשובער בשנת תרצ"ב (באשר לשאלה הגדולה של מציאת ממלא מקום לרבנות ירושלים עם הסתלקותו של מרן הגר"ח זוננפלד) וז"ל: "הוא נגע בשאלת הציונים בארץ ישראל ואמר לי הלא הוא יודע שאנכי הייתי דווקא מהמתנגדים הכי חריפים ולא מנעתי את עצמי מלכתוב דעתי בגלוי גם על המחזיקים בהם אבל בזמן האחרון אני מונע את עצמי מזה מפני שאחר כתיבי את המכתב הידוע קבלתי מכתב מבתי בפתח תקווה שהדבר נוגע לנפשה וכי אם אוסיף לכתב בדברים כאלה יקפחו את פרנסתה. ותוך כדי דבריו אלה, קופץ הוא ממקומו, מוציא גמרא מהארגז, פותחה ומראה לי רש"י (לא רשמתי לי את המקום ושכחתי) שמתוך זה יוצא שעפ"י דין היה לו להימנע מפני חשש סכנה של בתו שקיפוח פרנסה הוא אצלה סכנת נפשות מאחר שאין לה מקור אחר. וכדברים האלה אמר לי: הלא הם הציונים חשודים על הכל הם חשודים גם על שפיכות דמים". ע"כ. [ובספר "הרוגוצ'וב" ליאיר בורוכוב, (תשס"ה) הביא דברי רבי משה בלוי הנ"ל וכתב שם (עמ' 72) שכוונת הרוגוטשובער באומרו "המכתב הידוע" הינו למכתב שכתב נגד הציונות בתחילת היווסדה של התנועה הציונית (בשנת תר"ס, ראה שו"ת צפנת פענח סי' סט), ושגה בזה מפני שהרוגוטשובער מדבר על כתיבת דעות בגלוי גם על המחזיקים בהם (שזה אינו מתייחס למכתבו נגד כת הציונים עצמם) ושנית הפגישה עם רבי משה בלוי היא בשנת תרצ"ב ואז הוא אומר לו כי "בזמן האחרון" הוא מונע את עצמו מזה ואם כוונתו למכתבו בראשית התנועה הציונית הרי חלפו מאז כתיבת המכתב למעלה

יתבדה חשד זה שני דברים ברורים ללא כל ספק: א. על פי דברי מרן ה'חפץ חיים' אין יסוד לטענה כלשהי כלפי הירחון "בית ועד לחכמים" באשר לביזוי ת"ח אחרי שהמרא דאתרא בקהילה בה יוצא הירחון לאור פסק כי דינו של הר' קוק אפיקורס ומסית ומדיח, כך שטענתו של חתן מרן ה'חפץ חיים' כלפי העיתון בטעות יסודה. ב. גם אם טענתו מוצדקת היא מכוונת כלפי הירחון "בית ועד לחכמים" וכלפי הכותב באותו ירחון דברי חירוף וגידוף כנגד הר' קוק והצגת דבריו של חתן מרן ה'חפץ חיים' ע"י מ"צ נריה כאילו נאמרו כתוכחה כלפי קנאי ירושלים היא שקרית ובדויה כמו כל דבריו הנ"ל.

ב"ה, שנה ישיבית אדר-ניסן תרפ"ח חברה ויד.

בית ועד לחכמים

ירחון לכל מקצעות התורה וחזק דת ישראל.
יהי ביחוד בית ועד לחכמים
(אבות א. ד.)

העורך:
יוסף שמעון פאללאק
סאטמאר, (רומניה).

מחירי לשנה: הרומניה 200 ל. האנגליה 5 ש. האמריקה 2 ד.
דשביין 5 ש. פלובובקה 40 כ. לאונגריה 7 ש. הונגריה 4 ש.
ליונוסלביה 100 ד. פולניה 10 ז. צרפת 30 ש. האוסטריה 5 ש.

התכתב אל המערכת:
SIMON POLLAK, SĂTMAR, (Postfach 72), ROMÂNIA.

עמק הבכא.

מצאת בני יד ד', אשר נלקח מאתנו עשרת ישראל, אדמו"ר התיצ, נר ישראל, בוציק, רבן של אלפי ישראל, מרן יחיאל הורוויץ וצלהת אבדיק סאקשעוויצא, הנפטר ה' בן הנהיג ר"מ הורוויץ בעתה"ס אטרי גועס וחזנו של הצדיק הקדוש ר' דוד מקרשאנאב, בן אדמו"ר הנהיג, רשכביצ, מרן חיים ח"ש מסאנו וציל ותי עובר ד' כל ימיו בקדושה ובטהרה ובפרט פתח אהבת ישראל ונתבטל במציאות לפתח שבחושים שבק לן לשנה עית לימיו (ביום יו"ד שבט העבר) והובילוהו לעיר ד' ק' ב' בלית כפת אלפים אנשים ונקבר אצל אבותיו הקדושים, וכותם יגן עלינו ועכ"י, הכותב בשם כל המתאבלים אהרן פרענקל, טארנא.

* * *

בילי פוסן מוריס ש. ז. הלך לעולמו הנביר המפורסם, רב פעלים, מוריה ישראל, סאטמאר, זיל מבארען שווייץ, בשנת הששים ושתיים לחייו, הנפטר ה' מסירס בצדקת מורונו ותי' מקור רבנו, את בניו שלח לשיבות מפורסמות וגדלים בדרכי מפורתנו, - נספר כחלכת מאת הנאון מוריה פשה בונם קרויס אבוקאטי בארען במעמד אספ' בני העיר וכמה יראים מהסביבה, המקום ינחם את משפחתו ואת כל המתאבלים עליה, - המע"פ.

Tipografia Jacob Wider, Seini, jud. Sătmăr, România.
Cenzurat: Primrabin M. Krauss, BAI-A-MARE.

שער הירחון "בית ועד לחכמים"-למרות שהירחון נדפס ברומניה מציג הרמ"צ נריה את המחאה נגדו כמחאה נגד "קנאי ירושלים"

משלושים שנים ולא שייך לומר על תקופה כה ארוכה "בזמן האחרון" אך מכתבו נגד הר' קוק נתפרסם בתרפ"ז שהוא שנים ספורות לפני תרצ"ב ולכן שייך לומר על כך "בזמן האחרון". בנוסף, בעת כתיבת מכתבו נגד כת הציונים בראשית דרכה, לא היתה מבוססת הכת הציונית כלל בארה"ק באופן שהיה בידם לקפח פרנסה של מאן דהו באופן שיכולו לאיים על בתו של הרוגטשובער, אך בזמן מכתבו כנגד הר' קוק שלטה התנועה הציונית ביד רמה ברוב חלקי הארץ ובאלמותם ובריונותם היה בידם לאיים כדבעי על בתו של הרוגטשובער כמו על יהודים רבים אחרים כשחלק מאיומים אלו מומשו במלואם גם ע"י רציחת העומדים מנגד להם ומוחים נגד פשיעיהם (כמו למשל הפרופ' יעקב ישראל דה-האן ה"ד) ולא רק ע"י קיפוח פרנסתם והצדיקו היטב את דברי הרוגטשובער כי חשודים הם גם על שפיכות דמים.

שיחות הראי"ה

ואורות משנתו

ארחות חיייו של מרן גאון ישראל וקדושו
הרב רבי אברהם יצחק הכהן קוק זצ"ל
אב"ד דירושלים עיה"ק ומרא דארעא דישראל

0000000000

0000000000

אזהרה חשובה

על פי שמועות שבעל פה ודברים שבכתב אשר ליקט וסידר בעז"ה
משה צבי בהרב ר' פתחיה מנקין ז"ל נרי"ה

הוצאת „מורשת”

תל-אביב-יפו ת"ו, ה' תשל"ט * שנת השלשים למדינת ישראל בארץ ישראל יע"א

**‘שיחות הראי"ה’ (תשל"ט) הרמ"צ נריה מציג לראשונה את סיפורו הבדוי והשקרי
בקצרה וללא כל מראה מקום המעיד על אמיתותו.**

בשדה הראי"ה

על דמותו ודרכו ועל נאמני רוחו
של מרא דארעא דישראל מרן
הרב אברהם יצחק הכהן קוק זצוק"ל

לקט מאמרים אשר חוברו בעזה"י על ידי
משה צבי בהרב ר' פתחיה מנקין ז"ל נריה

הוצאה מיוחדת להלמידי ישיבות
בשיתוף משרד הדתות

כפר הראיה
תשנ"א

'בשדה הראי"ה' (תשמ"ז)-הרמ"צ נריה חוזר על הסיפור הבדוי והשקרי כשהוא מוסיף "עדים מהימנים" (שכולם כבר בעולם האמת) בנסיון להוכיח את נכונות הסיפור.

'בין שני כהנים גדולים' (תשס"ח)-מנחם קמפינסקי ממחזר שוב את הסיפור הבדוי והשקרי של הרמ"צ נריה ויחד עם עוד סיפורים שלו ושל הרצ"ה קוק כבר מציג את מרן ה'חפץ חיים' והר' קוק כחברים נאמנים...

נספח א

כי לא אצדיק רשע - תגובה למאמרו של איתם הענקין ב'המעין' בו ניסה להאשים את מרן הגאון רבי אלחנן וסרמן הי"ד ב'טעות' באשר להגדרתו את הראי"ה קוק כמחטיא הרבים ורשע גמור

בגליון "המעין" (תמוז תשע"א) התפרסם מאמרו של איתם הענקין (בוגר "שיבת" ההסדר ניר בקרית ארבע) בו ניסה לטעון כי מכתבו המפורסם של מרן הגאון רבי אלחנן וסרמן הי"ד בו הגדיר את הראי"ה קוק בתארים "מחטיא הרבים במדרגה היותר נוראה" ו"רשע גמור" התבסס על "טעות" של מרן הגר"א וסרמן שכן הבסיס להגדרותיו אלה של הראי"ה קוק ע"י מרן הגר"א וסרמן היה מבוסס על האשמתו של הראי"ה קוק בתמיכה בקרן היסוד, תמיכה שבחוגי תלמידי הראי"ה קוק ותומכיו מנסים כבר שנים להכחישה תוך הדגשות חוזרות ונשנות שהראי"ה קוק תמך רק בקרן הקיימת אך לא בקרן היסוד.^{כה}

הענקין ניסה במאמרו בעזרת מסמכים לגבות ולחזק הכחשה זו ולהוכיח את "טעותו" של מרן הגר"א וסרמן ולא שם לבו לכך שכל המסמכים שהציג רק חזקו הרבה יותר את טענותיו של הגר"א וסרמן כפי שיתבאר להלן.

^{כה} הצדקת תמיכת הראי"ה קוק בקק"ל מבוססת על טענת תלמידיו כי הקק"ל עסקה רק בגאולות קרקעות בעוד שקרן היסוד עסקה גם בחינוך. מעבר לעווות הזועק של הסתכלות על רכישת קרקעות בא"י ע"י מומרים להכעיס וכופרים בעיקר כ"גאולות" קרקעות בעוד שעפ"י דעת תורה אסור למומר לדור כלל בא"י ועובר כל רגע שדר בא"י על לאו דאורייתא ד"לא ישבו בארצך" (עיי' ספר יראים סי' שטו' ושר"ת אבני נזר חלק יו"ד סי' ככו') יש בטענה זו עיוות היסטורי מוחלט. הקק"ל עסקה גם עסקה בחינוך, ועיקר תעמולתה לצורך גיוס כספיה היה במסדרונות בתי הספר בארץ ובתפוצות. כ"כ, אחד מאמצעי הפעולה הבולטים שלה היה מפעל ה"ספריה לנוער" שהיה מכשיר חינוכי מובהק להחדרת ערכי הציונות והערכת מנהיגיה ואפילו הראי"ה קוק עצמו נאלץ לשגר מכתב מחאה חריף ליר"ר הקרן מנחם אוסישקין על תוכן פרסומי ספריה זו. (ראה אוצרות הראי"ה חלק ד' עמ' 130. על היותה של הקק"ל מכשיר חינוכי חשוב ומשפיע במערכת החינוך הציונית בארץ ובתפוצות בניגוד לטענה השקרית של תלמידי הראי"ה קוק שהיתה "רק" מכשיר לרכישת קרקעות ראה בהרחבה בספרו של פרופ' יורם בר-גל "סוכנת תעמולה ארץ ישראלית-הקרן הקיימת לישראל 1924-1947" (הוצ' הספרים של אוניברסיטת חיפה, התשנ"ט) וכן בעמוד האחרון של עלון זה.

בתחילה מציג הענקין את "התנגדותו" של הראי"ה קוק לקרן היסוד כפי שבאה לידי ביטוי בתשובתו לפנייה שנשלחה אליו בב' טבת תרפ"ז, לאחר חנוכת משכנה החדש של קרן היסוד ב"מתחם המוסדות הלאומיים" בירושלים, בה כתבו אליו מנהלי הלשכה המרכזית של קרן היסוד כי "לשמחה רבה ולכבוד גדול יהיה לנו הדבר אם אדוננו יועיל בטובו הרב לבקר את משרדנו – המשרד להנהלה העולמית של קרן היסוד". בתשובה כתב להם הראי"ה קוק וז"ל:

ב"ה, ח' טבת תרפ"ז

כבוד האדונים הנכבדים ד"ר יפה וא. הנטקה,

א.נ.

קבלתי הזמנתם לבקר את לשכתם הנכבדה. הנני מודיע אותם בזה, אחרי אשר הנהלת קה"י [=קרן היסוד] והנהלת [=ההנהלה] הציונית ימלאו אחרי דרישותי המינימליות הנוגעות לענייני הדת בקבוצות ובחונך, אז אוכל בעה"י לשתף את עבודתי לטובת קה"י, ואבקר בל"נ [=בלי נדר] ג"כ את לשכת קה"י.

בכבוד הראוי

מסמך נוסף שמצרף הענקין הוא מסמך שכותרתו "תשובות הרב קוק" לקרן היסוד ובו מופיעות בצורה יותר מפורשת ומפורטת הדרישות המינימליות (הנ"ל) בתשובתו להנהלת קרן היסוד) וז"ל:

א. מעולם לא יצא מפי שום איסור חס ושלום על קרן היסוד, ולהיפך – הנני מתרעם מאד על האוסרים.

ב. על דבר יחסי לקרנות הציוניות, היתה תשובתי כי את הקרן הקימת אני מסייע בכל הזדמנות בחפץ לב בכל עיכוב כלל; אמנם על קרן היסוד, הנני לעת עתה מונע את מכתבי לטובתה עד שתתקן ההנהלה הציונית מגרעות עיקריות שאני דורש את תיקונן, ואלה הן:

1. שהחינוך לא יהיה בשום מקום בארץ ישראל משולל מלמוד הדת, לא רק בתור ספרות אלא בתור יסוד קדושת אמונת ישראל.
2. שכל הצרכים הכלליים של הדת יתמלאו תכף בכל מושבה וקבוצה, כמו שו"ב, ביהכ"נ, מקוה, ובמקום שצריכים רב – גם רב.
3. ששום חלול קודש פומבי לא יעשה בכל המקומות הנתמכים מקרהי"ס [=מקרן היסוד], כמו חלול שבת ויו"ט בפרהסיה וכיוצא בזה.
4. שהמטבחים, הכלליים לפחות, יהיו נשמרים בכשרות.

5. שכל אלה הפרטים השייכים להמתישבים במושבות ונקודות של קרהי"ס [=קרן היסוד], יהיו כתובים בהחזרה בתור דברים המעכבים את זיקת הקנין של המתישב, והמקשרים אותו בזכותו על הקרקע רק בתנאי מלוי של היסודות העקריים הנ"ל.

לאורם של דברי הראי"ה קוק הנ"ל המחזקים גם ע"י עדות בנו הרצי"ה קוק אומר הענקין כי יהיה צריך לומר כי קביעתו החריפה של הרב וסרמן אודות הראי"ה נשענה על כרעי-תרנגולת ("הנה ידוע") של שמועות שרווחו במקומות מסויימים במזרח אירופה אלא שכאן מציג הענקין ממצאי מחקר שערך מהם עולה כי מרן הגר"א וסרמן לא התבסס על שמועות מעורפלות בלבד אלא בא לכלל "טעות" כתוצאה מזיוף מסמך של הראי"ה קוק בעיתונות המזרח-אירופאית.

הענקין מציג כרוז של הראי"ה קוק שפורסם בשנת תרפ"ז [בירחון 'ההד' כסלו תרפ"ז (עמ' יב), ובשבועון 'התור' י"ג כסלו תרפ"ז (שנה 7 גליון 6) עמוד השער, נדפס אח"כ גם ב"חזון הגאולה" (ירושלים תש"א)] תוך שהוא מקדים את הרקע לפרסום הכרוז וז"ל: " מתוך הכרה במשקלה הציבורי החשוב של עמדת הראי"ה, נעשו במהלך השנים מספר נסיונות מצד תומכי קרן היסוד לייחס לו תמיכה מוצהרת בקרן. המקרה הבולט ביותר התרחש בחורף תרפ"ז. כמה חודשים לפני כן נכנס היישוב היהודי בארץ ישראל למשבר כלכלי חריף, שפגע קשות בהתפתחותו, הביא לאבטלה של שליש מכוח העבודה, צמצם את נפח העלייה וגרם לזרם של "יורדים" מהארץ. משבר זה, שנחשב לחמור ביותר שעבר על היישוב היהודי בארץ ישראל בימי המנדט, היה הפעם הראשונה שבה תנופת ההתפתחות של היישוב, שהתגברה מאז סוף מלחמת העולם הראשונה – נעצרה. על רקע מצב העניינים הזה יצאה ההנהלה הציונית ב"מפעל עזרה מיוחד ע"י קרן היסוד לטובת מחוסרי העבודה בארץ ישראל"; לאור חומרת המצב התגייס גם הראי"ה לעידוד התרומות עבור הטבת המצב הכלכלי בארץ, וכאשר הרב משה אוסטרובסקי (המאירי) יצא לפולין כדי לחזק את המגבית הפקיד בידו הראי"ה איגרת עידוד כללית עבור יהודי מזרח אירופה. במקביל, כתב הראי"ה בתאריך ב' כסלו תרפ"ז כרוז פומבי הקורא לתמיכה ביוזמתה של ההנהלה הציונית, ובו נאמר בין השאר:

"אחינו היקרים, פזורי הגולה, אשר לבם ונפשם לבנין ציון וכל מקראיה, אחים אהובים! השעה החמורה העוברת כעת על ישובנו האהוב בארץ אבות, היא

מביאה אותי להרים את קולי אליכם, בהפגנת 'הושיעו נא'. בנינו הקדוש, הבנין הלאומי אשר רבות וגדולות הן מאד תקותיו האצורות בכל לב יהודי, הוא עומד כעת לקראת משבר עובר, הדורש השתתפות של עזרת אחים לצרה, להחזיק את מעמדו [...] על כן נכון לבי ובטוח, כי ההכרזה הגדולה אשר **ההנהלה הציונית** הולכת ומכריזה כעת בכל גבול ישראל, להתאמץ לבא לעזרה להקלת המצב של המשבר, תהיה נשמעת בהקשבה רבה, וחוצ מכל התרומות התדירות לכל הדברים הקדושים הכלליים אשר ירימו אחינו בכל מקומות מושבותיהם לשם ציון וירושלים, וכל מוסדי הקודש ישאו את ידם קודש לד' לעמו ולארצו, להתנדב על המגבית של הקלת המשבר הנוכחי, עד אשר מהרה יתאסף הסכום הנדרש..."

הענקין מוסיף ומציין ש"על אף **שביצוע המגבית נעשה באמצעות מנגנון קרן היסוד** נמנע הראי"ה בהמלצתו מלהזכיר את שמה של הקרן, מתוך סירובו העקרוני לפרסם תמיכה בה".

כלומר, הענקין מודה כי הראי"ה קוק חותם על קול קורא שבעזרתו יעוררו יהודים לתת כסף לקרן היסוד ומאמת בזה במאת האחוזים את לשונו של מרן הגר"א וסרמן אשר כותב במכתבו " והנה ידוע כי העומד בראש הנ"ל (הרבנות הראשית) כותב וחותם קול קורא לעורר יהודים לתת כסף לקרן היסוד". אם כן, איה "טעותו" של מרן הגר"א וסרמן ? !

הענקין מסביר וטוען כי בעוד שעפ"י נוסח הכרוז הנ"ל שנדפס בעיתוני "המזרחי" בא"י קריאתו של הראי"ה קוק היא למען תרומה להנהלה הציונית שונה או אפילו זויף הנוסח בעיתוני חו"ל ושם במקום המלים "ההנהלה הציונית" נכתב "ההנהלה הראשית לקרן היסוד" ומכאן בא מרן הגר"א וסרמן לכלל "טעות" שתמיכתו של הראי"ה קוק היא בקרן היסוד בעוד שתמיכתו היתה בהנהלה הציונית.

במרחק של למעלה משמונים שנים אחרי ההתרחשויות יכולים דבריו של הענקין להיראות אמינים ולהצביע על "טעותו" של מרן הגר"א וסרמן וממילא להפריך את האשמתו ולהצדיק את הראי"ה קוק. מי שאינו יודע את ההיסטוריה ואינו מכיר את המושגים הקשורים אליה אכן יכול לחשוב כי "ההנהלה הציונית" ו"קרן היסוד" הם שני מושגים וגופים שונים בתכלית וממילא להשתכנע כתוצאה מ"חשיפת האמת" של הענקין, אך לקושטא דמילתא הענקין לא רק

שלא גונן על הראי"ה קוק מפני האשמתו של מרן הגר"א וסרמן אלא חיזק ואף העצים אותה כדלהלן.

בתחילת דבריו הציג הענקין כראיה לעמידתו מנגד לקרן היסוד של הראי"ה קוק מסמך, ובו- "תשובות הרב קוק" לקרן היסוד ודרישותיו מהם בטרם יוכל לתמוך בהם ולשתף פעולה עמהם. בסעיף ב' של המסמך מגדיר הראי"ה קוק מפורשות מי האחראי לפעולות השליליות של קרן היסוד שבגינן הוא מונע את עצמו מתמיכה בקרן וז"ל: "אמנם על קרן היסוד, הנני לעת עתה מונע את מכתבי לטובתה עד שתתקן ההנהלה הציונית מגרעות עיקריות שאני דורש את תיקונן...". כלומר הראי"ה קוק מודה בפה מלא כי מי שקובע ומנחה את כל פעילות קרן היסוד היא ההנהלה הציונית וקרן היסוד היא בסה"כ מנגנון שתפקידו לבצע את החלטות ההנהלה הציונית ולאסוף את הכסף הדרוש לביצוען. אגב, ב"לקסיקון ציוני" של אפרים ומנחם תלמי (הוצ' ספרית מעריב התשל"ז) מוגדרת קרן היסוד כך: "הקרן הלאומית לבנין א"י והמוסד הכספי המרכזי של התנועה הציונית העולמית". לאור הדברים הנ"ל קריאתו של הראי"ה קוק לתמוך בהנהלה הציונית מחד גיסא ו"עמידתו מנגד" לקרן היסוד הם תרתי דסתרי מאין כמותם.

משל למה הדבר דומה, לכומר של עכו"ם שרצה לבנות בית תפלה לעבודת אליליו ושלח את משמשו לרב כדי שיכתוב קול קורא שיעורר גם את היהודים להשתתף ולתרום מהונם למען בנייתו. אמר הרב לגבאי: חלילה לי מלתמוך במשמי עבודה זרה ולכן לא אתן לך מכתב ומיד אח"כ התיישב וכתב מכתב לעורר את יהודי קהילתו לעזרת הכומר עצמו.

ההיתפסות של הענקין לעובדה שהמילים "קרן היסוד" לא מופיעות בכרוז המקורי מגוחכת לאור העובדה שמשמעותו המעשית החד משמעית של מכתבו של הראי"ה קוק הוא תמיכה כספית בקרן היסוד כמנגנון הגביה הרשמי של ההנהלה הציונית בה תומך הראי"ה קוק במכתבו בצורה נלהבת, וכיון שזוהי משמעותו החד משמעית למעשה, והתוצאה הישירה בפועל מהיענות לדברי הראי"ה קוק תהיה תרומת כספי יהודים לקרן היסוד, דברי מרן הגר"א וסרמן צודקים להפליא ואיתם צודקת היא גם האשמתו החמורה את הראי"ה קוק כמחטיא הרבים במדרגה היותר נוראה וכרשע גמור עפ"י דברי רבינו יונה הנזכרים בדבריו, וכדרכם של גדולי ישראל מאז ומעולם הוא לא נזקק לדקדק

בהבדלי נוסחאות של כרוזים שאין שום נפק"מ למעשה ביניהם אלא להשלכות החד משמעיות של האמור בהם לכולי עלמא.

דבר נוסף, איתם הענקין קובע כי בעיתוני חו"ל זויף הכרוז למרות שאינו מוכיח זאת כלל ואדרבה ההיפך מסתבר הרבה יותר. אם הראי"ה קוק יודע היטב כי מי שקובע את תחומי הפעילות של קרן היסוד הוא ההנהלה הציונית ואעפ"י כן תומך בנתינת כספים לקרן היסוד ביודעו כי תמיכה בהנהלה הציונית בכתב פירושה נתינת כסף לקרן היסוד בשטח, הרי שאין לך טענה מגוחכת יותר מאשר הטענה כי "התנגד לקרן היסוד" ואדרבה מה שמובן הוא מדוע "מתרעם" הראי"ה קוק כלשונו על גדולי ישראל האוסרים לתרום לקרן היסוד. מדוע אם כן שונה הנוסח בעיתוני חו"ל?? הסבה לכך יכולה להיות פשוטה מאד. בא"י נמצאו חרדים המקנאים קנאת ה' שלא הניחו לראי"ה קוק להסתיר מעיני העולם היהודי את תמיכתו בפושעים ומומרים להכעיס, חנופתו והערצתו אליהם והילולם בפיו ובכתביו יומם ולילה. הוא ידע היטב מה תהיה ההשלכה של תמיכה פומבית ומפורשת בכתב ב"קרן היסוד" בא"י שם תושבי הארץ היו עדים בחוש ועיניהם ראו ולא זר מה נעשה בכספים המגיעים לקרן היסוד, וידע היטב עד כמה תשרת תמיכה זו את גדולי הדור בא"י והמקנאים לכבוד ה' ולכבוד תורתו ולקדושת א"י במלחמתם נגדו. לכן העדיף להשתמש במלים: "ההנהלה הציונית" כי תמיכתו בתנועה הציונית היתה מפורסמת וידועה ולא היה בכך לתת נשק חדש בידי מתנגדיו. לעומת זאת, בפולין הרחוקה ידעו היהודים כי התנועה הציונית היא שלילית במהותה באופן כללי אך לא הכירו מקרוב את המנגנונים שפועלים עבורה. כאן היה עדיף להשתמש במלים "קרן היסוד" ולא להזכיר בפירוש "הנהלה ציונית". כך, ששינוי הנסחים בין העיתונות הארץ-ישראלית לזו הפולנית אין בו בהכרח להצביע על זיוף ואדרבה הסברה נוטה יותר להצביע על ערמומיותו של הראי"ה קוק בהעמדת עצמו לשירות ההנהלה הציונית תוך הטעית יהודי פולין לתרום מכספם למטרות שליליות ביותר שאפילו הראי"ה קוק מצביע עליהן ב"דרישותיו" מחד גיסא אך פותח בעבורן את לבם ואת ארנקיהם של ישראל מאידך גיסא...

יתר על כן, הענקין עצמו מציין במאמרו מכתב של מרן הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצוק"ל (מתוך "מכתבים ואגרות קדש", יחיאל בן ציון פישאהף, ניו יורק, תשס"ג). שנכתב מחמת חשש שיחשדוהו בתמיכה בקרן היסוד או בקרנות ציוניות כלשהן וז"ל: "היות שחתמתי בימים אלה על קריאה לתורמים לקרנות

הציוניות, בדרישה שלא לתמוך בהכספים את מחללי שבת ואוכלי טרפות, והיות שנתברר לי כי הרבה יטעו כי חתימתי זו מאשרת את עצם נחיצות הקרנות האלו, לכן הנני מצהיר בזה כי דעתי אני, כמאז כן גם עתה, שכל זמן שמהקרנות האלו נתמכות בתי הספר המשרישים כפירה ומינות באר"י וכו', אסור לתמוך בהם ולעזרם בשום דבר. והתומכים והמסייעים הם מחריבים תורתנו הקדושה וגם מהרסים הישוב¹⁰. אלא שנצטרפתי בחתימתי זו רק לבקש מאלה התומכים בהקרנות האלו שלכה"פ ישתדלו להשפיע שאל יפטמו הקרנות האלו את ישראל במטבחים מאכילים נבלות וטרפות ובמחללי שבת וכדומה". ע"כ. אם על ספק חשד טורח מרן הגרא"ז מלצר לפרסם מכתב זה (ממנו עולה האשמת הראי"ה

¹⁰ מן הראוי להביא כאן התייחסות נוספת של אחד מהבולטים בגדולי הדור בתקופת ראשית הציונות ורבו של הראי"ה קוק בתקופת לימודיו בישיבת וואלאז'ין-מרן הגאון רבי חיים הלוי סולובייצ'ק מבריסק זצ"ל הנשקפת ממעשה המובא בספר "מפיהם ומפי כתבם" (חלק ב', ניו יורק, תשס"ח, עמ' קיט'קכ') עפ"י עדותו של הרב רפאל זלמן הכהן לעווין ז"ל בנו של רבי חיים אברהם דוב בער הכהן לעווין זצ"ל (ה"מלאך מאמריקה") וז"ל: "בשנת תרע"ה, בעת המלחמה הראשונה, גירשו את היהודים מפלך קאוונא, ובתוכם מעיר סאלאבאדקע, ובאו עד לעיר מינסק, חצי שנה אח"כ נגרשנו גם אנחנו מעיר איליע, ובאסרו חג סוכות הגענו למינסק דרך היער. גם הגאון ר' ברוך בער לייבאוויטש זצ"ל עבר מסאלאבאדקע למינסק עם ישיבתו הרמה, והיה שם שנה אחת, (עד שנבחר למלא מקום חותנו הגאון הרב מקרעמענטשויג [הגר"ר אברהם יצחק צימערמאן] ז"ל, שאז תקע אהלו שמה), גם הגר"ח זצ"ל מבריסק ברח למינסק.

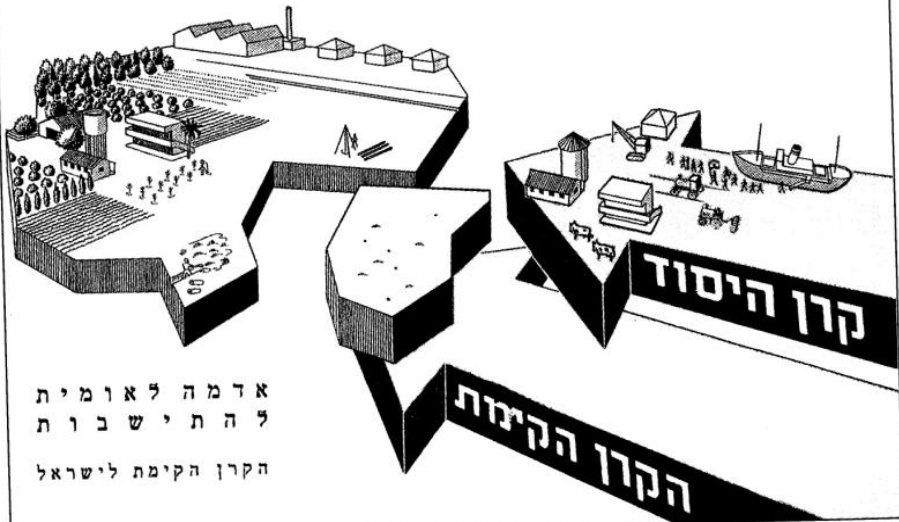
והנה בבוקר אחד בשעה שמונה בערך, כשבאתי מביה"מ דשם אחר תפילת שחרית, עמד אדם אחד בפנית הרחוב ומכר "פלעק" של קרן קיימת של הציונים, ולידו היתה מונחת קופסא. זרקתי שמה ב' או ג' קאפיקעס, ונתן לי "בלעכל" [פינ'] של קרן קיימת, ובמשך שיחתי שם עם המוכר תליתיו על בגדי, וככה נכנסתי לבית הורי, כי שכחתי לקחתו מבגדי. אבא מארי עמד אז בתפילה, וכיון שהרגיש בי אבא מארי הפסיק (מה שלא עשה כן מעולם), וצוה עלי להסיר זאת מעל בגדי תיכף ומיד, והיות שלא ראיתי בזה שום דבר איסור, טענתי לפניו בדבר, ואמרתי לו שיכולים לשאול לרב זה ולרב זה, כה מניתי כמה רבנים שיכולים לשאול אם מותר הדבר אם לא, ולא קבל אבא מארי, רק צוה להסירו ומצותו שמרתי. אח"כ כשהלכנו ברחוב ופגענו בהגר"ח מבריסק (זה היה הפעם הראשונה שראיתיו), נתן לו אבא מארי שלום, ואמר לו: אט דאס איז מיין זוהן און ער האט א שאלה ביי אייך צו פרעגן [הנה זה הבן שלי ויש לו שאלה לשאול אתכם] וישאל לו הגר"ח: פארוואס זאגט איר אים ניט? [למה אתם לא אומרים לו?] אמר לו אבא מארי: וייל פון מיר איז ער ניט מקבל. [כי ממני אינו מקבל] אמר לו הגר"ח: ער האט ביי וועמען צו פרעגן, [יש לו אצל מי לשאול] ופנה אליי ואמר: פרעגט און פרעגט נאכאמאל, [תשאלו וחזור ותשאלו]. אמר לו אבא מארי: ס'איז ניטא [וועמען צו פרעגן], ס'איז א שאלה וואס ס'איז נוגע אין אמונה! [אין אצל מי לשאול, זאת שאלה הנוגעת לאמונה!] כשמוע הגר"ח זאת אמר בהתרגשות: אמונה? ועמד על מעמדו והרכין אזנו אלי, ואמר: נו זאגט'ס וואס איר ווילט פרעגן, [נו תגידו מה אתם מבקשים לשאול] אמרתי לו בשפה רפה כל הענין הנ"ל, ויאמר לי הגר"ח: אויב איר האט אן איבערגער זעקסער צו געבן, אט די עבודה זרה, האט ניט די טומאה וואס די עבודה זרה [ציונות] האט! [אם יש לכם זעקסער (מטבע שהוא בערך שלשה קאפיקעס) מיותר לתת, הנה העבודה זרה הזאת (הטיפלה הגדולה שעמדה שם מנגד בפנית הרחוב), אין בה הטומאה שיש בע"ז הציונית!]. היינו שלתת כסף לציונים חמור יותר מליתן לבית טומאתם. ומצאתי סימוכין לדבריו בירושלמי (שבת עט:), א"ר טרפון וכו' יהיה הרודף רודף אחרי, שאני נמלט לתוך בתיהן של עבודה זרה ואיני נמלט לתוך בתיהן של מינים, שעכו"ם אינן מכירין אותו וכופרין בו, אבל המינים מכירין אותו וכופרין בו, ע"כ.

קוק ע"י מרן הגרא"ז מלצר כ"מחריב תורתנו הקדושה ומהרס הישוב" בנוסף להאשמתו ע"י מרן הגר"א וסרמן כ"מחטיא הרבים במדרגה היותר נוראה ו"רשע גמור" מדוע לא עושה זאת הראי"ה קוק- אם אכן קריאתו לתרום לקרן היסוד כפי שפורסמה בעיתונות חו"ל המרכזית ביותר לעיניהם של רבבות יהודים הינה זיוף חמור ונפשע המנוגד באופן כ"כ מוחלט לדעתו כלפי קרן היסוד ולו רק כדי שלא יטעו חלילה בדבריו?!

ולסיום, אינני יודע מה דרגת בקיאותו ויראתו של איתם הענקין בכל הקשור להלכות לשון הרע אך דבר אחד אני יכול לקבוע בודאות והוא, שאיתם הענקין לא יכול להעיד על עצמו מה שהעיד על עצמו מרן הגר"א וסרמן בדרשתו בלונדון (כפי ששמע מפיו הגאון רבי יעקב טיטלבוים זצוק"ל) כי שמש את מרן ה"חפץ חיים" ארבעים שנה ומעולם לא אמר דבר מבלי שבדק קודם אם יש לו הסכמת ה"חפץ חיים" לאומרו. האם אדם שמעיד על עצמו עדות שכזו מלבד גדלותו האדירה בתורה אשר מן המפורסמות יכול להיחשד ועוד בקלות שכזו כמי שיקבע אודות יהודי כי הינו רשע גמור ומחטיא הרבים במדרגה היותר נוראה רק על סמך ידיעה באחד מעיתוני הציונים ולא יבדוק את הדבר בדיקה אחר בדיקה בטרם יאמרו?? מסתבר שמטרתם של לבלרי הצה"ד להצדיק את הראי"ה קוק מקדשת את כל האמצעים ומעבר לסילוף התורה וההיסטוריה מוכנים הם גם להשפיל את כבודם של גדולי ישראל ולפסול אותם במומיהם וכבר אמר שלמה המלך ע"ה (משלי יז' טו): "מצדיק רשע ומרשיע צדיק תועבת ה' גם שניהם".

שתי זרועות - למאמץ אחד

התישבות על
אדמה לאומית
קרן היסוד

כרוז תעמולה משותף הממחיש כי קרן היסוד והקק"ל היו שתי זרועות של גוף אחד ושירתו את אותה המטרה ואין ביניהן אלא שינוי השם בלבד.

כרוזו של הרב קוק לטובת קרוז-היסוד

המצב של המשבר היה נשמעת בהקשבת רבה, וחץ מכל התרומות התדירות לכל הדברים הקדושים הכלליים אשר ירימו אחינו בכל מקומות מושבותיהם לשם ציון וירושלים, וכי מוסדי הקודש ישאו את ידם קודש לך לעש ולארצו, להתגדב על המגביה של הקלה המשבר הנוכחי, עד אשר מוצא יתאסף הסכום הנדרש.

חזקו ואמצו אחים, והתחזקו בעת צרה כזאת לבנין הקודש אשר באי, בחללת צפיתו ופריחתו, האיש את רעהו יאמץ, וכל בעל בעמיו בכל קהל ועדה ובכל עיר ומדינה, יצטרף במצוה רבה זו שהזמן גרמא בכל טוהר לב ובחריצות מפעל כפיו.

ובונה ציון וירושלים, ידה פמכם לחזק את בנין ארץ אבותינו ולהקים את כל כושל בו על עמדתו לעמן תחזקנה ידי חבוגים לעשות חיל, בכל התכונה הגדולה של עבודת הקודש עבודת הדורות, לתשועת ישראל על אדמת קדשו, והיה שמכם לברכת עולמים בחזרת הקודש בישיבת חומות והיל, במהימה קרן יסודה לבאולת עולם, לאסירי התקות, המצפים לאור חדש אשר יאיר על ציון — בפארה בימינו אמן.

אחיכם הנאמן שולח לכם את ברכתו מהר הקודש מירושלים.

הק' אברהם יצחק הכהן קוק

בב' כסלו ש.ז. שלח הרב הראשי לאיי ר' אברהם יצחק הכהן קוק ללשכה הראשית של "קרן היסוד" את הכרוז הבא.

"אחינו היקרים, מזורי תגולה אשר לבם ונפשם לבנין ציון וכל מקראי אחים אוהבים!

השעה החמורה, העוברת בעת על ישובנו האהוב בארץ אבות היא מביאה אותי להרים את קולי אליכם, בהתנגת הושיעו נא. בגינו הקדוש, הבנין הלאומי אשר רבות וגדולות הן מאד תקותי האצורות בכל לב יהודי, הוא עומד כעת לקראת משבר עובר, הדורש השתתפות של עזרת אחים לצרה, להחזיק את מעמדו עד אשר יבואו בעזרי ימים יותר טובים, עד אשר תזרח לנו האורה הצמוגה בכל העלילות הגדולות שהולכות ונעשות לעינינו זה תקופת שנים. בקשרי את עמדת פמנו לארץ קדשנו, בקרב בית ישראל פנימה, וגם בקרב עמים רבים מתחזקים אנחנו תמיד, וביחוד בעת צרה, בעז ד', ברב טבל לישועת ד' אשר תופיע מהרה, וגוי קדש האזור תמיד בצדקה, יודע הוא להתעורר בעתים הקשות העוברות על עמנו, לקום על נדיבות, ולהרבות עצמה להקים כושל.

על כן לבי נכון ובטוח, כי ההכרזה הגדולה אשר ההנהלה הראשית, לקרן היסוד" הולכת ומכריזה כעת בכל גבול ישראל, להתאמץ, לבא לעזרה להקלת

הייתה נבחרת, וזהו תורו' בברנוכין ואלים.

HANNOVER HOCHSCHULE JESCHMAN OUEL, HIRMAN
 ex Paracelsus (Felsen)
 Leben Rabbiner Chanan Weisman.

HIGH RABINICAL COLLEGE
 of Warszawa (Poland)

Direction: Chief Rabbi Meir Weissman

אין גרוס און
עין גרוס און

אחתה של רחל ורטה

ישראל יושב ארצו וגביר אלה דעות מדעני כי איננו נשאלים ארצות ארצות

הנהיגו את המלכות הזאת כמלכות אבותינו

והנה נראה כי המעשה הזה הוא מעשה חסידות ואם יקראו (הנה)

החלק השני של המסמך, המכיל את תוכן המכתב, נמצא בלתי קריא.

©. ממשלה זלמן מנשה אהרן בן

היום יפוצץ בני אדם בזה הענין

ה'תרס"ב יום ג' חמשה עשר שבט

ה'תשנ"ב

החברים המעוניינים להצטרף אל חברי המועצה

הנהגתו היתה נכונה וראויה לתהלה ושבחים.

ה'תרס"ב י"ב שבט

מחנה אהל מועד
ואיך נראה לנו

1948-49 / 1949-50 / 1950-51 / 1951-52 / 1952-53 / 1953-54 / 1954-55 / 1955-56 / 1956-57 / 1957-58 / 1958-59 / 1959-60 / 1960-61 / 1961-62 / 1962-63 / 1963-64 / 1964-65 / 1965-66 / 1966-67 / 1967-68 / 1968-69 / 1969-70 / 1970-71 / 1971-72 / 1972-73 / 1973-74 / 1974-75 / 1975-76 / 1976-77 / 1977-78 / 1978-79 / 1979-80 / 1980-81 / 1981-82 / 1982-83 / 1983-84 / 1984-85 / 1985-86 / 1986-87 / 1987-88 / 1988-89 / 1989-90 / 1990-91 / 1991-92 / 1992-93 / 1993-94 / 1994-95 / 1995-96 / 1996-97 / 1997-98 / 1998-99 / 1999-00 / 2000-01 / 2001-02 / 2002-03 / 2003-04 / 2004-05 / 2005-06 / 2006-07 / 2007-08 / 2008-09 / 2009-10 / 2010-11 / 2011-12 / 2012-13 / 2013-14 / 2014-15 / 2015-16 / 2016-17 / 2017-18 / 2018-19 / 2019-20 / 2020-21 / 2021-22 / 2022-23 / 2023-24 / 2024-25 / 2025-26 / 2026-27 / 2027-28 / 2028-29 / 2029-30 / 2030-31 / 2031-32 / 2032-33 / 2033-34 / 2034-35 / 2035-36 / 2036-37 / 2037-38 / 2038-39 / 2039-40 / 2040-41 / 2041-42 / 2042-43 / 2043-44 / 2044-45 / 2045-46 / 2046-47 / 2047-48 / 2048-49 / 2049-50 / 2050-51 / 2051-52 / 2052-53 / 2053-54 / 2054-55 / 2055-56 / 2056-57 / 2057-58 / 2058-59 / 2059-60 / 2060-61 / 2061-62 / 2062-63 / 2063-64 / 2064-65 / 2065-66 / 2066-67 / 2067-68 / 2068-69 / 2069-70 / 2070-71 / 2071-72 / 2072-73 / 2073-74 / 2074-75 / 2075-76 / 2076-77 / 2077-78 / 2078-79 / 2079-80 / 2080-81 / 2081-82 / 2082-83 / 2083-84 / 2084-85 / 2085-86 / 2086-87 / 2087-88 / 2088-89 / 2089-90 / 2090-91 / 2091-92 / 2092-93 / 2093-94 / 2094-95 / 2095-96 / 2096-97 / 2097-98 / 2098-99 / 2099-00 / 2100-01 / 2101-02 / 2102-03 / 2103-04 / 2104-05 / 2105-06 / 2106-07 / 2107-08 / 2108-09 / 2109-10 / 2110-11 / 2111-12 / 2112-13 / 2113-14 / 2114-15 / 2115-16 / 2116-17 / 2117-18 / 2118-19 / 2119-20 / 2120-21 / 2121-22 / 2122-23 / 2123-24 / 2124-25 / 2125-26 / 2126-27 / 2127-28 / 2128-29 / 2129-30 / 2130-31 / 2131-32 / 2132-33 / 2133-34 / 2134-35 / 2135-36 / 2136-37 / 2137-38 / 2138-39 / 2139-40 / 2140-41 / 2141-42 / 2142-43 / 2143-44 / 2144-45 / 2145-46 / 2146-47 / 2147-48 / 2148-49 / 2149-50 / 2150-51 / 2151-52 / 2152-53 / 2153-54 / 2154-55 / 2155-56 / 2156-57 / 2157-58 / 2158-59 / 2159-60 / 2160-61 / 2161-62 / 2162-63 / 2163-64 / 2164-65 / 2165-66 / 2166-67 / 2167-68 / 2168-69 / 2169-70 / 2170-71 / 2171-72 / 2172-73 / 2173-74 / 2174-75 / 2175-76 / 2176-77 / 2177-78 / 2178-79 / 2179-80 / 2180-81 / 2181-82 / 2182-83 / 2183-84 / 2184-85 / 2185-86 / 2186-87 / 2187-88 / 2188-89 / 2189-90 / 2190-91 / 2191-92 / 2192-93 / 2193-94 / 2194-95 / 2195-96 / 2196-97 / 2197-98 / 2198-99 / 2199-00 / 2200-01 / 2201-02 / 2202-03 / 2203-04 / 2204-05 / 2205-06 / 2206-07 / 2207-08 / 2208-09 / 2209-10 / 2210-11 / 2211-12 / 2212-13 / 2213-14 / 2214-15 / 2215-16 / 2216-17 / 2217-18 / 2218-19 / 2219-20 / 2220-21 / 2221-22 / 2222-23 / 2223-24 / 2224-25 / 2225-26 / 2226-27 / 2227-28 / 2228-29 / 2229-30 / 2230-31 / 2231-32 / 2232-33 / 2233-34 / 2234-35 / 2235-36 / 2236-37 / 2237-38 / 2238-39 / 2239-40 / 2240-41 / 2241-42 / 2242-43 / 2243-44 / 2244-45 / 2245-46 / 2246-47 / 2247-48 / 2248-49 / 2249-50 / 2250-51 / 2251-52 / 2252-53 / 2253-54 / 2254-55 / 2255-56 / 2256-57 / 2257-58 / 2258-59 / 2259-60 / 2260-61 / 2261-62 / 2262-63 / 2263-64 / 2264-65 / 2265-66 / 2266-67 / 2267-68 / 2268-69 / 2269-70 / 2270-71 / 2271-72 / 2272-73 / 2273-74 / 2274-75 / 2275-76 / 2276-77 / 2277-78 / 2278-79 / 2279-80 / 2280-81 / 2281-82 / 2282-83 / 2283-84 / 2284-85 / 2285-86 / 2286-87 / 2287-88 / 2288-89 / 2289-90 / 2290-91 / 2291-92 / 2292-93 / 2293-94 / 2294-95 / 2295-96 / 2296-97 / 2297-98 / 2298-99 / 2299-00 / 2300-01 / 2301-02 / 2302-03 / 2303-04 / 2304-05 / 2305-06 / 2306-07 / 2307-08 / 2308-09 / 2309-10 / 2310-11 / 2311-12 / 2312-13 / 2313-14 / 2314-15 / 2315-16 / 2316-17 / 2317-18 / 2318-19 / 2319-20 / 2320-21 / 2321-22 / 2322-23 / 2323-24 / 2324-25 / 2325-26 / 2326-27 / 2327-28 / 2328-29 / 2329-30 / 2330-31 / 2331-32 / 2332-33 / 2333-34 / 2334-35 / 2335-36 / 2336-37 / 2337-38 / 2338-39 / 2339-40 / 2340-41 / 2341-42 / 2342-43 / 2343-44 / 2344-45 / 2345-46 / 2346-47 / 2347-48 / 2348-49 / 2349-50 / 2350-51 / 2351-52 / 2352-53 / 2353-54 / 2354-55 / 2355-56 / 2356-57 / 2357-58 / 2358-59 / 2359-60 / 2360-61 / 2361-62 / 2362-63 / 2363-64 / 2364-65 / 2365-66 / 2366-67 / 2367-68 / 2368-69 / 2369-70 / 2370-71 / 2371-72 / 2372-73 / 2373-74 / 2374-75 / 2375-76 / 2376-77 / 2377-78 / 2378-79 / 2379-80 / 2380-81 / 2381-82 / 2382-83 / 2383-84 / 2384-85 / 2385-86 / 2386-87 / 2387-88 / 2388-89 / 2389-90 / 2390-91 / 2391-92 / 2392-93 / 2393-94 / 2394-95 / 2395-96 / 2396-97 / 2397-98 / 2398-99 / 2399-00 / 2400-01 / 2401-02 / 2402-03 /

התחבר אל אלהים וצדק וקולא שאליו נאמא שיהיה

ה'תשנ"ח כ"א אלול

הוא יחיה בעזה תיאלץ פשוט בלתי חסר אונים

הנה כי יסביר אדם למצוא חן בעיניו

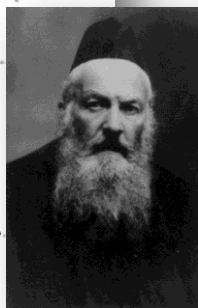
9. 10. 1944

אברהם אבינו (אברהם אבינו) יצאנו ה' אברהם אבינו

על אלהים נאמר ויבטח עמו ויבטח עמו ויבטח עמו

17-18-19-20-21-22-23-24-25-26-27-28-29-30-31-32-33-34-35-36-37-38-39-40-41-42-43-44-45-46-47-48-49-50-51-52-53-54-55-56-57-58-59-60-61-62-63-64-65-66-67-68-69-70-71-72-73-74-75-76-77-78-79-80-81-82-83-84-85-86-87-88-89-90-91-92-93-94-95-96-97-98-99-100-101-102-103-104-105-106-107-108-109-110-111-112-113-114-115-116-117-118-119-120-121-122-123-124-125-126-127-128-129-130-131-132-133-134-135-136-137-138-139-140-141-142-143-144-145-146-147-148-149-150-151-152-153-154-155-156-157-158-159-160-161-162-163-164-165-166-167-168-169-170-171-172-173-174-175-176-177-178-179-180-181-182-183-184-185-186-187-188-189-190-191-192-193-194-195-196-197-198-199-200-201-202-203-204-205-206-207-208-209-210-211-212-213-214-215-216-217-218-219-220-221-222-223-224-225-226-227-228-229-230-231-232-233-234-235-236-237-238-239-240-241-242-243-244-245-246-247-248-249-250-251-252-253-254-255-256-257-258-259-260-261-262-263-264-265-266-267-268-269-270-271-272-273-274-275-276-277-278-279-280-281-282-283-284-285-286-287-288-289-290-291-292-293-294-295-296-297-298-299-300-301-302-303-304-305-306-307-308-309-310-311-312-313-314-315-316-317-318-319-320-321-322-323-324-325-326-327-328-329-330-331-332-333-334-335-336-337-338-339-340-341-342-343-344-345-346-347-348-349-350-351-352-353-354-355-356-357-358-359-360-361-362-363-364-365-366-367-368-369-370-371-372-373-374-375-376-377-378-379-380-381-382-383-384-385-386-387-388-389-390-391-392-393-394-395-396-397-398-399-400-401-402-403-404-405-406-407-408-409-410-411-412-413-414-415-416-417-418-419-420-421-422-423-424-425-426-427-428-429-430-431-432-433-434-435-436-437-438-439-440-441-442-443-444-445-446-447-448-449-450-451-452-453-454-455-456-457-458-459-460-461-462-463-464-465-466-467-468-469-470-471-472-473-474-475-476-477-478-479-480-481-482-483-484-485-486-487-488-489-490-491-492-493-494-495-496-497-498-499-500-501-502-503-504-505-506-507-508-509-510-511-512-513-514-515-516-517-518-519-520-521-522-523-524-525-526-527-528-529-530-531-532-533-534-535-536-537-538-539-540-541-542-543-544-545-546-547-548-549-550-551-552-553-554-555-556-557-558-559-560-561-562-563-564-565-566-567-568-569-570-571-572-573-574-575-576-577-578-579-580-581-582-583-584-585-586-587-588-589-590-591-592-593-594-595-596-597-598-599-600-601-602-603-604-605-606-607-608-609-610-611-612-613-614-615-616-617-618-619-620-621-622-623-624-625-626-627-628-629-630-631-632-633-634-635-636-637-638-639-640-641-642-643-644-645-646-647-648-649-650-651-652-653-654-655-656-657-658-659-660-661-662-663-664-665-666-667-668-669-670-671-672-673-674-675-676-677-678-679-680-681-682-683-684-685-686-687-688-689-690-691-692-693-694-695-696-697-698-699-700-701-702-703-704-705-706-707-708-709-710-711-712-713-714-715-716-717-718-719-720-721-722-723-724-725-726-727-728-729-730-731-732-733-734-735-736-737-738-739-740-741-742-743-744-745-746-747-748-749-750-751-752-753-754-755-756-757-758-759-760-761-762-763-764-765-766-767-768-769-770-771-772-773-774-775-776-777-778-779-780-781-782-783-784-785-786-787-788-789-790-791-792-793-794-795-796-797-798-799-800-801-802-803-804-805-806-807-808-809-810-811-812-813-814-815-816-817-818-819-820-821-822-823-824-825-826-827-828-829-830-831-832-833-834-835-836-837-838-839-840-841-842-843-844-845-846-847-848-849-850-851-852-853-854-855-856-857-858-859-860-861-862-863-864-865-866-867-868-869-870-871-872-873-874-875-876-877-878-879-880-881-882-883-884-885-886-887-888-889-890-891-892-893-894-895-896-897-898-899-900-901-902-903-904-905-906-907-908-909-910-911-912-913-914-915-916-917-918-919-920-921-922-923-924-925-926-927-928-929-930-931-932-933-934-935-936-937-938-939-940-941-942-943-944-945-946-947-948-949-950-951-952-953-954-955-956-957-958-959-960-961-962-963-964-965-966-967-968-969-970-971-972-973-974-975-976-977-978-979-980-981-982-983-984-985-986-987-988-989-990-991-992-993-994-995-996-997-998-999-1000-1001-1002-1003-1004-1005-1006-1007-1008-1009-1010-1011-1012-1013-1014-1015-1016-1017-1018-1019-1020-1021-1022-1023-1024-1025-1026-1027-1028-1029-1030-1031-1032-1033-1034-1035-1036-1037-1038-1039-1040-1041-1042-1043-1044-1045-1046-1047-1048-

מאמנת בלע ווסרס

1
 2
 3
 4
 5
 6
 7
 8
 9
 10
 11
 12
 13
 14
 15
 16
 17
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60
 61
 62
 63
 64
 65
 66
 67
 68
 69
 70
 71
 72
 73
 74
 75
 76
 77
 78
 79
 80
 81
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 90
 91
 92
 93
 94
 95
 96
 97
 98
 99
 100
 101
 102
 103
 104
 105
 106
 107
 108
 109
 110
 111
 112
 113
 114
 115
 116
 117
 118
 119
 120
 121
 122
 123
 124
 125
 126
 127
 128
 129
 130
 131
 132
 133
 134
 135
 136
 137
 138
 139
 140
 141
 142
 143
 144
 145
 146
 147
 148
 149
 150
 151
 152
 153
 154
 155
 156
 157
 158
 159
 160
 161
 162
 163
 164
 165
 166
 167
 168
 169
 170
 171
 172
 173
 174
 175
 176
 177
 178
 179
 180
 181
 182
 183
 184
 185
 186
 187
 188
 189
 190
 191
 192
 193
 194
 195
 196
 197
 198
 199
 200
 201
 202
 203
 204
 205
 206
 207
 208
 209
 210
 211
 212
 213
 214
 215
 216
 217
 218
 219
 220
 221
 222
 223
 224
 225
 226
 227
 228
 229
 230
 231
 232
 233
 234
 235
 236
 237
 238
 239
 240
 241
 242
 243
 244
 245
 246
 247
 248
 249
 250
 251
 252
 253
 254
 255
 256
 257
 258
 259
 260
 261
 262
 263
 264
 265
 266
 267
 268
 269
 270
 271
 272
 273
 274
 275
 276
 277
 278
 279
 280
 281
 282
 283
 284
 285
 286
 287
 288
 289
 290
 291
 292
 293
 294
 295
 296
 297
 298
 299
 300
 301
 302
 303
 304
 305
 306
 307
 308
 309
 310
 311
 312
 313
 314
 315
 316
 317
 318
 319
 320
 321
 322
 323
 324
 325
 326
 327
 328
 329
 330
 331
 332
 333
 334
 335
 336
 337
 338
 339
 340
 341
 342
 343
 344
 345
 346
 347
 348
 349
 350
 351
 352
 353
 354
 355
 356
 357
 358
 359
 360
 361
 362
 363
 364
 365
 366
 367
 368
 369
 370
 371
 372
 373
 374
 375
 376
 377
 378
 379
 380
 381
 382
 383
 384
 385
 386
 387
 388
 389
 390
 391
 392
 393
 394
 395
 396
 397
 398
 399
 400
 401
 402
 403
 404
 405
 406
 407
 408
 409
 410
 411
 412
 413
 414
 415
 416
 417
 418
 419
 420
 421
 422
 423
 424
 425
 426
 427
 428
 429
 430
 431
 432
 433
 434
 435
 436
 437
 438
 439
 440
 441
 442
 443
 444
 445
 446
 447
 448
 449
 450
 451
 452
 453
 454
 455
 456
 457
 458
 459
 460
 461
 462
 463
 464
 465
 466
 467
 468
 469
 470
 471
 472
 473
 474
 475
 476
 477
 478
 479
 480
 481
 482
 483
 484
 485
 486
 487
 488
 489
 490
 491
 492
 493
 494
 495
 496
 497
 498
 499
 500
 501
 502
 503
 504
 505
 506
 507
 508
 509
 510
 511
 512
 513
 514
 515
 516
 517
 518
 519
 520
 521
 522
 523
 524
 525

מכתבו של מרן הגה"ק רבי אלחנן וסרמן ה"ד בו הוא מגדיר את הרא"ה קוק:
 "רשע גמור ומחטיא הרבים במדרגה היותר נוראה"

ראש-חדש

— ילדים, — אמרו התורנים, — ערב ראש-חדש היום.
זכרו, מקור חג ועליכם קשט מקור בפקר את דארתה לקבוד
חג הזה.
למחר בפקר מזרו הילדים אל בית-הספר, נכנסו לכתתם,
קשטו אותה ותחילו לשיר:

בא ראש-חדש,
בא ראש-חדש,
זה היום לנו קדש,
בו נגילה ונשמחה,
הקפסה היום נפתחה.
את קפסה, קפסתנו,
הגואלת אדמתנו!
את מרבה שדות בפקר,
אילנות בגיא, בדר.

פתחו המורה את הקפסו והראתה לילדים את הקסו,
שנאסף בה במשך החדש שעבר.
שמתו הילדים שמחה גדולה ועמדו לרקוד.

חובטון ראש החדש, מותך 'ספר הילד', 1935

המקור לקדושת ראש חדש עפ"י הקק"ל: ביום זה נפתחת הקופסא ה"גואלת"
שבאמצעותה אספו הילדים כסף לקק"ל. חילול ערכי הקדש והפיכתם לסמלים
לאומיים חילוניים והכל בסיוע ובתמיכת הרא"ה קוק. (מתוך המקור המופיע לעיל
בהע' א')

התמורה העלוכה והיחידה שקבל הרא"ה קוק לתמיכתו הנלהבת בקרנות
הציונים-בול עם דיוקנו לאחר מותו.

ב"ה

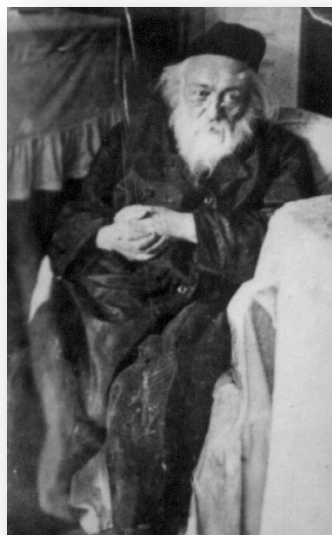
גלוי דעת

היות שחממתי בימים אלה על קריאה לחורמים לקרנות הציוניות
בדרישה שלא לחמוך בהכספים את מחללי שבת ואוכלי טרפות.
והיות ונחברר לי כי הרבה יסעו כי חתימתי זו מאשרת את עצם
נחיצות הקרנות האלו.

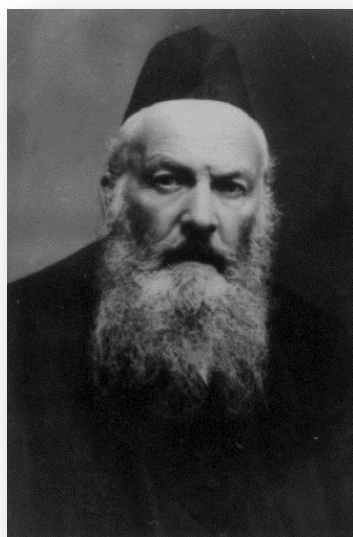
לכן הנני מצהיר בזה כי דעתי אני, כמאז בן גס עתה, שכל זמן
שמהקרנות האלו נחמכות בתי הספר המשרשים בפירה ומינוח באר"י
^(והנחיות אלו ייעדו רק נחמיות)
וכו' - אסור לחמוך בהם ולעזרם בשום דבר. אלא שנצטרפתי בחתימתי
^{חתימתי זו רק לבקש מאלה החומכים בהקרנות האלו שלכהפ"ה ישחדלו להשפיע}
ואל יפסמו הקרנות האלו את ישראל במסבחים מאכילים נוס"ט ובמחללי
שבת וכדומה.

והנני מצהיר בזה כי דעתי אני, כמאז בן גס עתה, שכל זמן
שמהקרנות האלו נחמכות בתי הספר המשרשים בפירה ומינוח באר"י
^(והנחיות אלו ייעדו רק נחמיות)
וכו' - אסור לחמוך בהם ולעזרם בשום דבר. אלא שנצטרפתי בחתימתי
^{חתימתי זו רק לבקש מאלה החומכים בהקרנות האלו שלכהפ"ה ישחדלו להשפיע}
ואל יפסמו הקרנות האלו את ישראל במסבחים מאכילים נוס"ט ובמחללי
שבת וכדומה.

מרח הגרא"ז מלצר זצוק"ל על התומכים בקרנות הציוניות והמסייעים להן:
"והתומכים והמסייעים הם מחריבים תורתנו הקדושה וגם מהרסים הישוב".

מרן הגר"ח מבריסק זצ"ל: עדיף לתת מטבע
לבית תיפלה נוצרי מאשר לקרנות הציונים

מרן הגר"א וסרמן זצוק"ל הי"ד: ארבעים שנה
שמשתי את מרן ה"חפץ חיים" זצוק"ל ומעולם
לא אמרתי דבר מבלי שבדקתי קודם אם יש לי
את הסכמת מרן ה"חפץ חיים" לאמרר

נספח ב'

מה באמת אמר הר' קוק בפתיחת האוניברסיטה העברית בשנת תרפ"ה?

בז' בניסן התרפ"ה התקיים טקס הפתיחה של האוניברסיטה העברית בירושלים. גדולי ישראל כאבו מאד את הקמתה של האוניברסיטה בידעם כי אחת המטרות העיקריות של מוסד זה תהיה מלחמת קדש במסורת היהדות והמשך מגמותיה ההרסניות של תנועת ההשכלה בכל הקשור ל"להשכיחם תורתך". בין הנואמים שדברו בטקס הפתיחה היה גם רבה הראשי של א"י מטעם הציונים והבריטים הראי"ה קוק שנשא דברים נלהבים בשבח המאורע ועורר את מחאתם של גדולי ישראל ובראשם מרן ה"חפץ חיים" וכן את מחאתם הנמרצת של קנאי ירושלים. מעריצי הר' קוק ניסו להאשים את הקנאים בדבר סילוף דברי הר' קוק והוצאתם מחוץ להקשרם ואף הוא ניסה במכתבים שונים לנסות לתרץ את הדברים שאמר שם. במאמר שהגיע אלינו לאחרונה אשר נכתב ע"י פרופ' פנחס אלפרט ראש החוג לגיאופיסיקה באוניברסיטת תל-אביב תחת הכותרת: "נאומו של הראי"ה קוק בפתיחת האוניברסיטה העברית תרפ"ה מסכת של צנזורה מתמשכת" מתבאר כי הקנאים צדקו והאוניברסיטה העברית וכן בנו של הר' קוק הרצי"ה קוק ותלמידיו צנזרו את הדברים המלאים שאמר הרב בטקס הפתיחה. להלן דבריו של אלפרט במאמרו בענין זה: [המאמר נתפרסם לראשונה בתשנ"ה, פורסם מחדש בספר: "הציונות הדתית בראיה מחודשת" (עורך, מאיר רוט), הוצאת נאמני תו"ע, עין צורים, 1998. עמ' 353-358, ולאחרונה בספרו של אלפרט "גשם ורוח"]

תקציר:

הדפסה מחודשת של נאום הראי"ה קוק בפתיחת האוניברסיטה העברית, שהגיעה לידי, הביאה אותי ל"מסע בילוש" במטרה לגלות מהו הנוסח המקורי של דברי הרב ומהו הנוסח המצונזר, וכן מדוע עברו דברי הרב צנזורה. הגילויים המעניינים נותנים מענה לחלק משאלות אלה.

הקדמה

נאומו של הראי"ה קוק ביום ז' בניסן התרפ"ה (1.4.1925) בטקס הפתיחה של האוניברסיטה העברית בהר הצופים בירושלים נדון בכמה מקומות בהרחבה

אצל צבי ירון צבי ירון ('משנתו של הרב קוק', המחלקה לחינוך ולתרבות תורניים בגולה, ירושלים תשמ"ה, עמ' 213-216). ויוסף ולק ('נאום שלא בעתו או נאום בטרם עת', האוניברסיטה, יוני 1972). בעיקר מבחינת משמעות הדברים לגבי תפיסתו המיוחדת של הרב קוק את היחס שבין "תורה ומדע" (ראה להלן). במאמר זה ברצוני לדון דווקא באספקט שולי לכאורה בדבריו של הרב קוק-התייחסותו בנאום פתיחת האוניברסיטה לפסוק: "כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים".

לאחרונה הגיעה לידי הדפסה מחודשת של נאומו מתוך הספר 'מאמרי הראי"ה', חלק ב' בעריכת הרב אלישע אבינר (ירושלים התשד"ם, מהדורה מתוקנת התשמ"ח, עמ' 306-308) וזו מסתיימת במילים אלו (עמ' 308 שם): "ונזכה לראות בשמחת גויינו, ובבנין בית מקדשנו ותפארתנו, אשר אליו ינהרו כל הגויים לקחת תורה מציון ודבר ה' מירושלים, אמן".

סיומת זו מפתיעה מאוד, מאחר שהיא עומדת בסתירה להתקפות חריפות ביותר על הרב קוק מצד הקנאים בירושלים. בכרוז שיטנה (פשוטו) נגד הרב הראשי לישראל, שיצא בירושלים ופורסם על-ידי שמחה רז בספרו 'מלאכים כבני אדם' (הוצאת קול מבשר בע"מ, ירושלים תשנ"ד, עמ' 201, 209). נאמר על הרב קוק, המכונה "אותו האיש", כך: "בפתיחת האוניברסיטייט בירושלים עיה"ק, בשעה שרבני ירושלים זלעפה אחזתם, אותו האיש נאם עליו בחג פתיחתו 'כי מציון תצא תורה'". כרוזי שיטנה דומים הופיעו שוב ושוב, ואפילו שבע שנים לאחר מכן, בשנת תרצ"ב, מיד לאחר פטירתו של הרב יוסף זוננפלד וכן צוטטו ב'דואר היום'. כמו כן, הדפיס 'דואר היום' (י' ניסן, תרפ"ה), גם את נוסח הכרזת האבל על פתיחת המכללה ובו נאמר: "כל איש ישראל... יתאבלו בג' ימי פתיחת האוניברסיטה על חורבן בית המקדש שלא נבנה בימינו..."

התקפות אלו אינן מתיישבות כלל ועיקר עם נוסח הדברים כפי שהם מובאים ב'מאמרי הראי"ה', שם התייחסותו של הרב קוק הינה ישירות לבניין בית המקדש בקרוב. גם הפסוק עצמו איננו מצוטט שם אלא בנוסח עקיף, כאמור לעיל. ואמנם, כשעיינתי בנוסח הדברים המובאים על-ידי צבי ירון ז"ל, (בספרו 'הנ"ל עמ' 215-216) מצאתי כי הרב קוק חיבר תפילה מיוחדת לרגל המאורע, ובה הוא מביע שמחה על הקמת האוניברסיטה. הפסוק הנדון מצוטט בסוף והוא בעל משמעות כפולה:

"ואהבת הדעת אשר מאז היא מקננת בעם זו קנית,

היא סמכתם לבנות היכל לחכמה ותושיה,
והיום הזה אלפים ורבבות נאספו יחד,
לפתח בחדות לב לרווחה את שערי הדעת,
הננו מפילים לפניך תחנון צור ישראל וגואלו,
חזק נא ואמץ את לבב עמך אשר בחרת
לאהבה את שם קודשך, ולשמר בכל לב את כל חוקיך,
לרומם את קרן תורתך הקדושה,
מקור חיהם לנצח להגדיל תורה ולהאדירה.
ולמען יאמן דברך אשר אמרת על-יד נביאך:
'כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים'.

סיומת דו-משמעית זו אכנה להלן "סיומת ירון", ואותה ברצוני להשוות לסיומת
אחרת שאזכיר בהמשך: "סיומת אבינר".

נוסח תפילה זו אינו נמצא כלל בנאום אשר ב'מאמרי הראי"ה' של הרב אבינר,
ונותר סימן שאלה לגבי מקורם של הנוסחים השונים. בשיחת טלפון אמר לי הרב
אלישע אבינר, עורך 'מאמרי הראי"ה', כי איננו יודע להסביר את הסתירה, וכי
נוסח הדברים בספרו זהה לגמרי למה שפורסם בחוברת דקיקה על-ידי בן הרב,
הרב צבי יהודה קוק, במטרה להביא **"דברים במלואם"**. מכיוון שתשובתו לא
תרמה לפתרון התעלומה, החלטתי לפנות לנוסח המקורי ביותר על-פי הערכתי-
כפי שפורסם ב'ספר האוניברסיטה' בנובמבר 1925 על-ידי האוניברסיטה
העברית, אך העניינים רק הלכו והסתבכו.

נוסח הספר 'חגיגת הפתיחה' מטעם האוניברסיטה העברית:

בנוסח המצוטט בספר האוניברסיטה (ספר 'חגיגת הפתיחה', האוניברסיטה
העברית, ירושלים, נובמבר 1925, דפוס עזריאל (עברית ואנגלית). עמ' ט"ו-י"ח)
מופיעה התפילה כמעט בסוף הנאום, והיא מתחילה במילים: "רבון כל העולמים
אשר עמך מקור חיים ובאור חכמה ודעת כוננת תבל ומלואה...", אך איננה
מסתיימת בפסוק **"כי מציון תצא תורה..."** כמו ב"סיומת ירון", אלא ב"סיומת
אבינר", דהיינו:

**"ונזכה לראות בשמחת גויינו ובבנין בית מקדשנו ותפארתנו אשר אליו ינהרו כל
הגויים לקחת**

תורה מציון ודבר ה' מירושלים, אמן.

בנוסח זה יש שני שינויים משמעותיים ביחס לנוסחים הקודמים: ראשית, התפילה המיוחדת המופיעה אצל צבי ירון מצוטטת, אך הפסוק המותקף על-ידי הקנאים מושמט. הבדל נוסף- התפילה שולבה בתוך הנאום, ולאחריה מופיעה "סיומת אבינר".

כאשר כמעט נואשתי מפתרון חידת הנוסח המקורי, התבוננתי גם בנוסח האנגלי שהופיע באותו ספר, ואז התחילו הדברים להתיישב סוף-סוף על מקומם. מתברר, שהנוסח האנגלי והנוסח העברי, המצוטטים באותו מקור- ספר האוניברסיטה- לגמרי אינם זהים! בנוסח האנגלי מופיע הנאום במלואו ולאחריו התפילה במלואה, ואכן, כפי שציפיתי, התפילה אומנם מסתיימת בפסוק "כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים".

עולה מכאן כי הנאום אכן מסתיים ב"סיומת אבינר", אבל התפילה שלאחריו הסתיימה ב"סיומת ירון".

הנוסח הקרוב ביותר למקור, לפי ממצאי, היה בשפה האנגלית. רציתי לדעת האם ניתן למצוא הדפסה מלאה של נאום הרב קוק הכוללת את התפילה גם בעברית. פניתי לפרופ' בני איש-שלום והוא העביר אלי עותק, כנראה בלתי מצונזר לחלוטין, של דברי הרב, כפי שהודפסו בניסן תרפ"ה, מיד לאחר טקס הפתיחה, ובאותו חודש. ("דברי הרב רבנו אברהם יצחק הכהן קוק שליט"א אשר דבר ואשר התפלל בפתיחת המכללה העברית בירושלים". 'דפוס ציון', ניסן תרפ"ה, עמ' א'-י"א). חוברת זו יצאה בדפוס 'ציון' בירושלים. צריכים היינו, ככל הנראה, לדפוס 'ציוני' שישמור לנו את הניסוח המקורי של דברי הראי"ה קוק בפתיחת האוניברסיטה.

"דברי הרב"- ניסיון לשחזור הנוסח המקורי- ניסן תרפ"ה

ה"שיחזור" דלהלן מתבסס על ההדפסה של "דברי הרב" 'בדפוס ציון' ועל התרגום האנגלי ב'ספר האוניברסיטה'. הרב החל בנאום נפלא על הפסוק: "שאי סביב עיניך וראי כולם נקבצו באו לך... אז תראי ונהרת ופחד ורחב לבבך כי יהפך עליך המון ים חיל גויים יבואו לך" (ישעיהו נ"ט, ד'-ה').

בהמשך דבריו עמד הרב על הקשר שבין רוחב הלב בהשכלה הכללית ובמדעים, אשר ברכה תהיה בו, אבל מחייב יחד עם זאת, כי הפחד ילווה את רוחב הלב וחדוות הרוח. באופן זה יצאו אל הפועל כוחות היצירה הנאמנים הפועלים בבניין הגדול של האומה.

את נאומו הוא סיכם במשפט: "ונזכה לראות בשמחת גויינו ובבנין בית מקדשנו ותפארתנו, אשר עליו ינהרו כל הגויים לקחת תורה מציון ודבר ה' מירושלים, אמן" ("סיומת אבינר").

לאחר מכן הוא סיים בתפילה חגיגית המתחילה ב"רבון כל העולמים אשר עמך מקור חיים ובאור חכמה ודעת כוננת תבל ומלואה".

וכך, 55 השורות של תפילה הכוללת ברכה למלך ג'ורג' החמישי, ללורד בלפור ולנציב העליון אליעזר בן מנחם, סיר הרברט סמואל. 11 השורות האחרונות הובאו לעיל והן מסתיימות ב"סיומת ירון". כאמור, הסיום כאן הוא 'נורא' בעיני הקנאים, כי הפסוק "כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים" מובא בהמשך למילים "להגדיל תורה ולהאדירה" ויכול להשתמע כמתייחס גם להקמתה של האוניברסיטה העברית.

ב-'מאמרי הראי'ה' הושמטה לחלוטין התפילה כולה (55 שורות) והובא הנאום בלבד. היות שסיומו של הנאום הוא התייחסות ישירה לבית המקדש הוא איננו יוצר בעיה. בתחילה לפלא היה בעיני הדבר, כי כבר הנוסח שהודפס על-ידי האוניברסיטה, בנובמבר 1925, כחצי שנה לאחר פתיחתה עבר צינזור, אולם הרב זאב גוטטהולד ציין לפני שקטעים מסוימים נוספים מלבד הקטע הנדון עברו צינזור על-ידי בן הרב, כמו ה'מבוא לשיר השירים', מתוך הסידור 'עולת ראי'ה' בתפילת קבלת שבת. לא ברור לי מי צינזר את הנוסח ב'ספר האוניברסיטה', האם הרב עצמו עשה זאת בעקבות כרוזי השיטנה שפורסמו על-ידי הקנאים או שהדבר נעשה על-ידי בנו. בכל אופן, זכותו של הנוסח האנגלי בכך שהוא, ככל הנראה, לא צונזר ושמר על הנוסח המקורי השלם.

לעומת זאת, הצינזור בנוסח העברי אשר ב'ספר האוניברסיטה' התבטא בשני תיקונים משמעותיים: הראשון- השמטת הפסוק "כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים" מסיום התפילה. השני- שילוב התפילה הקטועה לפני המשפט האחרון בנאום, אשר גם הוא מכיל ציטוט עקיף של הפסוק, אבל בהתייחסות חד-משמעית אל "בית מקדשנו ותפארתנו".

הוכחה לקיומו של הצינזור הזה נמצאת גם בנוסח האנגלי, שאותו ככל הנראה לא ראו צורך לצנזר עבור הקנאים, וגם כאשר מעינים היטב בנוסח העברי המופיע ב'ספר האוניברסיטה'. המשפט לפני האחרון הוא "ולמען יאמן דברך אשר אמרת על-יד נביאך"; ניתן היה לצפות שכאן יבוא הפסוק המתאים כפי שמקובל בכל מקום בהמשך ל"על-יד נביאך". אולם לא כך הדבר ובכך מורגש

הצינזור. ישנו גם תיקון שלישי והוא שילובו של פסוק נוסף לאחר המילים "להגדיל תורה ולהאדירה": "ה' חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר, למען יפרחו כגפן ברוב הוד ותפארת על אדמת קדשך אשר נתת להם לנחלה". יתכן שפסוק זה הוכנס כפיצוי לפסוק המותקף שהושמט.

או ועתה - ירידת הדורות?

מעניין לציין כי הפסוק "כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים", הופיע באותה תקופה בהקשרים רבים אחרים. הכותרת הראשית של 'דואר היום' ביום פתיחת האוניברסיטה היא: "פתיחת המכללה על הר הצופים - מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים", בהמשך מובא פרק חזון העצמות היבשות מיחזקאל. ב'דואר היום' שלמחרת יום הפתיחה (ח' בניסן) נכתב: "אחר ניגון ההמנון האנגלי ושירת 'כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים' על-ידי מקהלת ה' קרצ'בסקי מת"א - שירה נפלאה ומקסימה, עלה הרב קוק על במת הנואמים". קשה להעלות על הדעת כי בימינו נזכה שאת עמודו הראשון של העיתון הנפוץ יפאר פרק בתנ"ך, וכותרתו הראשית תהיה הפסוק: "מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים".

'דואר היום' הביא את "תפילתו היפה" של הרב כמעט במלואה, ללא הנאום עצמו. (המשפט - "וארץ הצבי נתת תחת חסות ממשלתו האדירה", והכוונה למלך ג'ורג' החמישי - הושמט כולו. כמו כן הוכנסו כמה תיקונים קלים נוספים לדברי השבח לשלטון הממלכה הבריטית ושלוחיה בארץ ישראל).

במאמרי הראי"ה, כ-60 שנה לאחר מכן, מובא רק הנאום ללא התפילה. ע"כ דבריו של פנחס אלפרט.

מקור נוסף המחזק את גישתו החיובית מאד של הר' קוק להקמת האוניברסיטה (בניגוד מוחלט לדעת כל גדולי דורו) הוא מאמרו של הר' ארי יצחק שבט ממדרשת 'ת"ל אורות' שע"י מכללת 'אורות' באלקנה שהתפרסם בקובץ 'המעין' (כרך מ"ז גליון ד' תמוז התשס"ז עמ' 24-13, הוצ' מוסד יצחק ברויאר וישיבת שעלבים) תחת הכותרת "תעודות חדשות בענין גישת הרב קוק להקמת האוניברסיטה העברית". במאמרו חושף הר' שבט לראשונה מספר מסמכים אשר נשלחו ע"י הראי"ה קוק וסביבתו הקרובה ואשר ההתייחסות שבהם להקמת האוניברסיטה יוצאת מגדר הרגיל. המסמך הראשון הוא מכתב הנשלח ליהודי אמריקה בקיץ שנת תרפ"ה (זמן קצר לאחר פתיחת האוניברסיטה) בענין בקשת תרומות לצורך הקמת ישיבת "מרכז הרב" ובפתיחתו נכתב כך: יהודי העולם כולו, כל היהודים הטובים והנאמנים המוקירים את כבוד עמם מעלתו וישועתו, ושבלבם מהדהד

אושר האירועים הנעלים של הימים האחרונים, בוודאי חשו תחושת שמחה בחנוכת האוניברסיטה העברית ובישועות שקרו באותו אירוע. באותו יום נמלא לבנו גאווה וראשנו הורם-אולי ממש בפעם הראשונה מאז גלותנו. אותו יום אכן היווה יום תשועה לישראל לאחר דורות של מאבקים וסבל, ולואי שיהיה זה סימן לזריחת יום עוד יותר נהדר לכולנו, תקופה חדשה של שמחה וחירות באדמת אבותינו, הוד ושמחה שימשיכו לגדול במשך הימים ויתקיימו לנצח..."

שנה לפני כן, באדר תרפ"ד מתראיין הר' קוק בהיותו בארה"ב לעיתון "הדואר" (גליון יח' אדר תרפ"ד) ומדבר אודות האוניברסיטה את הדברים הבאים: "בפתיחת המכללה העברית על הר הצופים הריני רואה התגשמות של אחת ממטרותינו ושאיפותינו הנעלות ביותר. לעת עתה עומד אני, במובן ידוע, מן הצד, כלומר: נייטראלי אנכי; עד שאדע לבטח את צורתה של המכללה לא אוכל לקחת חלק אקטיבי בה. אבל מובטחני שהמכללה תהיה למקור ברכה לבני הנעורים שלנו והלימודים יהיו על 'טהרת הקדש', כלומר: לא נכניס את החיקויים לתרבות זרה. שיטת הלימודים במכללה שלנו תהיה מבחינה לאומית טהורה ותשמור על תרבותנו...אם המכללה לא תכזיב את תוחלתי זו, מקוה אני כי תלמידי ישיבתי יכולים יהיו ליהנות בתור 'שומעים חופשיים' במכללה..."

לאור הדברים הנ"ל מתבררת הן צדקתם של קנאי ירושלים במחאתם החריפה נגד הר' קוק והן תגובתם החריפה של גדולי ישראל לנוכח חילול ה' הגדול שגרם בהופעתו בחגיגות הפתיחה בכלל ובגישתו החיובית למוסד זה בפרט.

ברוך רחמנא דסייען
בכל ענייני הקונטרס ניתן לפנות ל:

49100 תקה • ת.ד. 45 פתח תקוה • 052-7687487
www.yoel-ab.com • yoel@yoel-ab.com
 (ניתן לסייע לפעילותנו באמצעות PayPal מס' החשבון הוא כתובת המייל חנ"ל)

חיבורים נוספים בהוצאת "אזמרך בלאמים" ניתן להשיג בחנויות ספרי הקדש ובטלפון: 052-7687487. כמו כן ניתן לקבל מאיתנו חומר נוסף הקשור לנושאים הנידונים בספר ובקונטרסים ולקבל מענה לשאלות. (דוא"ל וכתובת לפניות ראה בעלון זה)

ספר "דת הציונות" - ב' חלקים

קונטרס בנושא שירות לאומי

קונטרס "שארית יוסף" - בענין יחס מרן רבי יוסף ידיד הלוי זצ"ל לראי"ה קוק (ובסופו תגובה לדברי נכד הגר"ע יוסף נגד ספר דת הציונות)

קונטרס "גיוור ללא יהדות" - בענין הגיוורם הנערכים ע"י צה"ל בניגוד מוחלט להלכה בחיפוי הרה"ר.

ספר "כהנייה חמסו תורתי"- והוא חלק שלישי של ספר "דת הציונות" שיעסוק בהרחבה בענין הראי"ה קוק ויחס גדולי ישראל אליו ואל החורבן הגדול שגרם שגרם בארה"ק ובעולם היהודי כולו.

קונטרס "חזון לבם ידברו"-בענין יחס מרן החזו"א לראי"ה קוק.

◆ חיזוק השקפת התורה בקרב אחב"י בכלל ובכל הקשור
להיבדלות מהציונות בפרט.

◆ הצלת בנות ישראל מהליכה לשירות לאומי או לשירות
בצבא.

◆ הצלת ילדי ישראל מהחינוך הכפרני הממלכתי או
הממלכתי דתי והכוונתם לחינוך תורני.

◆ פרסום והפצה של חומרי עזר בתחומי השקפת היהדות.

◆ הרצאות בנושאים השקפתיים בכל רחבי ארה"ק.

ניתן לסייע ולהיות שותפים בעשיה היחודית של ארגון אזמך
בלאמים ע"י:

א. תרומה באמצעות PayPal לחשבון: yoel@yoel-ab.com

ב. יצירת קשר בטלפון: 052-7687487

052-7687487 • ת.ד. 45 פתח תקוה 49100

www.yoel-ab.com • yoel@yoel-ab.com

(ניתן לסייע לפעילותנו באמצעות PayPal מס' החשבון הוא כתובת המייל הנ"ל)